

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ARBEJDER HØJSKOLEN

JUNI 1939

*Mr. professor, dr. plier. Erik Amst
med mange hilsener til dem
& deres frue
Jens*

ARBEJDERHØJSKOLEN *20 Koch-øen*

ELEVSKRIFT

FOR ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLE OG
ROSKILDE HØJSKOLE

NR. 17

JUNI 1939

UDGIVET AF
ELEVFORENINGERNE I SAMARBEJDE MED
ARBEJDERNES OPLYSNINGSFORBUND

Statens pædagogiske Studiesamling
København

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Højskolen og den demokratiske Samfundsopfattelse, af Forstander <i>Poul Hansen</i> ...	5
André Malraux og Haabet, af <i>Ib Koch Olsen</i>	11
Kolonier og Tal, af <i>Michael Andersen</i>	23
Sundheden og den enkeltes Forhold til Hygiejnen, af <i>Johs. Bjerre</i>	31
Arbejderbeskyttelse, af <i>Kaj Bundvad</i>	39
Hvordan stemmer Ungdommen ved Valgene, af D. s. U.s Formand <i>Poul Hansen</i> ...	49
Nordahl Grieg — En Europæer, af <i>Harald Engberg</i>	57
Elevfortegnelse for Esbjerg Arbejderhøjskole og Roskilde Højskole	73
Esbjerg Arbejderhøjskole. Beretning	79
Esbjerg Arbejderhøjskoles Elevforening	83
Roskilde Højskole. Beretning	86
Roskilde Højskoles Elevforening	93

- REDAKTION:

Michael Andersen, Oluf Bertolt, Børge Christensen,
Chr. Christiansen, Hj. Gammelgaard, Poul Hansen, Hans Holm, Ib Kolbjørn og
Svend Anker Larsen.

HØJSKOLERNE OG DEN DEMOKRATISKE SAMFUNDSOPFATTELSE AF FORSTANDER POUL HANSEN

Fra en tilsyneladende sikker og stabil Placering i den europæiske Udvikling har Danmark i Løbet af faa Aar set sig selv glide ind i en utvivlsom Faresone. Landbruget laa fast forankret i store og dygtigt arbejdende Andelsorganisationer, og var blevet en privilegeret Leverandør til det engelske Marked, som tilsyneladende aldrig vilde svigte os. Højskolen havde indbygget i danske Bondesind en Vitalitet, som omsattes i økonomiske og organisatoriske Fremskridt, og samtidig havde den givet den jævne Bondestand et Livsindhold, der menneskeligt og kulturmæssigt hævede den højt over andre Landes Bønder. Udlændinge kom for at se alt dette med egne Øjne, man skrev Bøger om os, indbød os som Foredragsholdere og udnævnte os i det hele taget til et Folk, der i særlig Grad forstod Livets Kunst. Og først og fremmest var vort Demokrati beundret. Vore jævne Forhold havde muliggjort en demokratisk Spredning af baade materielle og aandelige Værdier til Arbejder og Bonde, som man ikke kendte Magen til hos sig selv og derfor maatte falde i dyb Forundring over. Her var ikke alene Parlamentarisme, men virkelig ogsaa en demokratisk Aand, og en Folkeoplysning, som begrundede den parlamentariske Styreform. Saadan sagde i det mindste vore udenlandske Venner.

Det er blot ikke smaa Stater givet at faa Lov til at herske enevældigt over den Linie, de ønsker at følge. Det er de smaa Landes store Minus. Lige meget om de har haft Ro og Sind til at opsamle virkelig Livsvisdom i deres Kultur og lige-meget om deres Samfund har store Muligheder i sig for at blive et lykkeligere Samfund end de fleste andre, — den Dag, de store mister Balancen, skrider ogsaa vi ind i Uro og Kamp, hvis Resultater vi intet aner om. Vi lever i udpræget Grad i en Verden, hvor man kan gøre alt, naar man bare gør det og har Styrke, Størrelse og Kanoner nok til at holde Forargelsen nede med. Balladen er alene de stores, Følgerne kan vi alle faa Lov at dele.

Der er vi nu. I den nye, stadig skridende europæiske Situation søger vi at bevare os selv, vor oprindelige Økonomi, vort politiske System, vor Livsvurdering og vor Kultur intakt, saa godt vi formaar, og hvor Tingene gaar i Skred ogsaa for os, søger vi at lempe os igennem uden at fornærme de store og farlige. Krigsfaren har vi intet at gøre med, og vi kan heller ikke stille noget op imod den, men kun haabe, at Galskabens Kavalkade har sin yderste Grænse der, hvor en ny Verdenskrig ellers vilde begynde. Saa langt er det hele Skæbne.

Tilbage har vi alligevel en Verden af store Problemer, der strækker sig fra

vort betrængte Landbrug med dets protesterende og Nej-sigende og noget for isolationsglade Bønder over Arbejdsløsheden til Spørgsmaalet om selve vor demokratiske Kulturs Bæreevne under de givne Forhold. Her er der ikke Tale om uafvendelig Skæbne, men om Ting, der kan beherskes af os selv. Det maa ikke glemmes, at den uundgaelige Styrkeprøve, som vi i de kommende Aar vil blive Vidner til mellem de nye totalitære og de gamle demokratiske Lande, med afgjort Sikkerhed vil blive udkæmpet paa en Front, hvor Kultur prøves mod Kultur, medens det derimod heldigvis endnu er usikkert, om der ogsaa bliver en militær Front. Under denne Kulturkamp, hvor to Samfundssystemer stilles skarpt over for hinanden, er det, at baade det demokratiske Samfundsstyre og den demokratiske Samfundsborger skal staa sin Prøve, Styret ved sin Vitalitet og Evne til at lovgive, Borgeren ved sin Dømmekraft og Kvalitet. Faren ved denne Prøve er den Frihed, Demokratiet giver enhver ny Idé, der vinder Tilslutning i Befolkningen. Denne Frihed kan imidlertid ikke ofres, fordi den er noget af det mest centrale i Demokratiet. Den har tværtimod sin Funktion i Kraft af den stadige Prøve, den stiller alt og alle paa. Dens Funktion er at faa det forældede og evneløse til at falde og at skaffe Plads for det nye, der er Brug for. Intet Parti maa kunne regne med at holde sin Position, dersom dets Ideer forældes eller dets Ledelse korrumpes, ligesom ingen demokratisk Stat kan oprettholdes, dersom det store Flertal af Borgere af Magelighed eller andre Aarsager bliver politisk indifferente. Det gør ingen Forskel, om denne Indifference stammer fra en behagelig Følelse af et overmenneskeligt Samfund, som selv maa se at klare alt, eller fra en Forestilling om, at det er ligegyldigt hvem, der vælges, da alle er lige daarlige, eller fra en Samfundsorden, der unnlader at træne, udvikle og modne sine Borgere, maaske fordi man ikke kan finde de rette Midler dertil.

Da Rochdale-Væverne i 1844 stiftede deres kooperative Forening, fastslog de Oplysningsarbejdet som en Pligt. De var klar over, at den demokratiske Styreform vilde være umulig uden en Medlemskreds, som gennem et Oplysningsarbejde havde opnaaet en vis Indsigt og en Modning af Dømmekraft og Ansvarsfølelse. Og da de raadgivende Stænderforsamlinger indførtes i Danmark i 1830'erne, føjedes dette første Skridt frem mod Demokratiet naturligt sammen med den grundtvigske Oplysningsbevægelse. Grundtvig var Demokrat ud fra sine kristne Forudsætninger. Det, at hvert Menneske har en udødelig Sjæl, afgør for ham Spørgsmaalet om Enevælde eller Folkestyre. Men han vilde et Demokrati, vakt til Daad gennem Ungdommens Oplevelse af Fædrelandets Historie og dens Forstaaelse af og Indsigt i dets Samfundsorden. I den Retning saa han dybere og klarere end alle andre, der vilde have følt sig tilfredsstillet ved Skabelsen af demokratiske Love og Institutioner. For Grundtvig var disse kun Rammen, og han understregede stærkt, at en parlamentarisk

Forfatning vilde gøre mere Skade end Gavn, dersom den lovgivende Forsamling ikke udsprang af et aandeligt levende og dømmekraftigt Folk, men tværtimod paa Grund af Folkets manglende Interesse og Indsigt kom til at bestaa af en Samling bjergsomme Partipolitikere.

Den Fare løber Demokratiet altid, dersom ikke ethvert stort Spørgsmaal paa en klar Maade kommer til Befolkningens Kendskab og holder dets Medleven og Medansvar vaagen. Kun i saa Fald kan Valgene til den lovgivende Forsamling, paa hvis Flertal og Ansvar Regeringen sidder, blive til den Kontrol, den Domsafsigtelse og om fornødent den Fornøelse af Mænd og Retningslinier, der er nødvendig for Demokratiets Effektivitet og Levedygtighed.

For den skolede Vælger kan den Oplysning, der faas gennem Partipressens ledende Artikler, Rigsdagsreferater, Vælgermøder og Tidsskriftartikler maaske være tilstrækkelig. Men som Middel til Ungdommens Modning til Overtagelse af saavel det almenmenneskelige som det politiske Ansvar, maa Højskoleopholdet stadig anses for at være ufornødent. Grundtvig selv forsøgte først andre Udveje. Han oversatte Saxo fra Latin til et stærkt dansk Almuesprog og haabede derved at have lagt Grunden til en vækkende Folkelæsning. Medens hans Samtids Digtene og Videnskabsmænd skrev for en lille Kreds af dannede, stræbte han selv at blive hele Folkets Opdrager ved Pennens Hjælp. Digtningen var for ham ikke alene en Kunststart, men en livgivende Kraftkilde, som det frie demokratiske Folk skulde lære at øse af. Den blev det, men først ved Folkehøjskolens Hjælp. Dens Lærere blev Fortolkere af det storladne og stride, det stærke og vise i Historien og Digtningen.

Derved løftedes Ungdommens Oplysning op over den øjeblikksbestemte, stærkt partifarvede og indsnævrede Interesepolitik, som ofte synes at affarve og bortnivellere de store og centrale Spørgsmaal, der alene egner sig som Stof i Ungdomsopdragelsens Tjeneste.

Deri ligger Højskolens Overlegenhed over andre Skoleformer og dens Betydning for Demokratiets Kvalitet. Hvor den var bedst, blev den aldrig en tør og blot objektiv Informationsskole. Tværtimod, enhver god Skole havde sin Farve, enhver virkelig Højskolelærer sit Livssyn, som han var bundet til og forpligtet af.

Det er den Højskoleform, vi skal holde fast ved i Dag, for det er den, vi har Brug for. Ikke den snævre Partiskole, for ingen Højskole kan leve paa Døgnets Politik, men de store Liniers, og den afklarede Livsopfattelses Skole, hvor Læreren har Ansvar over for den Idé, han har sluttet sig til, og ellers kun over for sin egen Samvittighed. Medens Læreren saaledes maa udgøre det relativt bundne, maa Eleven repræsentere det frie Element i Højskolen. Han maa selv vælge blandt Landets forskellige prægede Højskoler, og under Opholdet paa Højskolen maa han have

Lov til at forblive i Forberedelsens og Gæringsprocessens Stadium, indtil Afklaringen melder sig, maaske langsomt og først Aar efter Forbindelsen med Højskolen.

Den demokratiske Samfundsform forudsætter Tilstedeværelsen af forskellige Livsopfattelser, der brydes, skaber Spændingsforhold og udløser en aandelig Livsproces. Det maa være Højskolens Opgave at gøre disse Livsopfattelser gældende i deres højeste, reneste og mest afklarede Form. Højskolen kan derved tilføre baade Samfundslivet og det personlige Liv Fylde, og den Kvalitet, som Døgnets Stræb og Døgnets Politik ofte synes at ødelægge.

Ingen Højskole kan imidlertid altid virke med samme Styrke. Der maa komme jævne Tidsperioder, hvor Brydningerne stilner af, til en ny Nødvendighed kræver Udfoldelse af alle Kræfter.

Alligevel maa Højskolens Arbejde bestaa i at samle hvert nyt Aars unge og give dem, hvad der kan gives, maaske med en forudgaaende og mere levende Periode Indhold som Baggrund. Men denne Hvileperiode forlod vi allerede for Aar tilbage. Snarere har vi sidst gennemlevet en Periode af dyb Uvished, hvor meget af det stærkeste i det gamle syntes at have tabt sin Kraft, og hvor intet nyt vilde tage Form. Arbejdernes internationale Sammenhold er brudt, det samme er Tilfældet med det liberale Verdensbillede. Det, der er tilbage af de demokratiske Samfunds Idéverdener, lader sig ikke længere idémæssigt fastholde med samme levende Konsekvens som før. Skolemæssigt har dette været en Svaghed, fordi Forbindelseslinierne føltes enten spinkle eller brudt baade til Fortid og Fremtid. Vi kom til at leve i en isoleret Nutid, der manglede Kontinuitet og store, klare Linier. Saa længe en saadan idémæssig Usikkerhed varer, maa Demokratiet arbejde tungt og uinspireret. Kulturlivet er uden Retning og føles opløst i pinagtige Enkeltproblemer, hvis Løsning man ikke kommer langt med, fordi alle Indvendinger tages for lige gode, og fordi de ledende Ideer savner det Stænk af Glød og Tro, der faar det smaa og underordnede til at bøje sig.

Tider med store økonomiske og ideologiske Strukturforandringer maa nødvendigvis være Prøvetider for et demokratisk Folk. De store Omvæltninger betyder, at meget af det, man stolede fast paa, følte sig bundet til og begejstret for, er blevet umuliggjort og sønderdelt. For Demokratiets fortsatte Bestaaen kræves der nu en Omstilling hos hele Folket paa de nye Kendsgerninger. I bogstavelig Forstand skal gamle, men faldne Værdier bortresigner, og der skal fattes nyt Haab og skabes ny Tro paa de nye Ideal, et livskraftigt Folk altid vil danne sig, hvor de gamle ikke længer slaar til.

I det demokratiske Danmark har hidtil bl. a. et konservativt, et liberalt, et socialistisk og desuden et kristent Livssyn gjort sig gældende. Om alle disse fortsat

har Livskraft, er i og for sig underordnet, set med Demokratiets Øjne. Det afgørende er, at der altid findes et Sæt Livsopfattelser, der kan supplere og om fornødent afløse hinanden paa Grundlag af den Tilslutning en oplyst og dømmekraftig Befolkning giver dem ud fra den Funktionsevne, de hver især udviser. Som Socialist føler jeg mig overbevist om, at Socialismen har store Opgaver foran sig, og at den derfor kan regne med Befolkningens Tilslutning, — men som Demokrat maa jeg tilføje, at heller ikke vi kan undvære at møde andre Anskuelse som Korrektiv — og ej heller Bevidstheden om de Alternativer, de andre kan præstere.

Vi mangler imidlertid endnu noget, som det ikke mindst maa blive Højskolernes Opgave at bygge op. »De fleste Englændere sætter England over Partiet«, siger John Gunther et Sted. Denne Sætning bør gælde for ethvert Demokrati, fordi Demokratiets højeste Funktionsevne sikkert først naas der, hvor de kæmpende Anskuelse og Gruppeinteresser fuldt og helt lader sig indordne under et fælles kategorisk Imperativ. Under de senere Aars Udvikling og med den internationale Arbejderbevægelses Sønderdeling, er Danmark blevet et nationalt Demokrati, hvor alle Grupper i lige høj Grad ideologisk og praktisk er bundet til det samme nationale Omraade og dets Befolkning. Dermed er vort kategoriske Imperativ, vor højeste Lov, givet.

Folkets aktive Medleven i Styre- og Kulturliv er baade et Spørgsmaal om Kvantitet og Kvalitet. Hver Tid vil have sine Indifferente. I vor Tid har vi ikke Raad til at have ret mange, for de indifferente er altid uvidende og lette at vildføre. Derfor bør et demokratisk Samfund sørge for, at et levende Oplysningsarbejde naar hele dets Ungdom. Den, der i sin første Ungdom oplever et frit Kulturlivs Værdier, vil ogsaa lære at elske dem og staa fast omkring dem. Det maa slaas fast, at Folkestyre betyder personligt Ansvar, og at Demokratiet ikke maa lade noget uforsøgt, der kan gøre de flest mulige unge til udviklede og ansvarsbevidste Mennesker. Arbejdslivets Mechanisering og et fladt Forlystelsesliv, der har Monopol paa Titusinder af unge Menneskers Fritidsliv, har i Øjeblikket fjernet os saa langt fra det ideelle som muligt. Af et Demokrati at være har vi for Tiden forbløffende faa unge, der virkelig lever med.

For Kvaliteten af det demokratiske Samfunds- og Kulturliv kan Højskolen komme til at betyde noget aldeles afgørende, dersom den ellers kan hente ny Kraft af den Nødvendighed, der Dag for Dag træder klarere frem. Kan Højskolen hvert Aar samle 10—15.000 af de bedste unge af begge Køn og fra alle betydende Samfundslag, og kan den lægge sin Undervisning saadan, at den for de unge betyder en dybtgaaende Oplevelse af Historien og Digtningen og det fælles Samfund, der forpligter os alle, vil ogsaa alt være vundet. Vi trænger blot nu til en Afklaring, der igen giver Ungdommen noget stort at leve for og dansk Demokrati en indre Styrke, som ogsaa nok skal vise sig at blive en Styrke udadtil.

Josef Capek: »Stodder Lojsis«.
(Fra Vachek: Hønsstigen. A. O. F.s Bogkreds).

ANDRÉ MALRAUX OG HAABET

AF IB KOCH OLSEN

1. Tiden.

Menneskehedenes væxt mod sundhed og lykke har været præget af en række tragiske begivenheder. En nytids skabelse er ofte sket i krig og blod. Spanien var et blødende saar. Her havde modsætningerne taarnet sig op for til sidst at tørne sammen i krig. Kampene i Kina, Sydøsteuropas erobring, den truende fascisme i det hele taget! Det er livets jernhaarde virkelighed, der viser sig. Enhver kender det fra sig selv. Den evige strid mellem selvisheden og hensynet til helheden. Det er vist egentlig der, konflikten egentlig bunder. De fleste mennesker kender kun noget til verdensbegivenhederne fra en drønende højtaler, fra avisernes fede overskrifter eller fra uge-*revyernes* urolige og stærkt ensidige fremstilling.

Gennem litteraturen er der mulighed for at faa en dybere mening i sit liv, i verdens og i sine egne problemer. Digterne er oftest de mennesker, der forstaar at føle tidens puls. I digterens sjæl er tidens brændpunkt. Thi hos digteren er iagttagelsen og sansningen langt mere udviklet eller maaske mindre ødelagt end hos gennemsnitsmennesket. Og han evner at fremstille tingenes liv for os. Som helt moderne forfattere af denne art kan tages Karel Capek, Nordahl Grieg, Eyvind Johnson, Pär Lagerkvist og herhjemme Kaj Munk og Kjeld Abell — for spredt at nævne et par nærliggende. De tager alle de mest paatrængende problemer op: Krigen, kristendommen, fascismen, nazismen, demokratiet, socialismen.

Til flokken af helt moderne digtere hører franskmænden André Malraux (andré malrô), der i sin nyeste roman »Haabet« har givet en skildring fra den spanske borgerkrig. Bogen er en enestaaende begivenhed, ikke alene i fransk litteratur, men i Europas aandsliv. Den norske kritiker, Gunnar Høst, har kaldt den et møde mellem verdenshistorie og verdenslitteratur. Det er sjældent, det kan siges om en bog.

Den er udkommet paa norsk i Gyldendals norsk forlags »gule serie«, der omfatter en række oversættelser af de ypperste, udenlandske forfattere. Serien redigeres af den norske forfatter Sigurd Hoel, og den er værd at kende. Man kan og bør overvinde en lurende uvilje mod at læse norsk.

2. Digteren.

André Malraux er født i Paris og er nu omkring 38 aar gammel. Han tog studentereksamen og studerede orientalske sprog. Efter en del rejser i Europa til Oxford, Berlin og Rusland kom han som 19-aarig med paa en arkæologisk expedition til Indokina. Men han vendte sig fra fortidens billedstøtter og templer til nutidens

levende mennesker og fabrikker; han gik ind i kommunistisk organisationsarbejde, hvor han med sit organisationstalent blev vel anvendt. Under det kinesiske oprør 1927 var han medlem af Kuomintang's propagandaafdeling i Kanton og Hankow og fulgte revolutionen, indtil Chang Kaishek sprang fra kommunismen og slog over i et bredere kinesisk samvirke. Fra disse begivenheder skrev Malraux to bøger, »Erobrerne« og »Menneskets lod«, der gjorde ham verdensberømt næsten med eet slag og indbragte ham den franske litteraturpris, Goncourtprisen.

Sammen med en række af Europas andre aandsarbejdere har han medvirket ved dannelsen af en antifascistisk front i aandslivet, hvor intellektuelle af mange forskellige retninger fra radikale til katolikker af alle nationaliteter er forenet. Efter den tyske rigsdags brand rejste han til Tyskland for at faa Dimitrov løsladt — hvilket mislykkedes. Herfra stammer en roman om de tyske koncentrationslejre.

Efter at have deltaget som agitator for folkefronten i Frankrig, drog Malraux resolut til Spanien, da den spanske borgerkrig udbrød i 1936. Her organiserede han regeringens luftvaaben og blev chef for den internationale flyverafdeling. Senere var han i Amerika paa en indsamlingsturné for Spanienshjælpen.

Malraux er en meget nervøs og følsom digter, et menneske, der i den grad lever med i verdens begivenheder, at han maa kaste sig ind der, hvor konflikten er skarpest. Han maa med kød og blod og aand styrte sig ind i menneskenes strid. At være marxist, hedder det et sted i »Menneskets lod«, er ikke at sidde inde med den historiske sandhed, men at kæmpe for sin overbevisning. Han hører selv til den del af menneskene, der gør oprør mod livet rundt omkring. Allerbedst lærer man denne fængslende personlighed at kende gennem hans bøger, der giver udtryk for et sjældent sind og en umaadelig sjælsrigdom. Intet menneskeligt er ham fremmed. Og han har evnet at tænke menneskets drama.

»Menneskets lod« kom i 1933 (oversat til norsk i den gule serie). Det er en historisk roman, for saa vidt som den skildrer et historisk forløb, som Malraux paa ret nær afstand har kendt og indirekte deltaget i. Han har faaet fortalt om begivenhederne fra forskellig side og har studeret dem gennem forskellige dokumenter. Men det er ikke historie, han vil skrive. Han vil give et billede af menneskets lod i tilværelsen. Derved har bogen faaet et vidt og dybt aandeligt indhold ved siden af krigsscenerne, forhandlinger og mordscener. Menneskets lod er ynkelighed, afmagt, uendelig ensomhed — og saa det, at »menneskene kender ikke hinanden«. Nogle finder glemsel i opium: »Angsten og følelsen af vor uafvendelige skæbne er det dybeste i menneskesindet. Al anden frygt, selv frygten for døden, er bare en følge deraf. — Opium frier os fra angsten. Det er dens mission«. Enkelte finder glemsel i religionen. Andre igen — og det er dem, Malraux kredser om — gør oprør mod livet omkring

dem. »... hvad kan vel saadan en natur ønske sig uden døden? Han vil sikkert prøve at give den al den mening, andre mennesker lægger i livet. Dø paa den højeste tinde han kan naa«. Er det forresten ikke en tone, man synes at høre i meget af den sidste tids digtning — at dø paa den højeste tinde? Arbejderen mod muren sammen med Anna Sophie Hedvig, den lille verdens lille, graa heltinde.

Maaske fordi den er skrevet nogle aar efter begivenhederne, er menneskets lod klar, næsten kølig i sin opbygning og fremtræder i fortættet form. I den viser sig Malraux's yndede sammenstilling af livfyldt, kraftig handling og dybe samtaler. Den er ikke svær at læse for dem, der har nogen læsning bag sig og trangen til moderne litteratur, der fører tanken ud paa de store vidder. Man bliver holdt fangen af de malende krigsscener. Og det er jo det mærkelige, at man holdes i aande af noget, der ligner knaldromanens spænding, men samtidig ligger milevidt højere.

»Haabet« er blevet en meget bredere, mere levende og flimrende bog. Maaske fordi den er skrevet tættere op paa begivenhederne, som Sigurd Hoel mener. Den giver et farverigt og alsidigt billede af den spanske borgerkrigs to første aar.

3. Handling.

Handlingen tager sin begyndelse i selve oprørets stund midt i juli 1936. Paa centralen paa nordbanegaarden i Madrid faar man gennem en række hurtigt skiftende telefonsamtaler med de forskellige byer en skitse over oprørets omfang, en første orientering. Gennem radiomeddelelser føres man direkte over til Barcelona, hvor anarkisterne erobrer hotel Colon fra oprørerne. I Madrid erobres kasernen, mens fascisterne naar frem til bjergene nordøst for byen, Sierraen, hvor de overrumpler. Et andet punkt, hvorom handlingen drejer sig, er flyvepladsen, hvor de internationale flyvere holder indflyvning og prøvning under en flammende sommerhimmel, og hvorfra der foretages togter for at standse Franco — det lykkes at bombe en maurisk kolonne paa vej mod Toledo — men imens er Badajoz faldet 14. August. — Borgen Alcazar i Toledo belejres og forsøges erobret. Paa flyvepladsen hænder det nu, at maskiner lander med saarede, med benzintanken i flammer — eller de kommer ikke tilbage. Og spiritusforbruget stiger i baren. Den dramatiske belejring af Alcazar gaar over i forhandlinger, men vaabenstilstanden udløber uden overgivelse, mens Francos bilkolonner rykker frem langs Tajofloden. Fascisterne tager Toledo. — Under befolkningens flugt herfra mod Madrid, hvor de første brigader er ved at dannes, begynder den egentlige organisering. I Albacete exercerer de nye internationale brigader, hvor Internationale, højsangen til haabet, for første gang i verden synges af folk fra alle lande samlet i et regiment til fælles kamp.

Flyvemaskinerne er gamle luftomnibusser; der mangler materiel og mitrailleuser.

Men luftvaabnet organiseres, da maurerne allerede kæmper foran Madrids porte, og regeringen er flyttet til Valencia. En halv million mennesker hjælper i Madrid med vaabenindsamling og befæstning. Natten til 6. November kæmper den internationale brigade, der i sig har proletarblod fra det halve Europa, mod maurerne, der bliver slaaet tilbage over Manzanares-floden nordvest for Madrid.

Mens fascistiske aeroplanflaader drøner bombende ind over Madrid, begynder den spanske folkerejsning. Det lykkes tropperne at holde fascisterne stangen i Sierraen, særlig i begyndelsen af December i en række heldige modangreb.

Flyverne bombarderer et fjendtligt biltog, der forfølger flygtninge fra det faldne Malaga. Efter en skildring af luftkampe ved Teruel slutter bogen med slaget ved Guadalajera 11.—12. Marts 1937, det første virkelige sammenstød mellem de to partier, »Spaniens skæbnetime«, ildprøven, som regeringstropperne bestod, da de hindrede den fascistiske knibtang i at lukke sig om Madrid.

4. *Idégrundlag.*

Idégrundlaget kan sammenfattes i fire ord: »Revolutionens største kraft er haabet«. Før Badajoz' fald kæmpes der for en idé, en aabenbaring, en apokalypse, som er »den lyriske illusion«. Major Garcia siger i bogen: »Det farlige er, at ethvert menneske i sit inderste længes efter en aabenbaring. Og at denne længsel i en kamp ubønhørlig indebærer et nederlag, saasnart kampen varer udover en vis, nok saa kort tid. Af den simple grund, at apokalypsen ifølge sin natur *ingen fremtid har*. Selv om den lader som den er fremtiden. — — — vor beskedne dont er at organisere apokalypsen.« Et andet sted hedder det: »Vi maa skabe en enhed, omdanne vor apokalypse til en armé, eller kreperer. Det er det hele.« Aabenbaringens riddere er da alle de ledende, der opbygger en revolutionær disciplin, de som organiserer modet, modet, »som lever og dør, og som man maa holde i god stand akkurat som et gevær«. Kampen staar da i første omgang mellem Franco og organiseringen af en hær. Under flugten fra Toledo begynder den egentlige organisering — og ogsaa i Madrids forsvarsvilje kommer den frem. Der viser sig et kammeratskab, hvor samfølelsen giver sig udslag i handling. Snart føler hver mand sin skæbne som eet med Spaniens skæbne.

I den endelige folkerejsning lykkes det at slaa fascisterne tilbage over Rio Manzanares — og nu kommer desuden bønderne med for alvor. I slaget ved Guadalajara flyver i den nyorganiserede luftflaade ogsaa alle de gamle lappede flyvemaskiner hen over folkehæren som en vinget skare fra fortiden og aabenbaringen. Aabenbaringen er organiseret.

Kompositionen staar i nøje forbindelse med handling og idégrundlag. De tre

hovedafsnit hedder saaledes svarende til dette: Den lyriske illusion (og herunder Apokalypsens riddere), Rio Manzanares (Være og handle, Folkerejsning) og Bønderne.

I alle de handlende personer spirer og voxer et uuryddeligt haab. Det er kunsthistorikeren *Alvear*, der i en samtale fremhæver, at revolutionen nu blandt mange andre roller ogsaa spiller den, som før var forbeholdt det evige liv. I samklang med dette falder en anden udtalelse, der paa een gang siger det samme, men meget jævner og med et endnu videre perspektiv: »Ethvert frø maa først raadne, men nogle af dem spirer jo op igen, ved du ... En verden uden haab er ikke til at holde ud.«

5. *Personer.*

I deres fuldtallighed skal personerne ikke gennemgaas her. Der er mange — og af alle slags. Her viser sig menneskenes forskellige egenskaber. »Her fandtes mod, højsind — og biologi. Her fandtes revolutionær vilje — og masserne. Her fandtes politik — og moral«. Det er mænd, der handler, slaas og taler. Der er ingen kærlighedsscener. Krig gør kysk, hedder det.

Som i saa mange moderne romaner er der ingen egentlig hovedperson. Men alle menneskene interesserer og fanger. Katolikken *Guernico*, som skal være den eneste, hos hvem intelligensen har taget form af næstekærlighed; han nærer et haab, der er et haab for hans kirke. For han har aldrig i 20 aar set det katolske Spanien. Udover Spanien og i sjælene har han kun set ritualer og een stor ørken. »Fascisterne har ikke et eneste haab, som ikke er indgivet af hovmod, selv de bedste af dem. Men hvad har det med Kristus at gøre? Et godt tegn for ham er de faa baskiske præster, der velsigner de anarkister, der har brændt deres kirker, lige til de selv bliver skudt af fascisterne. Og han tror, det er nødvendigt, præsternes kald igen bliver vanskeligt.

Kunsthistorikeren *Alvear*, hvis søn Jaime er blevet blind i krigen, er en begavet humanist og individualist. Han ser det nye Spaniens haab i bevarelsen af menneskelig kvalitet. Men i hans situation som fader skubbes dette dog i baggrunden for ham. Han hænger mere fast ved, at lægerne siger, der er haab for Jaimes helbredelse. og det kommer meget kraftigt frem i en sætning, der lykkeligt er formet helt klassisk, med ordsprogsagtig styrke: »Lad hele jorden blive fascistisk, men lad Jaime faa synet igen!«

Den gamle, spanske filosof, *Miguel de Unanumo*, var professor ved universitetet i Salamanca og tilhænger af Franco. Men da han protesterer mod henrettelserne og forsvare Spaniens kulturelle enhed, bliver han afsat af fascisterne. Han vil kun eet: at

hans universitet skal tjene sandheden, som for ham er den eneste retfærdighed. Allerede for ti aar tilbage var han ved at opgive at læse spanske aviser. Han skrev da i et brev: »Det er skrækkeligt. Det er ikke engang lyden af en hjertestreng, der brister. Man hører ikke andet end taljerne, som knirker i vore spøgelsesmarionetter, i vore giganter, vindmøllerne.« Som svar paa ustandselige fortællinger om de rødes grusomheder hævder Unanumo overfor sin læge, at selv den usleste røde militskvinde — selvom hun er prostitueret — som kæmper med gevær i haand for den tro, hun har valgt sig, er mindre ussel for den spanske aand end de kvinder, som forlod en banket, hvor han var til stede: med deres nøgne arme, som kun havde strejft fin silke og blomster, gik de ud for at se marxister blive skudt.

Flyveren *Leclerc* flygter fra sin opgave: at bombardere en fascistisk bilkolonne, paa grund af spærreilden, som allerede har skudt en maskine ned for øjnene af ham. Efterhaanden som det gaar op for ham, at han er flygtet, slaar han sig paa spiritus og havner i kuller og sindssyg, kværuletsk opposition. Billedhuggeren *López* er kommandant for socialismilitsen og iøvrigt fascisthader; han er som soldat lidt af et kludrehovede, men en fanatisk kunstelsker, der udfører et mægtigt arbejde som redder af kunstskatte fra krigens ødelæggelser. Takket være ham gaar ikke et eneste af Grecos billeder tabt under katastrofen i Toledo. — *Moreno* har været i fascistisk fængsel, hvor han time efter time, dag efter dag har hørt de andre fanger slaa plat og krone om deres liv med klirrende mønter, hørt de dødsdømte blive skudt, og længtes mod søndagen, da ingen blev skudt. I psykose vil han flygte fra det hele, da han kom ud, men »fandt igen melodien — livet og kammeratskabet«. Han er en flot fyr, der har staaet i forhold til en af Alfons XIII's elskerinder. Han dør under et bombardement, just som han har sagt, at han gi'r fa'en i, at hans nervøsitet holder op, naar han er død.

Kaptajn *Hernández*, der er officer af profession, fordi faderen vilde det, har i aarevis været republikaner paa grund af sin indstilling. Han ligner portrætterne af de gamle spanske konger, der alle har lighed med Karl V som ung. Det spanske drama er for *Hernández* en personlig aabenbaring. For ham er revolutionen et middel til at naa etiske maal. Men livet skal tilpasse sig hans drømme. Han viser sin ædelhed ved at lade Alcazarkommandantens breve befordre videre til hans kone i Madrid. Men herved har han kun etableret en forbindelse mellem fjenderne indbyrdes. Toledo erobres. Hvad betyder ædelhed og højsind mod saadan noget? Han mente, ædelmodighed vil sige at sejre — og lider døden for fascisternes kugler ved henrettelse i Toledo.

Blandt de mange personer samler skildringen sig imidlertid om en snævrere kreds, som fanger interessen som en art hovedpersoner. Den haltende, troende kardinal *Ximenes*, »Krikanden«, som oprindelig er chef for civilgarden i Barcelona og derfor føler sig bundet til regeringen. Han er en af bogens ædlest skikkelser. Altid fremhæver

han det høje ansvar ved at være leder: man maa gøre sig elsket i sin egenskab af leder, fordi førerskabet er retfærdigt og effektivt — ikke i sin person. Hans tro er urokkelig. Menneskene har forvekslet guds hellige sag med hans uværdige tjeneres. For guds sag tales jo for øjnene af menneskene — blot i aftenens uendelige fred. Denne kardinal og regeringsofficer, der kæmper for regeringens sag, knæler i bøn i de sønderskudte kirker mellem forkullede brokker og bjælker. For ham har gud tid til at vente. Men han kan fortvivle over, ventetiden skal være *saadan* — med ødelæggelse og had.

Magnin er chef for det internationale luftvaaben og organisator af den spanske luftflaade. Han er uddannet som teknisk ingeniør og var tidligere leder af et af de største franske luftfartsselskaber. Han er hovedpersonen blandt de mange flyvere, hvoraf der findes en række udmærkede typer, mænd, som flyvningen binder sammen, »ligesom kvinder bindes sammen i den fælles smerte ved at være mødre«. *Magnin* er revolutionær venstresocialist og hader af blind partitroskab. Revolutionen gaar for ham foran parti. Han er en virksom deltager i luftkampene paa Tajofronten og paa østfronten. Jordspørgsmaalet ser han som noget af det centrale i revolutionen.

Major *Garcia*, der er en af Spaniens fineste etnologer, er leder af efterretningsvæsenet. Han kommer hele tiden i ræsonnerende samtaler med sine kommentarer til begivenhederne og sin udlægning af handlingens filosofi. Han ser til slut paa haabet med en næsten uhyggelig konsekvens: »Det er næsten, som kampen, aabenbaringen og haabet skulde være agn, som krigen lægger ud for at fange menneskene.«

Fra den snævrere kreds træder dog en mand særlig tydeligt frem som udtryk for noget væsentligt i hele romanen. Det er *Manuel*. Han er lydningen i filmindustrien og har købt en lille bil til brug ved skiture i Sierraen; ved oprørets udbrud stiller han den til disposition for det kommunistiske parti. Han har sat sit haab til en verden, han først maa lære at kende. Manuel har sans for effektivitet, og disciplinen ligger ham i blodet. Men han maa under sjælekvaler lære strenghed, forsigtighed, udholdenhed, organisation — lære den brutale kendsgerning, at krig vil sige at »bruge al sin evne til at faa jern til at trænge ind i levende kød«. Han begynder ved et motoriseret kompagni, er saa bataillonschef under *Ximenes* og faar endelig kommandoen over et regiment ved Madrid. Han faar lært at kommandere og at lade snigmordere og desertører skyde. Men deres bønfoldende raab sidder ham som et ekko i sjælen. Da hans nye regiment marcherer forbi ham, mærker han den tragiske samfølelse, der binder ham til de mange ansigter. Som hos de fleste andre kan ensomhedsfølelsen blive overvældende stærk hos Manuel. Han maa i krigen slukke sin glødende trang til musik, mens han lærer virkeligheden at kende, hvor den eneste musik er Internationale og republikanernes march. Men efter sejren ved Guadalajara spiller soldaterne romancer med een finger i *Brihuegas vægløse*, gabende huse — ikke Internationale. Og Manuel føler igen trang til

musik, og Beethovens musik løser da op i ham, sætter ham i forbindelse med noget videre, noget hinsides dagen og vejen.

For Ximenes er haabet af religiøs natur, Garcia er haabets og aabenbaringsens kølige teoretiker og organisator, der er lige ved at se haabet som krigens madding for menneskeslægten. Magnins haab er baade af socialt og aandeligt indhold. I ham og mest i Manuel er det hele samlet. Han er symbolet paa Spaniens skæbne. Han vaagner til bevidsthed om sig selv, just som han er ved at forsvinde, da han igen føler trangen til musik. Han er selv haabet, der ændres under kampen. Han er mennesket selv med individualitet og samfølelse.

6. Stilen.

Stilen er rent ud blændende. Atter i denne bog veksler skildringen af den levende handling, kampskildringer fra jorden og luften med indgaaende samtaler mellem menneskene, samtaler af strategisk, storpolitisk, kunstnerisk og filosofisk indhold.

Kampene, særlig luftkampene, er usædvanligt levende malet op. Der er stor-slaaede billeder af flyvning af en særlig — man fristes til at sige klassisk — skønhed og spænding. Tilværelsen set fra en anden dimension, en anden verden end foregaaende slægtleds. Rimeligvis er Malrauxs flyveskildringer noget af det fornemste, der er leveret paa det omraade. Menneskene hængende i luften med det skrøbelige værn af motorlarm rundt omkring — »guddommeligt hævet over søvn og krig, over smerte og lidenskab«.

Personskildringerne er mesterlige psykologiske billeder. Der gøres ikke meget ud af den ydre beskrivelse — et karakteristisk træk nævnes eller en slaaende sammenligning. En flyver med spids underlæbe minder om en rar, hyggelig Voltaire i hvid flyverdragt. Det afgørende har været psykologien, længslen i sindet, fortvivlelsen, lykken, haabet. Gennem beskrivelse af handling, samtaler og tanker og følelser aabnes der for sjælene.

Ofte kædes en situation eller en samtale ind i et større forløb. Og hele tiden dirrer og toner handlingens konkrete hovedproblem bag det hele: *Os — eller Franco!* Enkelte afsnit er meget hyppigt bygget op paa en kunstnerisk bevidst, dramatisk maade, som er et meget væsentligt træk i stilen: Efter en — ofte flere sider lang — skildring af et handlingsforløb, som fører til sit højdepunkt og logiske afslutning, hvor man tror, afsnittet er færdigt, indtræder med et pludseligt bombenedslags voldsomhed en aldeles overraskende, ny dramatisk stigning, ofte kun angivet i en kort sætning. En indgaaende beretning om angrebet paa kasernen i Madrid, hvor militstropperne glæder sig til gensynet med fangerne, stiger op til sit højdepunkt: kasernens erobring! De skærer fangerne løs og omfavner dem paa spansk vis. Der er flere

nedenunder! De styrtede ned og »kastede sig over de bundne kammerater og omfavnede dem ogsaa. Men de var blevet skudt dagen før.« — Utallige eksempler viser dette. Hyppigt i skildringen af modstandernes bevægelser, korte, rammende sætninger med en aldeles lamslaaende virkning: De fjendtlige flyvere dukkede op under skyerne. — Fascisternes lastbiler kørte mod Toledo. — De slap igennem. — Marokkanernes hvide turbaner dukker op over bakkekammen. — De kæmper foran byportene.

Et lille eksempel vil vise det.

»En morgen legede tre smaadrenge krig i gaarden — — —, de satte hagen i vejret og var stramme i ryggen — — —. » En bombe!« raabte den ene. »Fald ned!« Alle tre kastede sig ned som øvede Soldater. Det var en virkelig bombe. De andre børn, som ikke legede krig og ikke havde kastet sig ned blev dræbt eller saaret«

En kamps voldsomhed sammenfattet i en eneste sætning: »Sygebærerne langs hele fronten havde røde hænder.« —

Der kan være meget i »Haabet«, som drager tanken hen paa den amerikanske, haardkogte litteratur (Hemingway), hvor ogsaa dialogkunsten, skildringen af samtaler staar højt. Hør et replikskifte mellem to fjendtlige patruljer:

»En fascistisk patrulje gik frem gennem skoven, som var fyldt af den dybe brummende røst. Der lød en salve lidt nærmere end de andre: en af fascisterne faldt.

— Kast vaabnene! blev der raabt til dem paa italiensk.

— Hold op med at skyde, fordømte idioter! skreg officeren. Det er os!

— Kast vaabnene!

— Men det er os! hører I jo!

— Ja, vi ved det. Kast vaabnene!

— Kast selv vaabnene først!

— Paa tre skyder vi!

Det begyndte at gaa op for patruljen, at de italienere, der svarede dem, ikke var deres egne.

— *En.* Overgiv jer.

— Aldrig!

— *To.* Overgiv jer.

Patruljen kastede geværene.«

Endelig viser digteren sin kunst i brugen af billeder, af billedlige udtryk. Mennesker, der dræbes mens de løber — »en arm i vejret og et knæk, akkurat som om de prøver at hoppe op for at gribe døden«. Bomberne svæver under flyvemaskinerne

som blanke fisk i maaneskinnet. Væltede tanks ligger paa siden eller op og ned som forhistoriske skaldyr.

Hvor vældigt har ikke filmen udvidet vort oplevelsesomraade! Mange gange oplever vi ting paa film, som vi aldrig eller først senere hen kan erfare i virkeligheden. Naar vi da møder virkeligheden, mindes vi filmen. Saaledes med Malraux. To Cadillacvogne i en kamp op ad gaden »som paa amerikanske gangsterfilm.« Et hus i Madrid brænder indvendig »som paa film«. Et døende menneske segner forover »som paa langsom film«.

En vidunderlig evne har han, denne følsomme digter, til at se den enkelte, ganske lille detaille, der gør begivenheden saa uendelig stor. Han fornemmer den slags med alle sine rigt udviklede sanser. Han ser — og vi ser — skyggen af en sommerfugl blafre over en dræbt mands ansigt, ser skyggerne af græs som fine skyggestraa tegne sig paa et lidende menneskeansigt; eller de bittesmaa insekter færdes i græsset foran soldaten, mens en tank krabber sig ned imod ham. Midt i granatlarmen tikker armbaandsuret og overbeviser sin ejer om, at han ikke er død. Som lyden af en spæd ringeklokke klirrer teskeer i glassene ved en granats brag; eller en sommerfugl løsner sig i en samlingskasse og falder ned med knappenaalen mod glasset. — Tanken føres hen paa den mesterlige, japanske detailkunst, som Malraux selv direkte sammenligner med et par steder.

Sangene og raabene lever dirrende i gaderne. Liglugten slaar i møde som visne blomster eller dødt løv. Brandlugten fylder Madrid. Ilden blusser gennem det hele. Den ulmer med mørkerød glød eller giver genskin som madeira i et skrivebords blanke flade eller i en skaldet mands isse. Ildens genskin blafrer over murene »akkurat som solreflexer fra en stille flod danser i loftet af et værelse om sommeren.« Og røgøjler snirkler sig mod himlen, hvor skyer i skiftende skikkelser driver.

Alt dette gør digterværket saa dirrende af liv og virkelighed, en virkelighed, vi faar helt ind paa os selv. Og vi overbevises om, at Malraux virkelig er digter, lyriker af livets naade.

7. *Formaal.*

Denne roman gør saa givet ikke indtryk af at være skrevet for at lægge en bestemt snæver tendens frem. Snarere er den skrevet, fordi dens stof har presset sig frem hos digteren, der selv har haft oplevelserne inde paa livet og været med i dem; og det er blevet et atomfattende udtryk for en menneskeheds længsel og haab. Hvis der overhovedet er nogen rimelighed i at tale om tendens, ligger den redeligt og aabent i bogen: *Os — eller Franco!* Men det er for saa vidt ikke noget væsentligt.

Nordahl Grieg maler i sin bog »Ung maa verden endnu være« kun i sort og

hvidt, og tegner — ganske vist dygtigt lavede — billeder af fascisterne som degenererede røvere. Malraux giver ingen direkte billeder af dem, men lader sine personer ganske enkelte steder udtale sig. López vil lave et billedhuggerværk, hvor sportsidioten, som staar og vasker sig, lavpandet, urolig og fuld af fa'en er fascisten. Katte er for ham noget uelskverdigt djævelskab — sandsynligvis fascister. Og satan ligner Franco paa snuden. Men dette er kun noget isoleret.

Manuel ser fascismen som noget dybere: »Et menneske, der har lyst til at slaas og er pessimist paa samme tid, han er, eller maa blive fascist — hvis han da ikke har nogen troskab at tage vare paa. Ingen tillid i ryggen.« Derved er fascismen blevet et filosofisk princip. Noget, der maa bekæmpes i ethvert samfund og i os selv til stadighed.

Det afgørende er grundlaget: modsætningen mellem bønder og godsejere, mellem samfølelsen og lidenskabens for faamandsvælde. For Garcia kan kampen ikke føre til skabelse af ædle karakterer eller aandelig kvalitet gennem en stat eller ved social opbygning — det bedste man kan vente sig er gunstige vilkaar. Og selv det er meget, mener han: »Jeg er trukket i denne uniform, fordi jeg vil, at Spaniens bønder skal have bedre kaar.« »Der hvor Franco sejrer, maa han enten fortsætte det arbejde, vi har paabegyndt, eller blive udsat for en guerillakrig, som aldrig holder op.«

Kanonernes drøn og maskingeværernes hakken bliver da til løfter om, at vinstokkene aldrig skal tages fra dem, der har plantet dem paa jorden. For Magnin er den evige kamp mellem jordens dyrker og jordens ejer, der kun har faaet den i arv, »noget jævnt og grundvigtigt, langt hinsides det, han kunde udtrykke med de ord, vi lærer i byen — lige saa enkelt og fundamentalt som fødsel, glæde, smerte eller død.« Og for at føre denne kamp maa anarkister, kommunister, socialister og republikanere — alle de, som havde troet, de var fjender — blande blod i dødens dybe venskab.

— — —

Nordahl Grieg synes at kræve tro — maaske blind tro? — for at kunne føre socialismens sag videre frem. Malraux kræver ikke, men tænder et haab til fremtiden, et haab til verdens og menneskenes muligheder — *trods alt*.

Netop ved at løfte problemet op i et højt plan har Malraux formaaet at give et saa altomfattende og rigt billede, hvor han maler menneskets aktuelle drama med fine pensler og alle farver til et enestaaende kunstværk, der maa brænde sig dybt ind i sindet paa enhver, der oplever det og fornemmer — som Manuel — hele den vældige spænding i fortiden, i nutiden og fremtiden med en musik, hvori digteren har formaaet at give tidens og sin egen rytme, saa man føler den som en stadig takt i sit eget bankende hjerte.

KOLONIER OG TAL

AF MICHAEL ANDERSEN

De tidligere tyske Kolonier kaster i Dag Skygger ind over den verdenspolitiske Arena. De nævnes i Politikernes Taler, Pressen giver sit Besyv med i Laget, i Børshandelen betegnes Talen om de tyske Kolonikrav som »Kolonialitis«, og denne »Sygdom« sætter sit Præg paa Kurserne, saa Verdens Interesse Gang paa Gang henledes paa Problemet.

Tyskland erhvervede sine Kolonier i Bismarcks Storhedstid. Skønt Modstander af Kolonialpolitik blev han af Begivenheder, han selv havde sat i Gang, tvunget til at beskæftige sig dermed.

Tyskland var efter den fransk—tyske Krig 1870—71 blevet en Stormagt af første Rang. Dets Erhvervsliv industrialiseredes, dets Handel og dets Velstand øgedes, men ogsaa Medaillens Bagside: Arbejdsløshed og Trang til Udvandring blev Landet præsenteret for.

Industrialiseringen skete i Protektionismens Tegn, og Knæsættelsen af dette Princip fører til Kolonialpolitik for paa den Maade at faa de nødvendige Raastoffer inden for Rigets Grænser.

Det blev den udvidede Handel, som fik Bismarck til at fravige sit oprindelige Standpunkt og slaa ind paa den aktive Kolonialpolitik's vanskelige Bane.

Pioneren i tysk Kolonierhvervelse er Købmand Lüderitz fra Bremen. I 1881 slog han sig ned i Lagos paa Guineakysten i Afrika. Herfra gjorde han Forretninger paa Afrikas Sydvestkyst. Af Frygt for Englænderne anmodede han den tyske Regering om Beskyttelse af sine Foretagender. 1883 sendte Bismarck en Note til London og forklarede, at Tyskland vilde stille sig bag Kolonisterne, hvis den engelske Regering ikke vilde garantere deres Sikkerhed. Svaret paa Noten var undvigende, og i et Telegram lod Bismarck 1884 London vide, at Lüderitz' Kolonisationsomraade stod under det tyske Riges Beskyttelse. Kolonien, Tysk Sydvestafrika, var en Kendsgerning.

Omtrent samtidigt forvandlede Togoland til tysk Protektorat. Her havde den tyske Opdagelsesrejsende, Gustav Nachtigall gjort Forarbejdet. Det blev ogsaa ham, som i 1885 fik de indfødte Høvdinger i Kamerun til at stille sig under tysk Beskyttelse. I 1884 var der tillige Tovtrækkeri om det frugtbare Kongoomraade. Det lykkedes ikke Bismarck at faa dette ind under tysk Herredømme, men ved en Konference i Berlin stillede han Forslag om, at Omraadet skulde være tilgængeligt for enhver. Og ved Kongoaktens Vedtagelse 1885 blev hans Forslag ført ud i Livet.

Ogsaa paa Afrikas Østkyst var tyske Kolonisorer virksomme. Paa Initiativ af

den driftige Karl Peters, der havde studeret Kolonialpolitik i England, dannedes Tysk Østafrika, bestaaende af Witu, Uganda, Nyasaland og Tanganyika. Deraf forblev dog kun Tanganyika tysk, de øvrige Omraader afstodes til England for Helgoland, som indtil da havde været i engelsk Besiddelse.

Mens dette stod paa, havde andre Kolonisatorer opereret i Stillehavsomraadet og der erhvervet adskillige Øgrupper samt en Del af Nordkysten af New Guinea. 1898 forpagtede Tyskland Kiao-chou i Kina med Havnebyen Tsingtao. Her havde det en vigtig Støttebasis i Handelen paa Kina.

Tyskland kom sent med i Kolonierhvervelsen og fik derfor de daarligste Bidder, men da Okkupationstogtet var fuldført, raadede det over Besiddelser, som i Omfang mange Gange overgik Tysklands Størrelse.

*

*

*

Ved Verdenskrigens Afslutning maatte Tyskland afstaa alle sine udenrigske Besiddelser. De fleste blev okkuperet allerede i de to første Krigsaaer. Deres Skæbne var saaledes faktisk afgjort, da Fredsforhandlingerne begyndte. Det Land blandt de allierede, som det paagældende Sted havde gjort den største Indsats, fik Hovedparten af Byttet. Imidlertid kunde Spørgsmaalet ikke afgøres med en simpel Henvi sning til Erobrerens Ret. Tyskland var gaaet med til Vaabenstilstand paa Grundlag af Præsident Wilsons 14 Punkter, og det femte af dem, Wilson selv, samt en kraftig Folkeafstemning i saavel England som Frankrig krævede en Løsning paa et andet Grundlag. De allieredes europæiske Statsmænd kom i en slem Klemme. Synspunkterne i Punkt 5 kunde ikke forenes med de hemmelige Aftaler, som under Krigen allerede var truffet angaaende de tyske Koloniers Fordeling. Der maatte findes paa en Løsning, som forhindrede, at Kolonierne igen kom tilbage til Tyskland og dog sikrede, at Wilson stod bag ved Ordningen. Den sydafrikanske General Smuts fandt »Kolumbusægget«: Kolonierne skulde være Mandater under Folkenes Forbund med en af dette udpeget Mandatarmagt som »Moderland«.

I Versaillestraktatens Artikel 119 blev Tyskland tvunget til at afstaa sine Kolonier, og i Folkeforbundspagtens Artikler 22 og 23 udformedes Mandatordningen nærmere. Det hedder heri, at Mandatets Karakter (der symboliseres ved et Bogstavmærke) bestemmes efter Folkets Udviklingsgrad, Omraadets geografiske Beliggenhed og økonomiske Betingelser.

Mandaterne med Bogstavmærke A ansaas for at være saa godt som modne til Selvstyre, og de skulde adspørges ved Udpegelsen af Mandatarmagt. Til dem hører de tidligere tyrkiske Besiddelser i Lilleasien.

I B-Mandaterne skulde Mandataren besørge Forvaltningen, skærme Omraaderne

mod en Række Misbrug (Slave-, Vaaben- og Alkoholhandel). De maatte ikke befæstes og de indfødte ikke uddannes militært, naar det ikke netop drejede sig om Ordens-tjeneste i og Forsvar af Omraadet. I handelsmæssig Henseende skulde herske »den aabne Dør«s Politik for Folkeforbundets Medlemmer.

C-Mandaterne skulde forvaltes direkte efter Mandatarens Love og betragtes som en Del af dennes Omraade.

Desuden bestemtes, at Mandatarene hvert Aar for Folkeforbundsraadet skulde forelægge en Beretning angaaende Forholdene i Mandaterne.

De tyske Kolonier blev enten B- eller C-Mandater, hvad efterfølgende Oversigt vil fremvise:*)

Tanganyika:

Britisk B-Mandat 1922. Areal: 968.871 kvkm. Befolkning: 5.182.515, deraf 9128 Hvide.

Ruanda-Urundi:

Belgisk B-Mandat. Udbrudt fra Tysk Østafrika. 53.200 kvkm. 3,5 Mill. Indb.

Tysk Sydvestafrika:

Sydafrikansk C-Mandat. 834.990 kvkm. 359.150 Indfødte og 31.000 Hvide.

Kiao-chou:

Erobret af Japanerne 1915, senere under Pres fra de andre Stormagter igen tilbage-givet Kina. Paany erobret af Japanerne sammen med andre Omraader i Kina. 552 kvkm. 18.700 Kinesere og 3000 Europæere ved Verdenskrigens Udbrud.

Tysk New-Guinea og visse Øer Syd for Æquator:

Australsk C-Mandat siden 1920. 240.864 kvkm. Ca. 6.666.000 Indfødte. 5897 Hvide.

Nauru. Ø Syd for Æquator:

Britisk C-Mandat under australsk Forvaltning. 21 kvkm. 300.000 Indb.

Stillehavsoerne Nord for Æquator:

Japansk C-Mandat siden 1920. 2149 kvkm. 900.000 Indb., deraf ca. 30.000 Japanere.

Samoa:

New-Zealandsk C-Mandat siden 1920. 2934 kvkm. 55.946 Indb., deraf 567 Euro-pæere.

Togoland (Østre Del):

Fransk B-Mandat siden 1922. 52.000 kvkm. 762.200 Indfødte, 418 Europæere.

Togoland (Vestre Del):

Britisk B-Mandat siden 1922. 34.292 kvkm. 293.671 Indfødte, 43 Hvide.

Kamerun (Østre Del):

Fransk B-Mandat 1922. 429.750 kvkm. 2.400.000 Indb., deraf 2400 Europæere.

Kamerun (Vestre Del):

Britisk B-Mandat 1922. 88.321 kvkm. 830.400 Indfødte, 408 Europæere.

*) Stolpe: Tysklands krav på kolonier, og Manchester Guardian Commercial.

Tyskland protesterede kraftigt mod Frarøvelsen af Kolonieme med Anførelse af følgende Hovedpunkter:

1) Kolonierne var erhvervet paa samme Maade som andre Magters. De var udviklet gennem et uafsladeligt frugtbart Arbejde og ved Ydelse af store økonomiske Ofre.

2) Kolonierne havde stor Betydning som Raastof- og Færdigvaremarkeder for Moderlandet. Tillige var de nødvendige som Emigrationsbaser for en Del af Befolkningsoverskudet.

3) Tyskland anser det for sin Opgave som stor civiliseret Nation at være med til videnskabeligt at udforske Verden og opdrage de indfødte Racer til Civilisationen.

4) Tyskland anser sit Krav paa at faa Kolonierne tilbage for retfærdigt og afviser »Die Kolonialschuldfrage« (Beskyldningen for daarlig Administration) som værende ubeføjet.

Det har heller ikke været paa Retsprincippet og af Hensynet til de Indfødte, at Forsvaret for Annexionen er blevet ført. Den Grund er for usikker, hvad en Udtalelse af en moderat engelsk Politiker, Harold Nicolson, som var til Stede under Fredsforhandlingerne, vil vise. »Hvis vi aabent havde annekteret disse Territorier med Erobrerens Ret, havde vi nu haft en meget stærkere Stilling. Den Kendsgerning, at vi ønskede at underlægge os Kolonierne og samtidig med vore Læber hylde de 14 Punkter, forledte os til en af de mest aabenbare skinhellige Handlinger, som Fredskonferencen bød paa I Stedet for at basere vore Rettigheder paa militær Sejr (hvilken var et Faktum), grundede vi dem paa en moralsk Deklaration, som var baade uridderlig og usand. Naar Tyskerne hævder, at dette placerede os i en falsk Position fra Begyndelsen, har de uomstødelig Ret.«

En bedre Karakteristik af det, der skete i Versailles, kan næppe gives. Med Bajonetspidsen paa den besejredes Bryst tiltvang man sig Magt over Tysklands Kolonier under Paaberaabelse af, at man tjente de højeste Retsprincipper.

Diskussionen om Tysklands Kolonier har været levende siden Fredsslutningen, men det er først efter, at Nazisterne har genoprettet Tysklands Stormagtsstilling, at Spørgsmaalet er blevet brændende.

I det nationalsocialistiske Program fra 1920 hedder det i Punkt 3: »Vi kræver Land og Territorium (Kolonier) for vort Folks Forsørgelse og til Bosættelse for Befolkningsoverskudet.«

I »Mein Kampf« tager Hitler Afstand fra Kolonier. Det er ikke paa dem, at Kræfterne skal bruges, de skal bruges til Erhvervelse af Omraader i Europa. Men ogsaa han har ændret Syn paa Kolonispørgsmaalet.

I en Tale den 7. September 1937 hedder det: »Iøvrigt findes i vor Husholdning kun et eneste Spørgsmaal, som gennem Aarene giver os virkelig Bekymring: Det er de

Vanskeligheder, der knytter sig til vor Levnedsmiddelforsyning. Det tyske Leverum er uden kolonial Komplettering for lille til at garantere vort Folk en uforstyrret, sikker og tilstrækkelig Forsørgelse.«

Den 20. Juni 1933 stiftedes Rigskoloniforbundet med General Ritter von Epp som øverste Leder, og dette Forbund holder Interessen for Sagen vaagen. Kravene bliver paa samme Grundlag som Argumenterne ved Afstaaelsen, men i skærpet Form.

Oversigten Side 25 fortæller, at Kolonierne aldrig har øvet nogen særlig Tiltrækning som Leverum for tyske Udvandrere. Den Udvandring, der foregik fra Tyskland før Verdenskrigen, gik ikke til Kolonier, men til den nye Verden. Kolonierne ligger i Omraader, hvor Klimaet er daarligt egnet til Ophold for den hvide Mand. Til Gengæld har tyske Videnskabsmænd gavnet Menneskeheden enormt i Kampen mod Tropsygdommene. Nogle af de effektiveste Midler mod Malaria, Spedalskhed, gul Feber og Sovesyge er opfundet af dem. Sygdommene er ikke overvundet, men de kan holdes i Skak; saa er der mørke Pletter i den tyske Kolonialhistories Blade, er det her nævnte noget, der opvejer adskilligt. Men det kan intet ændre i den Kendsgerning, at de tidligere tyske Koloniers Værdi som Emigrationsomraader er ringe.

Det næste Spørgsmaal, der melder sig, maa saa være: Hvor rige er de paa Raastoffer? Hvad er de værd i handelsmæssig Henseende? Fra tysk Side siges, at de er en Livsbetingelse for Landet. Mandatmagterne hævder det modsatte. Og de fører deres Forsvar for Mandatorordningen paa Grundlag af den Kendsgerning, at Omraadernes Andel i Verdenshandelen er saare ringe.

At Omraaderne i de forløbne Aar har været inde i en rig Udvikling, vil dog fremgaa af nedenstaaende Tabel:

	1913		1937	
	Import	Eksport	Import	Eksport (£)
Tanganyika	2.667.900	1.773.000	3.924.095	4.969.452
Sydvestafrika	2.171.300	3.515.000	2.365.139	3.667.789
Fr. Togoland	10.630.000 Mk.	9.140.000 Mk.	78.700.000 Fr.	76.550.000 Fr.
Vest Samoa	283.800 £	266.950 £	—	—
	1912		1937	
New Guinea	293.600	252.050	1.500.000	3.389.000
Jap. Bes. Plus Naura ...	98.150	258.200	—	—
Kamerun Br.	} 3.461.600 Mk.	2.915.100 Mk.	25.766.900 Fr.	263.307.000 Fr.
Kamerun Fr.			328.270 £	526.554 £

Kilde: The Manchester Guardian Commercial. Oktober Kvartal 1938.

Tallene viser Fremgang alle Vegne, men hvad betyder Kolonierne for Tysklands Raastofnød? Tysklands Import androg 1937: 5468.000.000 Rmk., deraf gik de

37,4 % til Landbrugsvarer, 36,5 % til Indkøb af Raavarer til Industrien og 18 % til Halvfabrikata.

At Kolonierne kun betød uhyre lidt for Tyskland før Verdenskrigen, vil være fremgaaet af det foregaaende, og de bedre Resultater nu er en Følge af de meget store Kapitalinvesteringer, som har fundet Sted siden Mandatordningens Indførelse. Kapitalerne har England og Frankrig kunnet præstere. Vilde Tyskland have haft økonomisk Evne til at gøre det samme? Af Raavarer indfører Tyskland fortrinsvis Bomuld, Uld, Jernmalm, Gummi, Olie og Olieprodukter, Tobak og Mineralier. Men heraf producerer Kolonierne kun lidt i Forhold til Tysklands samlede Behov. Af Bomuld 6 %, af Uld 2 %, 1 % af Diamanter og Guld, intet Jernmalm, ingen mineralsk Olie, kun lidt Kobber og Bly. Af Levnedsmidler producerer de Copra i et Kvantum, der svarer til 50—60 %, af Palmekærner 22 %, af Palmeolie 34 %, af Jordnødder 12½ %, Kakao ca. 75 % og Bananer 55 %.

Af andre Artikler kan nævnes Karakulfaareskindene fra Sydvestafrika (kostbare Tæpper og Pelsværk), Sisalhampen fra Tanganyika, Fosfaten fra Naura og Angaur samt det tropiske Tømmer fra Kamerun. Af dem dækker de to første Tysklands Behov to Gange. Fosfatbehovet i Tyskland er ikke stort, til Gengæld kunde det ved Erhvervelsen af de paagældende Øer indkassere Fortjenesten ved Salg af Produktet til andre. Tømmerhugsten i Kamerun er betydelig, men vilde ikke paa langt nær kunne strække til.

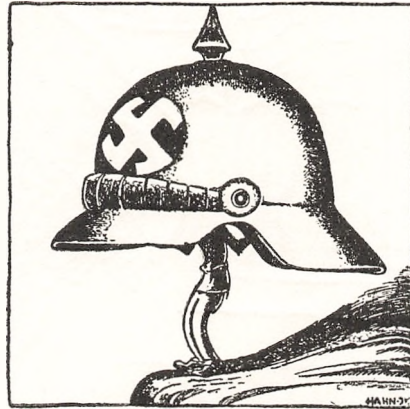
Alt i alt er det regnet ud, at Koloniernes Produktion dækker mindre end 5 % af Tysklands Totalimport, hvorfor deres Tilbagegivelse ikke vilde ændre stort i Tysklands handelsmæssige Stilling, saa meget mere som Tysklands Handel paa Omraaderne fortsat er ret betydelig.

At Mandatarmagterne derfor helst vil drøfte Tysklands tidligere Kolonier ud fra økonomiske Synspunkter, er forstaaeligt. Derved kommer de uden om det uholdbare Retssynspunkt, og de holder et andet Punkt, Koloniernes strategiske Værdi, i Baggrunden.

Tanganyika forbinder saaledes de engelske Koloniomraader i Midt- og Sydafrika. Uden at besidde det vilde det være umuligt at realisere Tanken om en Bane fra Kap til Kairo gaaende over engelsk Territorium, hvis der i det hele taget er økonomisk Basis for dens Realisation, hvilket er tvivlsomt. Men Omraadet er et vigtigt Led i Englands Luftforbindelser i Afrika og en god Støttebasis for Søvejen Kap—Australien—Østen.

Saaledes som Magtgrupperingen i Verden i Øjeblikket former sig, vilde Sydvestafrika i tysk Besiddelse være en stadig Trusel mod den sydamerikanske Union og Portugisisk Angola, Kamerun og Belgisk Kongo, den franske Del af Afrika samt det engelske Nigeria. Ved en Tilbagegivelse af Stillehavserne (for de japanske Mandater

er en saadan utænkelig) vilde Englands derværende Kolonier kunne generes ganske føleligt. Ikke mindst af den Grund er Mandaterne blevet Brikker i det politiske Magtspil. De er det ogsaa, fordi Hitler vil vaske Tysklands Ansigt rent for Sporene af Versailleskændselen, og det maa anses som sandsynligt, at de tyske Kolonikrav vil give Anledning til store politiske Gnidninger i Fremtiden. Som Raastof- og Levnedsmiddelbaser er de lidet værd, men paa Grund af deres politiske Betydning kan de bruges i Spillet mellem Magterne, saa Tyskland med større Sikkerhed kan sigte mod de egentlig værdifulde Maal: de rige Lande i Østeuropa, Rumænien og Ukraine.

Josef Capek: »Fint« Besøg.
(Fra Vachek: Hønsstigen. A. O. F.s Bogkreds).

SUNDHEDEN OG DEN ENKELTES FORHOLD TIL HYGIEJNEN AF JOHS. BJERRE

Hygiejne eller Sundhedspleje er for saa vidt i vor Tid særdeles ansete Ord, da enhver ved, at det er noget, som er videnskabeligt begrundet, og som man derfor ikke saa godt kan være bekendt at kimse ad. Men desværre gælder denne Respekt ikke i samme Grad den rent personlige Sundhedspleje, som den gælder de offentlige hygiejniske Foranstaltninger. Det er vel nok en Selvfølge, at man stemmer for, at Skoler, Værksteder, Fabriks- og Restaurationslokaler rummer et vist Antal Kubikmeter, og at Fødemidler fremstilles og forhandles under Hensyn til Hygiejnens Krav. Man maa jo da være paa Højde med Tiden og ikke Bagstræber.

Imidlertid er logisk Tænken og Handlen ikke noget, som ret mange ligefrem er besværede af. Ofte kan man med Hensyn til den personlige Sundhedspleje komme ud for den Udtalelse: Jeg gider virkelig ikke leve efter Hygiejnens Forskrifter eller give Afkald af Hensyn til den, saa blev det da alt for kedeligt at leve, nej, jeg lever, som det passer mig og tager saa hellere, hvad der følger. Vi kan jo nøjes med at kalde en saadan Udtalelse ubetænksom, i de fleste Tilfælde vil den sikkert senere fortrydes.

Det kan synes meningsløst at ytre Modvilje netop mod den personlige Hygiejne, som dog i langt ringere Grad end den offentlige stiller Krav, Paabud eller Forbud. Paa dette Omraade har vi dog i Hovedsagen Selvbestemmelsesret. En Aarsag kan imidlertid paavises: Modviljen er ganske simpelt Reaktion mod en anden lige saa ufornuftig Foreteelse, nemlig Sundhedsfanatikernes Virksomhed. Fanatikere er Mennesker, som uden at være tyngede af alt for megen Viden alligevel faar fat i en Flig af en eller anden Sandhed. Herpaa opbygger de en fiks Idé og rejser en Sag, som de forfølger uden at skele til højre eller venstre. Netop inden for Hygiejnens Omraade har der optraadt adskillige saadanne Apostle, der har grebet en enkelt Side af den uhyre omfattende Sag og gjort den til Religion: det eneste saliggørende var, om visse Former for Renlighed overholdtes, eller visse gymnastiske Øvelser daglig udførtes, bestemte Ting skulde absolut spises hver Dag, medens andre Ting slet ikke maatte røres. Det uundgaaelige Resultat: En lille Flok blev troende Prose-lytter og dannede Menighed, alle andre irriteredes. For begge Parter er der utvivlsomt kun sket Skade.

Naar undertegnede, uden at være Hygiejniker af Fag eller noget i Retning af de lige omtalte Sundhedsapostle, skal skrive en Artikel om Hygiejne i dette almene Tidsskrift, saa maa ingen vente heri at finde en Række Forskrifter for, hvordan

man skal indrette sig og opføre sig fra Morgen til Aften for paa bedst mulig Maade at bevare sin Sundhed. Dertil er dette Skrift ikke Stedet, og Artiklens Forfatter ikke Manden. Nej, Formaalet er den ganske simple at slaa til Lyd for og derigennem bidrage til, at ethvert Menneske i noget højere Grad, end det hidtil har været Tilfældet, i sin Livsførelse vilde lade sig lede af en naturlig hygiejnisk Indstilling, en Indstilling, der med Tidens Viden paa de Omraader, der her spiller nogen Rolle, burde være ganske selvfølgelig.

En Hovedgrund til, at dette ikke forlængst er opnaaet, er, at et alment Kendskab til Naturen og det fine Samspil, der foregaar mellem levende og livløst, endnu kun i særdeles ringe Grad er indgaaet i Almendannelsen. Foruden at danne et solidt Fundament for vore Anskuelser paa de forskellige Omraader, ja for vor Livsopfattelse, vilde en saadan Viden uundgaaelig føre os til Interesse for Mennesket selv som et Stykke Natur betragtet. Vi vilde forstaa, at dette Stykke Natur, den fineste og højst udviklede af alle Livsformer, naturligvis maa være alle almindelige fysiske, biologiske og psykiske Naturlove underkastet. Vi vilde som en Selvfølge, saa vidt det var os muligt, søge at lære disse almindelige Love at kende for at forstaa, hvad der hæmmer, og hvad der fremmer Livsudfoldelsen.

Som enhver Arbejder, der anvender et Redskab, maaske en kompliceret Maskine, vil sætte en Ære i at kende Redskabets Konstruktion og Maskinens Mekanik for at kunne benytte denne Viden til at behandle Tingene paa den rigtige Maade, saa Brud ved ufornuftig Overbelastning undgaas, ligesom unødigt Slid, fordi de enkelte Dele eller Hjul maaske ikke arbejder godt sammen, saaledes bør enhver naturligvis i langt højere Grad føle Ansvar ved Behandlingen af selve Livsredskabet, sit eget Legeme. Sagen er nemlig her saa langt mere alvorlig: medens enkelte ødelagte Dele eller slidte Hjul i vore døde Redskaber uden større Vanskeligheder lader sig forny eller istandsætte, saa det nærmest kun bliver et Spørgsmaal om Bekostning og spildt Tid, der maaske kunde have været sparet ved Forebyggelse, saa lader en saadan Udbedring eller Fornyelse trods Lægernes Kunst sig kun i ringe Grad foretage med Hensyn til vort Legemes fine Organer, og her bliver ikke blot Tale om Bekostning og spildt Tid, men tillige om Lidelse og spildt Lykke og Velfærd. Alt andet bliver pludselig uden Betydning over for det tabte Helbred.

Maaske det kunde vække til gavnlig Eftertanke et Øjeblik at se Sagen ud fra dette Synspunkt. Det er nemlig en sørgelig Kendsgerning, at de fleste Mennesker i Løbet af deres Levetid opsamler en Mængde legemlige Skavanker eller Svagheder: daarlig Mave, irritable Nerver, svagt Hjerte, slet Holdning, unødigt Stivhed, Gigt o. s. v., o. s. v., noget, som i overordentlig mange Tilfælde ganske kunde være undgaaet og i hvert Fald næsten altid stærkt hæmmet ved en Smule Omtanke og daglig

Pleje. Nu forbitrer disse Ting Livet for en Mængde Mennesker, og ikke mindst bliver Alderdommen een stor Plage, hvis de overhovedet naar saa vidt.

Man bør ganske enkelt og ligetil stille Problemet op paa følgende Maade: Jeg har een Gang for alle ved min Fødsel faaet udleveret det Redskab, hvormed jeg skal leve Livet. Dets enkelte Organer vil i Livets Løb uundgaaeligt slides og ældes, foruden at de er udsat for mange Farer, der kan føre til øjeblikkelig Ødelæggelse: Ulykkestilfælde, Bakterieangreb o. s. v. Enhver Skade, hvad Aarsag den end maatte have, som nedsætter et Organs Funktionsevne, vil gøre Livet tungere at leve, foruden at den gør Individet til et mindre værdifuldt Led i det Samfund, hvortil det hører, ja, vedkommende bliver maaske ligefrem en Byrde for sine nærmeste.

Det er da ikke blot en Dumhed, som bærer Straffen i sig selv, at forsømme, men simpelthen min moralske Pligt 1) at beskytte mit Legeme mod Farer og skadelig Paavirkning udefra, 2) at undgaa Misbrug af dets enkelte Organer, 3) at vedligeholde det med den rigtige og tilstrækkelige Ernæring og endelig 4) daglig at yde det en vis Pleje, saa Sliddets og Alderdommens Nedbrydning forsinkes længst muligt. Under disse 4 Punkter kan det være praktisk at indordne de hygiejniske Bestræbelser, som den enkelte bør have sin Opmærksomhed henvendt paa, og der skal i det følgende ofres disse Punkter en kort Omtale hver for sig.

1) Skønt det ikke i Almindelighed henregnes til, hvad vi plejer at forstaa ved Hygiejne, kunde det være rimeligt under første Punkt at medtage de Forsigtighedsforanstaltninger, som Safety-first-Bevægelsen og Propagandaen for større Færdsels-sikkerhed søger at faa den enkelte til at foretage. De har dog ganske samme Formaal som den øvrige Hygiejne: at bevare Liv og Helbred og undgaa unødigt Spild heraf. Utallige Mennesker straffes aarlig med Dødsstraf eller forfærdelige Lidelser + livs-varigt Tab af Førlighed for Mangel paa Omtanke, Skødesløshed, Letsindighed eller Kaadhed i Omgangen med Nutidens stærke mekaniske Kræfter.

Den Tanke, som først opstaa hos de fleste ved Ordet Hygiejne, er vistnok, at det er noget med Renlighed eller maaske endog Desinfektion. Saaledes har det været, siden vi ved Mikroskopets Hjælp har opdaget, at alt, hvad vi kalder smitsomme Sygdomme og Betændelser, skyldes encellede levende Væsener, Bakterier, Svampe eller Protozoer (de to førstnævnte Grupper af Mikrober regnes for Planter, hvorimod Protozoerne er de laveststaaende Væsener inden for Dyreriet). Alle har de en Størrelse langt under Øjets Synsgrænse. Denne Lidenhed gør det muligt for dem at befinde sig praktisk talt alle Vegne og at trænge ind gennem de mindste Aabninger, uden at vi kan ane det, da vi jo ikke kan gaa rundt med Mikroskopbriller. Vil vi sikre os mod dem, gør vi derfor klogest i at regne med, at de findes

alle Steder og f. Eks. rens og desinficere ethvert Saar, som kan være en Indfalds-port for dem.

Med Hensyn til Infektionssygdommene er det af Vigtighed, at hvert enkelt Menneske ved en Del om, hvilke Veje Smitstoffet kan gaa for de forskellige Sygdommes Vedkommende. Det er i hvert Fald den første Betingelse for at kunne tage sig i Agt, naar Faren er der. Og er man endelig blevet smittet, har man da nogen Mulighed for at opfylde sin moralske Pligt, at undgaa, at den videreføres til andre. Vejene er meget forskellige: a) For nogle Sygdommes Vedkommende anses direkte Berøring med den syge som nødvendig for en Overføring. Dette er saaledes i Hovedsagen Tilfældet for de almindelige Kønssygdomme, dog kan Syfilis ogsaa overføres ved Spisegrejer, og i flere Tilfælde er Læger blevet smittede ved Stik af inficerede Instrumenter. En Videreførelse af disse Sygdomme er for øvrigt strafbar, hvis vedkommende selv er vidende om, at han eller hun lider af en saadan.

b) Mange Sygdomme overføres især ved Draabesmitte, det vil sige ved Indaanding af Bakterier, der findes i fine Vædskedraaber, som længe kan holde sig svævende i Luften efter at være udstødt i forstøvet Tilstand af en syg ved Hosten, Nysen, Tale eller Latter. Meget vilde være vundet, om alle syge vidste dette og tog det til Efterretning. c) Adskillige mere modstandsdygtige Bakterier kan overføres ved at blive indaandet i udtørret Tilstand sammen med andet Støv. d) En naturlig Maade for Bakterier at bane sig Vej til ny Omraader er at smugle sig ind med Fødemidler, der stammer fra syge Dyr eller har været i Berøring med syge Mennesker, eller med Vand fra forurenede Brønde. Denne sidste Smittemaade gælder især for Tyfus og Kolera. e) Ogsaa Brugsgenstande, som kommer i temmelig intim Berøring med Brugeren, kan overføre Smitte. Dette gælder saaledes Skeer, Kopper, Sengetøj, foruden ogsaa Bøger og Legetøj. f) Smitte kan ogsaa overføres ved Dyr, især Insekter som Fluier og Myg, Lopper og Lus. Fluens Synder er sikkert mangfoldige. Den alvorligste Post paa Myggens Konto er Malariaen. Pest, der egentlig er en Rottesygdom, kan ved Hjælp af Lopper overføres fra syge Rotter til Mennesker. g) Endelig maa i denne Forbindelse nævnes Fænomenet »den sunde Smittebærer«. Hermed tænkes ikke paa, at naturligvis alle Mennesker paa deres Tøj eller deres Legemes Overflade ved Mangel paa Renlighed eller Omtanke kan overføre Bakterier fra en syg til et sundt Menneske, som saaledes smittes. Nej, ved denne Betegnelse forstaas Mennesker, som er i Stand til at huse og nære sygdomsvækkende Bakterier i Aarevis uden selv at fejle noget, fordi de er immune mod den paagældende Sygdom, men overføres Smitten til modtagelige Mennesker, bryder Sygdommen ud.

Beskyttelsen mod de farlige Mikrober bestaar altsaa ingenlunde blot i en gen-

gennemført Renlighed med Bolig, Beklædning, Mad, Redskaber og sin egen Person, selv om dette spiller en særdeles stor Rolle. Man vil dog handle for meget i Blinde, hvis ikke disse Forholdsregler er parret med en almen Viden om de mangfoldige Smitteveje, som ingenlunde alle er spærrede selv med den mest gennemførte Properhed.

Som Værn mod Farer fra Omverdenen maa endelig nævnes vor Bolig og Klæde- dragt, der skal beskytte os mod det skæftende og ikke altid lige blide Vejrlig, men at gaa ind paa en nøjere Beskrivelse af disse Ting her vilde føre alt for vidt.

2) Misbrug af vore Organer, saa vi fremmer deres Slid og Ødelæggelse, kan f. Eks. ske ved, at vi udsætter dem for Overanstrengelse paa forskellig Maade: for voldsom Anspændelse uden fornuftig Op træning og Afveksling med Hvile og Søvn, Umaadeholdenhed med Mad, mange tungt fordøjelige Retter og Mad, der giver mange og tungt opløselige Affaldsstoffer, vil i Længden stille for store Krav til de paagældende Organer, saa de en skønne Dag svigter, hvad der kan faa mange forskellige og meget pinagtige Følger. Endelig er der en Ting, som det i vore Dage synes mere og mere nødvendigt at have Opmærksomheden henvendt paa, og det er Nervernes Overbelastning. Under Invalideforsikringsvæsenet udgør de nervøse en af de største Grupper af syge, og et Utal af Mennesker, som ikke endnu har naaet at tælle med der, føler alligevel Livet som en Byrde, fordi de alt for ofte er trætte, nedtrykte, oprevne eller uligevægtige. Mange søger saa Tilflugt i Spiritus eller andre narkotiske Midler og gør derved blot ondt værre. Vi kommer tilbage til Nerverne under Behandlingen af den mere aktive Sundhedspleje.

3) Den menneskelige Ernæring er i vore Dage blevet et saa omdisputeret Spørgs- maal, at den er nærvæd inden for Hygiejnen ganske at stille Bakterierne i Skygge. Nu er det Vitaminerne, der er det store Nummer. I Begyndelsen af Aarhundredet regnede man med, at det hele var klarert med Kalorieme. Man havde fastslaaet, at Føden foruden Vand og forskellige Salte skulde bestaa af tre Stofgrupper: Kul- hydrat, Fedtstof og Æggehvidestof, hvoraf de to første ved deres Forbrænding skulde frembringe den nødvendige Energi til Legemsmaskineriets Drift og vedligeholde den normale Temperatur, medens Æggehvidestoffet foruden at have samme Anvendelse ogsaa skulde levere Materiale til Vækst og Erstatning for nedbrudt Cellestof. Den nødvendige Fødes Mængde kunde bestemmes ud fra den Mængde Varme, den var i Stand til at frembringe ved Forbrænding, og Maalet for den blev derfor Kalorier, d. v. s. Varmeenheder. Det var derefter beregnet, hvor mange Kalorier hvert Menneske alt efter sit Arbejde behøvede for at holde Balance i Legemets Husholdning.

Det skulde dog snart vise sig, at saa simpelt er det hele slet ikke. Man gjorde den Opdagelse, at en Række hidtil ganske ukendte organiske Stoffer, om end kun i ringe Mængder, er absolut nødvendige for forskellige af Legemets normale Funk-

tioner. Disse Stoffer, der har faaet det fine Navn Vitaminer, som betyder Livs-stoffer, kan, paa ganske enkelte Undtagelser nær, kun opbygges af Planterne og maa derfor tilføres Dyr og Mennesker med Føden. Sker dette i for ringe Grad eller slet ikke, indtræder meget alvorlige Mangelsygdomme eller Død. De enkelte Vitaminer, som har meget forskellig Virkning, er blevet betegnet med Alfabetets første Bogstaver. Det vilde føre for vidt her at komme ind paa deres Forekomst i forskellige Fødemidler og de skæbnesvangre Følger af Mangel.

En Nyopdagelse er det ogsaa, at med Hensyn til Æggehvite-stoffer er det ikke klaret med Mængden. Der findes en hel Række forskellige Æggehvite-stoffer, og nogle af dem er utilstrækkelige, saa det faar alvorlige Følger, hvis de er ene om at repræsentere denne Stofgruppe i Føden.

Ernæringsproblemet er saaledes særdeles kompliceret og meget langt fra gennem-forsket. Vi kan dog med stor Fordel benytte den allerede indhentede Viden, og adskillige hidtil lidet agtede Næringsmidler er gennem den kommet til Ære og Værdighed. En vigtig Ting vil det imidlertid altid være, saa længe vor Viden er mangelfuld, at sørge for alsidig Ernæring. Selv om vi handler halvt i Blinde, bliver Chancen for at faa det nødvendige dog større. Vi maa i hvert Fald ikke slaa os til Ro med, at det jo gik ganske godt, da vi spiste helt i Blinde og levede i lykkelig Uvidenhed om baade Kalorier og Vitaminer. For det første gik det slet ikke saa godt, utallige Mennesker led ogsaa dengang af Mangelsygdomme, der blot ikke erkendtes som saadanne. Desuden er Faren for Vitaminmangel sikkert adskilligt større nu paa Grund af den industrialiserede Produktion af Fødemidler.

4) Endelig skal omtales, hvad den enkelte kan og derfor daglig bør gøre for at bevare sine Organer længst muligt i funktionsdygtig Stand. Det drejer sig her især om, at man med sin almene hygiejniske Indstilling som Grundlag søger at indarbejde gode Vaner, saa det følger af sig selv, at man hver Dag ofrer Legemets Pleje en Smule Opmærksomhed. Sagen er naturligvis ikke klaret med, at man begynder Dagen med en Dosis Kruschensalt. Derimod er det nok værd at lægge sig det lille Slagudtryk paa Sinde: »Det er den lille daglige Dosis, der gør det,« blot maa man give det et lidt mere omfattende Indhold. Det paagældende Firma handlede selv ved sin Annoncering ud fra denne Sandhed og høstede sikkert Resultater deraf. Det er denne lille daglige Dosis Hygiejne i lidt videre Forstand, vi skal lægge os efter. Der behøver ikke at ofres den megen Tid, i hvert Fald kan vi være sikre paa, at den anvendte Tid vil indhentes mangefold igen ved forøget Arbejdsevne, Oplagthed og Velvære.

En stor Del af Legemets Organer har vi slet ingen direkte Indflydelse paa, de er ikke underkastet Viljens Herredømme, men vil dog paa mange Maader paa-

virkes indirekte. En biologisk Naturlov, som maa ligge til Grund for alle vore Handlinger i den Retning, er: at intet levende Organ kan taale at sættes fuldstændig ud af Funktion. Bestræbelser for helt at skaane et Organ for Arbejde i det Haab, at det da skulde kunne holde længere, vilde være ganske forfejlet. Ethvert Organ trives bedst ved et efter dets øjeblikkelige Ydeevne afpasset Arbejde, og denne Ydeevne kan ganske naturligt forhøjes ved passende Træning. En saadan Træning vil ikke slide paa det men derimod udvikle det. Her er dog Grænser, som ikke maa overskrides.

De Organer, vi især kan øve forholdsvis direkte Indflydelse paa ved daglig Pleje, er Tænderne, Huden, Musklerne, Fordøjelsesorganerne, Aandedrætsorganerne og Nervesystemet, men indirekte kan Virkningen som nævnt gaa langt dybere. Vore Midler vil især være Vand, frisk Luft og Bevægelse, og en stor Fordel er det, at det ene ligesom instinktiv trækker det andet med sig: Afvaskning eller Bad, navnlig med koldt Vand, fremkalder omgaaende Trang til Bevægelser ud i alle Ydergrænser. Bevægelsen kalder paa Aandedrættet, og Aandedrættet fordrer frisk Luft, Vinduet op eller ud i det fri.

Der er her slet ikke Plads til at gaa i Enkeltheder med disse Ting. De forskellige Mennesker vil ogsaa alt efter deres Arbejde have meget forskelligt Behov. Mange Mennesker faar under deres Arbejde frisk Luft og i og for sig ogsaa Bevægelse nok. De trænger altsaa ikke til Motion, men rimeligvis lige saa vel som alle andre til visse gymnastiske Øvelser, som kunde hjælpe til at vedligeholde Smidigheden og den naturlige Holdning, da ellers mange indre Organer vil hæmmes i deres Virksomhed. 5—10 Minutter daglig ofret paa saadanne Øvelser gør Underværker med Hensyn til at vedligeholde Bevægeligheden i Rygrad, Skuldre og Knæled, hvor Folk som oftest i en alt for ung Alder bliver stive, hvormed følger Ufrihed i næsten alle Bevægelser.

Uden Tvivl vil megen Gnavenhed, Pirrelighed og Uligevægtighed forsvinde ud af Verden, naar Mave, Hjerter, Nyre og Lever fungerer, som de skal. Dog kan der alligevel være Grund til ogsaa at ofre Nerver og Sind en noget mere direkte Pleje. Der vil i Fritiden kunne bødes meget paa Arbejdets Slid eller Ensidighed. Nogle vil i deres Fritid mest trænge til Adspredelse, andre derimod til Tankekoncentration, alt efter, hvilket Krav deres Arbejde især har stillet. Ogsaa Sindet befinder sig nemlig bedst ved, at Tankerne faar Lov til at udfolde en vis og helst noget afvekslende Virksomhed. For et Menneskes Velbefindende er det af stor Betydning, om det har Interesser, der kan optage det i Fritiden.

En Ting, som sikkert vilde have en gavnlig Virkning paa Nutidens anspændte Nerver er, om Interessen kunde vækkes for Udførelse af forskellige lettere og interessante Haandarbejder. De fleste Kvinder kan tale af Erfaring her, men alt for faa

Mænd. I gamle Dage lavede ogsaa Mænd noget saadant, de gjorde det da for det haandgribelige Resultats Skyld, men Nervehvilen skænkedes dem som et Biprodukt, hvorom de intet anede. Nu har man opdaget et saadant Arbejdes Betydning i denne Henseende for Rekonvalescenter, men hvorfor ikke lade det indgaa i den almindelige Hygiejne som et forebyggende Middel?

Hygiejne er altsaa et særdeles omfattende Begreb, og det er ganske meningsløst at favorisere enkelte Sider af den frem for alle de andre. Det drejer sig næsten i lige Grad om, hvad man bør gøre, og hvad man bør undlade. Men langt bedre end at give en hel Række Forbud og Paabud, er det ganske ligetil at oplyse om Forholdet: Legemets naturlige Funktioner, og hvilke Farer der lurar paa det. Der bliver da ingen Grobund for irriterende Fanatisme. Man vil betragte det helt som en Selvfølge, at man holder sit Redskab i Orden og gaar uden om Farerne. Intet fornuftigt Menneske gaar jo med aabne Øjne i Afgrunden.

ARBEJDERBESKYTTELSE

AF KAJ BUNDVAD

Ved Kanslergadenforliget i 1933 vedtoges daværende Socialminister K. K. Steinckes Forslag til Socialreform. Foruden Forenkling og Samling af bestaaende sociale Love paa Forsikrings- og Forsorgsomraadet skete herved ogsaa en stærk Udbygning, svarende til, hvad Tiden maatte kræve, og politiske, økonomiske Forhold betingede. Den Lovgivning, som tager Sigte paa at forsørge eller hjælpe, var hermed i Orden, hvorimod den beskyttende Lovgivning, bl. a. Arbejderbeskyttelsen, var ladet tilbage.

Den nugældende Fabriklov er fra 1913, men bygger paa tidligere Love og Bestemmelser. Foruden Hovedloven findes Love for særlige Omraader, f. Eks. Bagerilov, Dampkedellov, Døgn driftslov, Lukkelov og Lov om Børns og unge Menneskers Arbejde. For disse Loves Vedkommende gælder, at man fra Arbejderside længe har følt sig utilfreds, særlig med Fabrikloven, dels fordi dens Virkeomraade har været for snævert, dels fordi de enkelte Bestemmelser ikke gik vidt nok.

Arbejderbeskyttelsesspørgsmaalet har derfor Gang paa Gang været behandlet paa Fagenes Kongresser og Møder, og mange er de Resolutioner, som forlanger Forbedringer. Dertil kommer, at Erhvervslivets Udvikling er sket med stigende Tempo, nye Maskiner, Materialer og Arbejdsmetoder bringes i Anvendelse. Her maatte en Lov, som er 25 Aar gammel, komme til kort, selv om Socialministeriet og Fabrikdirektoratet i stor Udstrækning har benyttet sig af Lovens Adgang til at udstede Bestemmelser og Regulativer for særlige Tilfælde og Virksomheder.

Det blev derfor hilst med Glæde, da Socialministeren i 1934 nedsatte et Udvalg, bestaaende af en Række sagkyndige, der fik til Opgave at lave et Udkast til ny Fabriklov. I Marts 1938 fuldendte Udvalget sit Arbejde og udsendte Betænkning, et stort og omfattende Værk paa mere end 550 Sider, der indeholder et Væld af Oplysninger om det foreliggende Spørgsmaal. Det vigtigste er naturligvis Udkastet til ny Lov. Dette er nu udsendt til interesserede Organisationer, som sikkert vil gøre deres Bemærkninger, og i næste Rigsdagssamling kan Forslaget ventes behandlet. Det vil derfor formodentlig have Interesse at se lidt nærmere paa det foreliggende Forslag og paa Forskellen mellem det og den gældende Lov.

Ved Gennemlæsning af Udkastet er ens første Indtryk, at det hele er noget forvirret og planløst. Et Sted er Forskrifter og Bestemmelser udpenslet til den mindste Enkelthed, et andet, hvor man kunde ønske større Fasthed og flere Enkeltheder, findes kun en Henvisning til Direktorat og Socialminister. Ved nærmere Eftertanke viser denne mærkelige Blanding sig imidlertid at være hensigtsmæssig. De Afsnit, som nævner alle Krav og Bestemmelser i Enkeltheder, er saadanne, som skal gælde for alle Virk-

somheder under Loven, hvor Gennemførelse er forenelig med Virksomhedens og Arbejdets Art og Karakter, hvorimod de Afsnit, hvor Direktorat og Socialminister kan træffe Bestemmelse, omfatter saadan Virksomhed, hvor man kan forvente en Udvikling, som ingen Lov paa Forhaand kan nævne Enkeltheder for. Her er Loven altsaa en »Rammelov«, der skal udfyldes af ansvarlige Myndigheder i den Udstrækning, Arbejdsproces og -metoder til enhver Tid kræver under Hensyn til arbejdsfysiologiske og lægevidenskabelige Resultater. Altsaa tagende Sigte paa, at Loven skal kunne svare til Arbejdslivets stadige Skiften.

Udkastet er iøvrigt delt i følgende Afsnit:

1. Lovens Omraade.
2. Bedriftsfarer.
3. Arbejdstid.
4. Barselhvile.
5. Særlige Bestemmelser ang. Børns og unge Menneskers Arbejde.
6. Tilsynet.
7. Straffe- og Overgangsbestemmelser.

Lovens Omraade.

Dette er ganske betydeligt udvidet i Forhold til den nuværende Lov, som kun medtager Fabriks- og Haandværksvirksomheder paa over 6 Arbejdere; dog gælder ogsaa Maskintilsyn for andre Virksomheder. Udkastet tager alt med. Alle Virksomheder, der beskæftiger Medhjælp, er medtaget. Saaledes kommer betydelige Omraader, der tidligere var undtaget, nu under Loven. Her skal nævnes et Par af de største: Byggeindustrien, Entreprenørfaget, Landbruget, Handel og Kontor, Transport og Hotel- og Restaurationsfagene. At denne Udvidelse er meget vigtig, vil man se af følgende Tal, som viser den gennemsnitlige aarlige Udgift pr. Helaarsarbejder i Anledning af indtrufne Ulykkestilfælde (se nærmere Betænkningens Bilag 36):

Jordarbejde 33,77 Kr.; Byggeindustrien 15,94 Kr.; Transporterhvervet 20,62 Kr. Heroverfor Jernindustrien, som i Almindelighed anses for at rumme de betydeligste Farer, med 9,17 Kr.

Undtaget fra Loven er »Arbejde i Arbejdsgiverens private Husholdning« og Arbejde udført alene af Medlemmer af Arbejdsgiverens Husstand. Dog finder særlige Bestemmelser om Sundhedsfare og Maskintilsyn ogsaa Anvendelse her. Endvidere er undtaget Søfolk i Skibstjeneste, Fiskeri og Luftfart. Paa disse Omraader findes særlig Lovgivning.

Et af de svageste Punkter i den nugældende Lov er, at Ansvar for Bestemmelsernes Overholdelse har været lidt flydende. Ved Ulykker har det vist sig, at man ikke har kunnet fastlægge Ansvar, hver for sig troede, at den anden havde Ansvar. Det gaar ikke mere. Udkastets § 3 fastlægger Ansvar hos Arbejdsgiveren, der skal paase, at Bestemmelser og Forskrifter overholdes. Dog kan Arbejdsgiveren give Ansvar fra sig til en Medarbejder (Arbejdsleder), men da paa en saadan Maade, at Medarbejderen er klar over, at det nu er ham, man kan drage til Ansvar i Tilfælde af Misligholdelse. Den praktiske Værdi af sidste Del af denne Bestemmelse afhænger af, om Medarbejderen ogsaa opnaar Myndighed nok til at faa gennemført de Foranstaltninger, han anser for forsvarlige. Naturligvis har ogsaa Arbejderen sit Ansvar. Giver en Arbejdsgiver Forskrifter til Arbejderen og udleverer ham det nødvendige Beskyttelsesmateriale, er det naturligvis Meningen, at det skal anvendes, herfor har Arbejderen Ansvar.

Ogsaa Arbejde udført i Arbejderens Hjem kan der gives Bestemmelser for, ja, endog forbydes udført i Hjemmet, saafremt det er af særlig sundhedsfarlig Karakter.

Bedriftsfare.

Først en Række Fællesbestemmelser, hvoraf de vigtigste nye er følgende: Arbejdsgiveren skal sørge for, at Arbejderne, særlig nyantagne Arbejdere, Lærlinge og unge Arbejdere, gøres bekendt med Sygdoms- og Ulykkesfare og i fornødent Omfang indøves i Sikkerhedsforanstaltninger.

Sikkerhedstjenesten (se herom senere) faar særlige Opgaver med Hensyn til at opnaa størst mulig Sikkerhed, særlig ved Paavisning af Mangler og ved et Samarbejde med Arbejdstilsynet.

Hvor ingen Sikkerhedstjeneste findes, overtager en Tillidsmand de nævnte Funktioner. Forbindkasse skal findes paa Arbejdspladsen, og hvor mindst 20 Arbejdere beskæftiges, kan forlanges, at én er uddannet Samarit.

Det vigtigste i dette Afsnit er uden Tvivl Bestemmelsen om Oprettelse af en Arbejderbeskyttelsesfond. Denne Fonds Midler tilvejebringes ved at udskrive et Kontingent hos anerkendte Ulykkesforsikringselskaber efter nærmere fastsatte Regler. Midlerne skal anvendes til et paa mange Fronter drevet Oplysningsarbejde om Sygdoms- og Ulykkesrisiko. Det er sikkert de fleste bekendt, at den saakaldte menneskelige Faktor spiller en overordentlig stor Rolle, naar Talen er om Ulykker. Fald — Tab af Værktøj og Materiale, hvor andre arbejder underneden — Spild af Olie — Uopmærksomhed o. m. fl. er Faktorer, som kan være og ofte er afgørende. Her sættes nu ind med et Oplysningsarbejde. Først er det vel Meningen at tage Driftsledere og lign. paa Kursus og dær lære dem Beskyttelsesforanstaltningerne at kende, senere kan saa

Muligheden komme for Tillidsmænd og andre Interesserede. Dog spiller det bredere anlagte Oplysnings- og Propagandaarbejde, der taler til de mange enkelte Arbejdere, den største Rolle i Spørgsmaalet: Den menneskelige Faktor.

Her kan efter Forslaget Statsradiofonien, Biografteatre, Skoler og andre Undervisningsanstalter tages i Anvendelse. Forslaget maa noteres som et stort Fremskridt. Hidtil har man ladet sig nøje med en permanent Udstilling i København, en Stand paa Sundhedsudstillingen, som i Parentes bemærket vakte stor Interesse, og enkelte Foredrag ude i Landet om Kedelekspllosioner. Nu aabner man Mulighed for, ved Hjælp af det moderne Propagandaapparat, at faa den store Befolkning i Tale paa samme Maade, som nu Færdselspropaganda, Ernæringspropaganda og andre forebyggende Retninger gør det. Fonden skal administreres af Arbejdsdirektøren, der faar en Arbejdsgiver- og en Arbejderrepræsentant som Raadgivere.

Det vil føre for vidt at gøre nærmere Rede for Udkastets mange specielle Krav om Sundheds- og Velfærdsforanstaltninger paa Arbejdsstedet. En Opremsning vil vise, hvor mangesidige disse Foranstaltninger er. Der findes Bestemmelser om: Lofthøjde, Luftrum, Gulve, Tag, Vægge og Loft, Belysning, Rengøring, Temperatur paa Arbejdsstedet, Drikkevand, Vaske- og Badeindretninger, Garderobes, Cykelskure, Arbejdsklæder, Spisestuer o. s. v., o. s. v. Disse mange Bestemmelser, Betænkningens § 14, gælder for Haandværk, Industri, Handels- og Kontorvirksomheder, der foregaar paa fast Arbejdssted. Paa Virksomheder, som nu er underkaseet Fabrikloven, sker ikke Forandring paa alle de nævnte Omraader, da det, der her søges lovfæstet er, hvad Fabriktilsynet i Praksis har søgt gennemført, og vel indrettede Værksteder er i Overensstemmelse hermed, men for de ny inddragne Omraader betyder det en afgørende Forandring. Nævnes kan blot Loftshøjde- og Luftrumsbestemmelserne. 2,5 m til Loft, 15 m³ Luftrum pr. Arbejder. Paa mangt et Værksted og Kontor maa der ske Forandring. Arbejdertallet kan nedbringes. Lokalerne kan gøres større. Det sidste er det sandsynligste. Foruden det store sociale og sundhedsmæssige Fremskridt, er der ogsaa her en beskæftigelsesgivende Mulighed i Overgangsperioden. Naturligvis gives for disse vidtgaaende Bestemmelser en Overgangsperiode. Bestemmelser om Loftshøjde, Luftrum og Gulvdybde gælder ikke for Bygninger, godkendt efter nugældende Lov, men for alle nye Bygninger, dog skal Luftrumsforholdene være i Orden i Løbet af 5 Aar, ogsaa for ældre Bygninger.

Socialministeren skal bestemme i hvor stor Udstrækning de i § 14 nævnte Bestemmelser skal gælde for de øvrige Erhvervsgrene. Her bliver en Opgave for Organisationerne at varetage, naar Bestemmelserne nærmere skal udformes. En Række Fag har allerede indsendt Krav om Beskyttelse for deres særlige Omraade.

Offentligheden blev sidste Aar opskræmt af en Nedstyrtningssulykke paa Amerika-

vej i København. En stor, tung Arbejdsmaskine styrtede ned gennem Etageadskillelserne. Ved nærmere Undersøgelse viste det sig, at Maskinen var for tung og gav for store Rystelser til Bygningens Konstruktion, men ingen havde Ansvar herfor. De, der havde ombygget Huset, og de, der stillede Maskinen op, havde ikke haft nærmere Samarbejde.

Imod saadanne Forhold taler en Række Bestemmelser i Udkastet. Der tales ikke alene om Ansvar, men, hvad der er nok saa vigtigt, om Bygningers og Maskiners hensigtsmæssige Indretning, hver for sig, og i Forhold til hinanden, saaledes at den Slags Ulykker kan nedbringes til det mindst mulige.

En Række Bestemmelser behandler den meget vigtige Maskinbeskyttelse, Arbejde med Drivværker, Arbejdsmaskiner, Beholdere med Damp eller Luftarter under Tryk, Arbejde med farlige Materialer og den personlige Beskyttelse. Alt set under Synsvinklen: Den moderne Industri maa benytte forhaandenværende Hjælpemidler og Materialer, men Beskyttelsesforanstaltningerne maa være bedst mulige. Kan Beskyttelse ikke opnaas, maa om fornødent Maskinens eller Materialets Anvendelse forbydes.

Arbejdstiden.

Udvalget har ikke beskæftiget sig med Arbejdstidens *Længde*, det bliver derved stadig et fagligt og politisk Spørgsmaal, men derimod med Arbejdstidens *Placering*. Som Regel slaas det fast, at Natarbejde er forbudt. 11 Timers sammenhængende Hvile, hvori Tiden fra Kl. 22 til Kl. 6, for Bageriernes Vedkommende fra Kl. 20 til Kl. 4, er indbefattet. Forbudet skal ses ud fra Betragtningen, at Arbejderen har mest Gavn af en sammenhængende Hvilepause i Nattens Timer. Udkastet gaar her lidt videre end den internationale Arbejdsorganisations Konvention, der forlanger Hvile til Kl. 5. For at det normale Liv kan gaa sin Gang, er en Del Undtagelser givet. 11 Timers Reglen er for Skifteholdsarbejde nedsat til 8 Timer i Skiftedøgnet. Natarbejde er tilladt for Post- og Telegraf, Telefon, Fyrvæsenet, Transport, Vand, Gas og Elektricitet, Hotel, Restauration og Forlystelser, Dagblade, Bageri (dog gælder her særlige Regler) for at nævne nogle Undtagelser. Stort set kan det siges, at Natarbejde forbydes, hvor det ikke er nødvendigt for det normale Samfundsliv.

Et gammelt Stridsspørgsmaal mellem Arbejdere og Arbejdsgivere om Beregning af Arbejdstiden i Døgn drift, lader Udvalget staa uløst. Forholdet er det, at Arbejderne i døgn drevene Virksomheder nok har 8 Timers Arbejdsdag, men regnet over en 3 Ugers Periode (3 Vagtskifter), faar disse Arbejdere efter gældende Lov 160 Timer. 3 Uger à 7 Dage à 8 Timer ÷ 1 Frivagt. Arbejdsgiverne ønsker Beregningen saaledes: 3 Uger à 7 Dage à 8 Timer = 168 Timer under Paaberaabelse af, at Arbejdstiden er Bruttoarbejdstid, altsaa med Betaling for evt. Spise- og

Hvilepauser. Arbejderne derimod ønsker: 3 Uger à 6 Dage à 8 Timer = 144 Timer. Nok er det Bruttoarbejdstid, siger man, men Arbejdsstedet kan ikke forlades, og Arbejdsprocessen gaar sin Gang ogsaa under evt. Spise- og Hvilepauser. Spørgsmaalet maa nu løses ved Rigsdagens Hjælp.

For Søn- og Helligdagsarbejdets Vedkommende forholder det sig som med Natarbejdet. Man foreslaar lovfæstet gældende Praksis paa en saadan Maade, at al unødigt Helligdagsarbejde forbydes.

Week-end har Udvalget beskæftiget sig ret indgaaende med, og ud fra rent sundhedsmæssige Hensyn gaar man ind for Tanken, dog overlades det til Rigsdagen at bestemme, hvornaar der skal standses Lørdag. Til Overvejelse er stillet Forslag om følgende Tider: 1. April—30. September Kl. 14, 1. Okt.—31. Marts Kl. 16. Angaaende Lukkeloven er nedsat et særligt Udvalg.

Barselhvile.

Her har Udvalget haft Samarbejde med den siddende Befolkingskommission og er enig med den om, at det af Befolkingskommissionen stillede Forslag om Barselhvile m. m. skal være gældende.

Børn og unge Menneskers Arbejde.

Udkastet nævner herom en Række særlige Bestemmelser, som tager Sigte paa Beskyttelse af den opvoksende Slægt, og som gaar videre end den nugældende Lov af 1925. Der er almindelig Forbud mod Anvendelse af Børn under 14 Aar i erhvervsmæssigt Arbejde og ikke erhvervsmæssigt Arbejde, som frembyder Sundheds- eller Ulykkesfare. Børn skal være lovligt udskrevet af Skolen.

Denne sidste Bestemmelse er ret vigtig, da den aabner Mulighed for, at Aldersgrænsen kan sættes op eftersom Skoletiden forlænges, f. Eks. til 15 Aar. Den internationale Arbejdsorganisation sætter i en Konvention om dette Spørgsmaal Lavalderen til 15 Aar. Saa langt har Udvalget ikke ment at kunne gaa, dels af Hensyn til Hjemmenes Økonomi, dels og ikke mindst af Hensyn til det ledige Aar, de fleste Unge efter den nugældende Skoleordning vilde faa. Lavalderen kan, naar Hensyn tages til Sundhedstilstand og Skolegang, og naar Arbejdet udføres lejlighedsvis og i fri Luft, nedsættes til 12 Aar. Her er antagelig tænkt paa Landbruget. Lavalderen kan være højere end 14 Aar, naar der er Fare for den unges Liv, Lemmer, Sundhed og Moral. De, som ynder at se Børn optræde paa Teater eller i Film, kan glæde sig over, at ogsaa her kan Tilladelse opnaas, dog kun i hvert enkelt Tilfælde.

Angaaende Lægeundersøgelse af den unge søges nye Veje. At dette er paa-krævet, er de fleste klar over. Praksis er nu, at Lægeundersøgelse skal til, men i mange Tilfælde tages der baade af Forældre og Arbejdsgivere meget let paa Sagen, ofte som en ren Formsag. Lægen kan være udmærket som Læge, men ofte kender han ikke ret meget til Arbejdspladsens Forhold, og Fabrikinspektøren, som kender disse Forhold, ser maaske aldrig Lægeattesterne og kan derfor ikke skride ind overfor uheldige Forhold. Der søges nu en Ændring, som i Korthed gaar ud paa følgende: Senest 4 Uger efter Antagelsen, i visse Tilfælde inden Antagelsen, skal den unge undersøges. Arbejdsgiveren medgiver paa dertil indrettet Skema, den unge udførlige Oplysninger om Arbejdets Art og Farer. Lægen undersøger og sender Oplysningerne fra Arbejdsgiveren og hans egne Resultater videre til Arbejdstilsynet, der saa ud fra sagligt Kendskab til Arbejdspladsen og Arbejdets Art bestemmer, om de nødvendige Betingelser er til Stede. Lægeundersøgelsen kan i særlige Tilfælde kræves gentaget med regelmæssige Mellemrum. Denne sidste Bestemmelse gælder forøvrigt ogsaa for voksne Arbejdere. (Se § 10.) Arbejdsgiveren skal i saa Tilfælde give Arbejderen fri uden Afkortning i Lønnen. Arbejdstids- og Helligdagsbestemmelserne er skærpet for Unge under 18 Aar. Der kræves en Nattehvil paa 12 Timer i Tiden fra Kl. 18 til Kl. 6. Undtagelser er givet. For at angive Linien i disse skal nævnes Undtagelserne i Restaurationsomraadet. Kvinder under 18 Aar maa arbejde til Kl. 20, Mænd under 16 Aar til Kl. 22 og Mænd mellem 16—18 Aar til Kl. 24. De unge er principielt undtaget fra Helligdagsarbejde og de skal have et samlet ugentligt Fridøgn. Om Arbejdstidens Længde bestemmer Udkastet, at den skal være af samme Længde som den i Overenskomst mellem Arbejdsgivere og Arbejdere fastsatte. Findes ingen saadan Overenskomst, bestemmer et Nævn Arbejdstiden, der under ingen Omstændigheder maa være mere end 9 Timer, heri medregnet evt. Tid til Oprydning. I Tilfælde, hvor Naturomstændigheder, Ulykker, eller anden lign. uforudset Begivenhed har forstyrret den regelmæssige Drift, kan Unge mellem 16—18 Aar sættes ind ud over den nævnte Tidsfrist og Arbejdstid.

Tilsynet.

Ved Diskussioner paa Møder og Arbejdspladser bliver Spørgsmaalet om Tilsyn med Arbejderbeskyttelsen Gang paa Gang rejst, og som Regel munder Diskussionen ud i den Opfattelse, at der intet Tilsyn findes, eller hvis det findes, er det lidet effektivt. Om denne Opfattelse er rigtig eller forkert, har i denne Forbindelse ingen Betydning, men derimod er det af Vigtighed, at Udkastet aabner Mulighed for, at et effektivt Tilsyn kan gennemføres og paa en saadan Maade, at Arbejderne

Straffe- og Overgangsbestemmelser.

Kun lige et Par af Bestemmelserne skal nævnes. Overtrædelse kan straffes med Bøde, under skærpede Omstændigheder med Hæfte. Baade Arbejdsgivere, Forældre eller Værger kan faa Bøde, hvis en Ung under 18 Aar arbejder mod Lovens Forskrifter.

Det vil naturligvis blive nødvendigt i ret udstrakt Grad at give Dispensationer i Overgangsperioden, hvilket der ogsaa er aabnet Mulighed for, dog skal der 3 Aar senere foretages en Undersøgelse af, om disse Dispensationer kan fornyes. Man maa regne med, at dette kan blive nødvendigt. Loven er berammet til at træde i Kraft den 1. April 1940, og hermed bortfalder alle gældende Love paa dette Omraade. Nu skal Organisationer og Rigsdag tale med om Forslaget. Ændringer finder sikkert Sted, baade Arbejdere og Arbejdsgivere har hver deres specielle Ønsker, og Muligheden for at faa gennemført Loven til 1. April 1940 er vel ikke stor. Et saa omfattende Forslag, som i en Artikel som denne kun kan behandles i Korthed, en Lov, som kan sidestilles med Socialreformen, behandles ikke færdig i Løbet af Dage, men Maaneder. Sverige og Norge har faaet Love paa dette Omraade, svarende til Tiden. Norges Lov paa visse Punkter mere vidtgaende end dette Udkast, nu er det Danmarks Tur. Udvalget har arbejdet og arbejdet godt.

Regering og Rigsdag har Ordet.

HVORDAN STEMME UNGDOMMEN VED VALGENE

AF D. S. U.'S FORMAND POUL HANSEN

Blandt Argumenterne mod den nye Grundlov, der led den kranke Skæbne ved Folkeafstemningen, var drastiske Skildringer af de Ulykker, som antoges at ville oversvømme Landet, naar Ungdommen fik Valget. En Antagelse, som har et overmaade spinkelt Grundlag af Sandsynlighed for sig i Diktaturpartiernes tilsyneladende Succes blandt Ungdommen ved Valget den 3. April. Dette Dobbeltvalg bragte iøvrigt Socialdemokratiet et Tab paa 30.000 Folketingsstemmer og en Gevinst paa 50.000 Landstingsstemmer, hvilket er blevet udlagt derhen, at Ungdommen nu forlader Partiet.

Alene af ovennævnte Grunde er Spørgsmaalet naturligt: Hvordan stemmer Ungdommen ved Valgene.

Spørgsmaalet faar en alvorligere Baggrund, naar vi betragter de autoritære Stater, deres særlige Form for indre og ydre Politik og denne Politiks Resultater. Disse Staters nuværende Regime siges at være baaret frem af Ungdom og at være præget af Ungdom. I hvert Fald udfoldes en hensynsløs Propaganda blandt Ungdommen, der saa vidt udenforstaaende kan se det, da ogsaa er tilfredsstillende begejstret for den herskende Fører og alt hans Væsen og alle hans Geminger. Og da vi nu hverken kan sætte aandeligt eller materielt Pigtraadshegn om vort Land, er det meget vel tænkeligt, at denne gensidige Fører- og Ungdomsforgudelse ude i Verden paa en eller anden Maade paavirker Ungdommens politiske Anskuelser ogsaa her i Landet.

Bortset fra Valget den 3. April har vi ikke ved nogen Lejlighed haft noget som helst sikkert Tal paa, hvorledes de yngre Vælgeraargange stemmer. Der har ligget et vist Fingerpeg i Forskellen paa Partiernes Andele af Folketings- og Landstingsstemmer. Desuden kan man naturligvis gøre adskillige Iagttagelser i det politiske Liv og deraf slutte sig til et og andet om Ungdommens Stilling. Det er vel naturligt, at ligesom Partierne har hver sin Kerne af faste Folk i det almindelige Vælgerkorps, saaledes har ogsaa en *Del* af Ungdommen paa et meget tidligt Tidspunkt grupperet sig i saadanne »Kerner«. Men det gælder selvfølgelig Ungdommen, at den er Vælgerkorpsets *mest bevægelige Del*. Den er ikke tynget af Erfaringer eller Traditioner og har i langt mindre Grad end de ældre været tilknyttet bestemte Partier saalænge, at Troskabsbaand er skabt. De fleste unge vil reagere ud fra Øjeblikkets Forhold. De vil føle sig tiltrukket af Partier, som synes at have — og tror at have — en Fremtid for sig.

Derfor kan det ogsaa fastslaaes, at Partier i støt og sikker Vækst tæller forholdsvis

mange unge Vælgere, medens stagnerende og hensygnende Partier bliver Gammelmandsbevægelser. Det er en gammel, men vistnok stadig rigtig Sandhed, at Ungdommen er mere »revolutionær« og »radikal« end de gamle. (Ordene er sat i Gaaseøjne, da deres Indhold er noget ubestemt!) Af den Grund foretrækker den Partier, der vil lave om, fremfor Partier, der kun vil hænge fast ved det gamle.

En Betragtning af Valgene siden 1920 viser da ogsaa, at *Venstre* og *Konservative* i hele denne Periode har været og vedvarende er *Gammelmandspartier*, hvilket ses af, at de staar stærkest blandt Landstingsvælgerne. Det *radikale Venstre* startede 1920 paa Balancepunktet. Men siden er Tyngdepunktet forskubbet — til de gamles Side. For Socialdemokratiet har Forholdet derimod i hele Perioden været omvendt og er det fremdeles — tiltrods for de tilsyneladende modsatte Udfald af sidste Folketings- og Landstingsvalg.

Nedenstaaende Tabel fortæller lidt om Udviklingen.

*Partiernes procentvise Andel af Stemmerne ved Folke- og Landstingsvalg
1920, 1932, 1935, 1936 og 1939.*

Parti	1920			1932 ¹⁾			1935—36 ²⁾			1939		
	Folke- ting	Lands- ting	For- skel ³⁾	Folke- ting	Lands- ting	For- skel	Folke- ting	Lands- ting	For- skel	Folke- ting	Lands- ting	For- skel
Socialdemokrat.	32,2	30,0	+ 2,2	46,0	42,2	+ 3,8	42,3	39,8	+ 2,5	42,9	41,3	+ 1,6
Rad. Venstre . . .	12,1	12,1	—	9,1	9,1	—	9,2	9,9	÷ 0,7	9,5	10,1	÷ 0,6
Konservative . .	17,9	20,3	÷ 2,4	20,1	23,2	÷ 3,1	17,1	20,4	÷ 3,3	17,8	19,2	÷ 1,4
Venstre	34,0	35,8	÷ 1,8	21,0	23,6	÷ 2,6	20,0	22,9	÷ 2,9	18,2	20,1	÷ 1,9
Andre Partier . .	3,8	1,8	+ 2,0	3,8	1,9	+ 1,9	11,4	7,0	+ 4,4	11,6	9,3	+ 2,4
Ialt ⁴⁾ . . .	100,0	100,0	—	100,0	100,0	—	100,0	100,0	—	100,0	100,0	—

1) Beregningerne er for begge Valg foretaget paa Grundlag af Stemmeafgivningen i de Landstingskredse, hvori der var Valg, nemlig 1., 4. og 6. Landstingskreds.

2) Ligeledes her er samme Fremgangsmaade anvendt. Grundlaget er altsaa Stemmeafgivningen i 2., 3. og 5. Landstingskreds.

3) + og ÷ angiver Folketingsprocentens Forhold til Landstingsprocenten.

4) Stemmeprocenten ved de anførte Valg var saaledes:

Folketingsvalg 21. Septbr. 1920	76,9.
Landstingsvalg 24. — —	72,2.
Folketingsvalg i November 1932	81,5.
Landstingsvalg i Septbr. (3 Kredse)	77,3, 82,2 og 82,1.
Folketingsvalg i Oktober 1935	80,7.
Landstingsvalg i Septbr. 1936 (3 Kredse)	79,7, 80,1 og 79,6.
Folketingsvalg 1939	79,1.
Landstingsvalg 1939	80,3.

Det kunde af Tabellen se ud, som om Socialdemokratiet ved sidste Valg havde forholdsvis langt mindre Tilslutning blandt de unge end 1932 og 1935. Der var dog ved 3.-April-Valgene ganske andre Omstændigheder end tidligere. Der var

denne Gang størst Deltagelse i Landstingsvalget (80,3% mod 79,1% ved Folketingsvalget), og det er jo en gammel Erfaring, at stor Valgdeltagelse som Regel er til Fordel for Socialdemokratiet. Saadan som Situationen denne Gang laa, maa det betragtes som givet, at alle Landstingsvælgere stemte paa samme Parti ved begge Valg (maaske med nogle Undtagelser for Smaaparterne). Derimod er der utvivlsomt ved Valutacentral-Valgene 1932 og 1935 stemt socialdemokratisk af adskillige Vælgere, som til Landstingsvalgene stemte konservativt (eller Venstre). Men dette bevirker naturligvis, at Socialdemokratiet ved disse Valg kom til at synes mere ungt end det virkelig var — og omvendt for Konservative og Venstre.

Derfor kan der ikke drages vidtgaaende Slutninger af April-Valgene med Hensyn til, hvor Udviklingslinjen for Ungdommens politiske Placering ligger. Vi kan indskrænke os til at antage, at da Ungdommen er Vælgerkorpsets bevægeligste Del, og da »Bevægelsen« den 3. April navnlig bestod i, at socialdemokratiske Vælgere blev hjemme, har Hjemmesiddene i forholdsvis høj Grad været unge, d. v. s. de 25—35-aarige. Denne Antagelse bekræftes af Stat. Departements Opgørelse over Valgdeltagelsen. Herefter skulde kun 76,0 % af de 25—35-aarige Vælgere have stemt.

Ud fra den Forudsætning, at alle Landstingsvælgere den 3. April stemte ved begge Valg og paa samme Parti hver Gang, kan man ved et simpelt Regnestykke udregne, hvor mange 25—35-aarige Vælgere hvert Parti havde, idet dette Antal svarer til Forskellen mellem Folketings- og Landstingsstemmetal. Regnestykket er foretaget i nedenstaaende Tabel, der tillige viser Partiernes procentvise Andel af de tre Vælgerkategorier.

Partiernes Stemmetal ved Valgene den 3. April 1939 og Stemmernes procentvise Fordeling.

Parti	Stemmetal			Procentvis Fordeling		
	Folketingsvalg	Landstingsvalg	Forskel (de 25-35-aarige)	Folket.	Landst.	Forskel
Socialdemokratiet .	729.619	510.088	219.531	42,9	41,3	47,2
Rad. Venstre	161.834	124.720	37.114	9,5	10,1	7,9
Kommunister	40.893	21.551	19.342	2,4	1,8	4,1
Retsforbundet	33.783	20.232	13.551	2,0	1,6	2,9
Konservative	301.625	236.377	65.248	17,8	19,2	14,0 ¹⁾
Venstre	309.355	248.219	61.136	18,2	20,1	13,1 ¹⁾
Bondepartiet	50.829	35.903	14.926	3,0	2,9	3,2 ¹⁾
Nazister	31.032	13.157	17.875	1,8	1,1	3,8 ¹⁾
Nat. Samvirke	17.350	9.347	8.003	1,0	0,8	1,7 ¹⁾
Dansk Samling	8.553	2.352	6.201	0,5	0,2	1,3 ¹⁾
Slesv. Parti	15.016	11.127	3.889	0,9	0,9	0,8
Ialt	1.699.889	1.233.073	466.816	100,0	100,0	100,0

¹⁾ Se Bemærkninger i Teksten.

Nogle korrigerende Bemærkninger maa dog gøres. Dansk Samling og Nationalt Samvirke opstillede kun i faa Kredse til Landstingsvalget. Regnet efter Stemmetallet i de Kredse, hvor de opstillede til begge Valg, vilde disse to Partier faa henholdsvis ca. 2800 (0,6%) og ca. 3500 (0,8%) 25—35-aarige Vælgere, hvilket vil sige, at i hvert Fald Nationalt Samvirke (*Pürschels* Parti) allerede fra Starten var præget af *ældre* Vælgere. Det kan formodes, at praktisk talt alle *Pürschels* Landstingsvælgere har stemt konservativt i de Kredse, hvor han ikke opstillede Valgmandslistor. Naar dette tages i Betragtning, bliver den konservative Andel i de unge Vælgere ca. 70.000 eller ca. 15%. Kommunisterne undlod ganske vist Opstilling i enkelte Kredse til Landstingsvalget, men den Indflydelse, som dette kan have øvet paa den opstillede Beregning, ophæves formodentlig af deres manglende Opstilling til Folketingsvalget i Sønderjylland. Ligeledes undlod Nazisterne Opstilling i en Del Kredse ved Landstingsvalget, hvilket sandsynligvis vil sige, at deres Andel i de 25—35-aarige Vælgere i Virkeligheden kun kan sættes til ca. 15.600 eller 3,4%. Endelig er jo Bondepartiets sønderjyske Folketingsstemmer optalt som Venrestemmer, hvilket vil sige, at Venstre kun omfatter ca. 57.500 25—35-aarige Vælgere eller 12,3%, medens Bondepartiet omfatter ca. 18.500 eller 4,0%.

Blandt de yngre Vælgere staar Socialdemokratiet altsaa afgjort i Spidsen med 47%. Partiet er stærkere repræsenteret blandt de yngre Vælgere end i Folketingsvælgerkorpset som Helhed. Det er altsaa et *ungt* Parti, medens det modsatte Forhold raader for de tre andre store Partier. Det konservative Parti har 15—16% af de unge Vælgere, Venstre godt 12% og de Radikale ca. 8%. Det betænkelige er, at ca. 16% eller en Sjettedel af de 25—35-aarige Vælgere har splittet sig ud paa 6 Smaapartier. Heraf har de to Diktaturpartier, Kommunist og Nazister, taget Halvdelen.

En nøjere Gennemgang af Valgresultaterne Kreds for Kreds vilde sandsynligvis vise nogen Forskel i de forskellige Egne med Hensyn til Partiernes Position hos de unge Vælgere. Større Forskelle bliver der dog ikke Tale om. Egentlig er der kun Grund til at pege paa, at Socialdemokratiet i Forhold til Stillingen i Landet som Helhed burde have haft 4—5000 flere unge Stemmer i København, altsaa 73—74.000 i Stedet for 69.000. De fleste af disse Stemmer, der altsaa manglede for Socialdemokratiet, blev afgivet — *ikke*, som nogen har paastaet, i nogen særlig Udstrækning paa de Konservative. En beskedent Del er gaaet til de Radikale og en lidt større Del til Kommunisterne. Nazisterne derimod havde i København forholdsvis færre unge Stemmer end i det øvrige Land, bortset fra det nordlige Jylland og Sønderjylland.

Vi har nu set paa, hvorledes Ungdommen stemte ved *sidste* Valg. Hvorledes vil de ny tilkommende Aargange stemme ved *næste* Valg?

Hvert Parti kan naturligvis regne sikkert med *sin* Gruppe Ungdom — og disse Grupperes Størrelsesforhold vil sikkert saa nogenlunde svare til Partiernes Andele af de 25—35-aarige ved sidste Valg. Men *uden for* disse Grupper finder vi en meget stor Del af Ungdommen — maaske over Halvdelen. Denne store Gruppe indifferent Ungdom kan ved næste Valg gaa saa at sige, hvorhen det skal være. Den vil i høj Grad lade sig paavirke af de øjeblikkelige Forhold — og af den Kraft og Dygtighed, hvormed Partierne søger at drage den til sig.

Det er naturligt at spørge: Kan man af de politiske Ungdomsorganisationer og af Ungdommens egen sociale Stilling slutte noget om dens politiske Marchretning? Svaret maa blive: Meget lidt!

Venstres Ungdom er med sine 50.000 Medlemmer den talmæssigt største Organisation. Den har automatisk hvert Aar lagt nogle Hundrede nye Medlemmer til sin Vækst — i onde som gode Aar for Venstre — og uden at det kan ses, at Venstre af den Grund har styrket sin Position i Ungdommen! Det skal dog erkendes, at der synes at være dukket en mere offensiv Aand op i V. U. — og den kan maaske komme til at betyde noget.

Ogsaa den konservative Ungdomsorganisation meddeler et forholdsvis højt Medlemstal. Det sidste Tal var 24.000. Men foreløbig har denne Organisation fulgt en meget slingrende Kurs, og indre Kampe har raset. Den konservative Forfatningsstrid har ogsaa paa sin særlige Maade paavirket K. U. og foraarsaget Tab af baade Medlemmer og agitatorisk Slagkraft. Med den Udgang, Forfatningssagen fik, tør det vel antages, at hverken Medlemmer eller Slagkraft vender tilbage lige pr. omgaaende. Iøvrigt maa gøres opmærksom paa, at sidste Valg, hvor K. U. var meget lidt aktiv, var et for de Konservative relativt godt Valg, medens Valget i 1935, hvor K. U. var stærkt paa Tæerne, var et daarligt Valg. Alt i alt er det saaledes svært at sige noget om, hvorledes K. U. paavirker Ungdommen. Det gælder baade Paavirkningens Art og dens Styrke.

Den radikale Ungdom fører enkelte Steder en virkelig beundringsværdig Kamp for at faa Tag i Ungdommen, men noget videre bliver det nu ikke til. Har Organisationen 6000 Medlemmer, er det Højden. Grunden kan maaske være, at Bevægelsen i Almindelighed forekommer at være en Sekt af bedrevidende, faste i den Overbevisning, at det radikale Parti fremdeles er kaldet til at indtage en Nøglestilling i dansk Politik, udvalgt af højere Magter til Forhindring af Dumhed.

Danmarks socialdemokratiske Ungdom er talmæssig lille, tæller for Tiden kun ca. 24.000 Medlemmer. Men Effektiviteten tør siges at være saa meget større. Der

er Vidnesbyrd nok om Bevægelsens Betydning. En Stab af socialdemokratiske Tillidsmænd er udgaaet derfra. Ved Diskussionsmøder o. l. Lejligheder viser det sig, at D. s. U. har ganske god Sangbund i den politisk uorganiserede Ungdom. Bevægelsens støtte Kurs har været Loyalitet overfor Socialdemokratiet, og Hovedvægten lagt paa en nogenlunde intensiv Oplysningsvirksomhed i Forbindelse med et politisk Arbejde til Løsning af Ungdommens sociale Problemer. Muligvis kunde en mere »revolutionær« Optræden have givet en større tilsyneladende og øjeblikkelig Succes, men D. s. U. har nu aldrig set samme Interesse i at være Rekruttskole for Aksel Larsens 5. Kolonne som f. Eks. K. U. i sin Tid saa det i at være det for Vilfred Petersens m. fl.s Garde. At D. s. U. m. H. t. Tilbagegang i 1938 har delt Skæbne med Partiet ved Valget, ser ikke ud til at være Fremtidslinjen. Der er efter de vækkende Lussinger skabt en Fornemmelse af, at nu er større Aktivitet nødvendig, og *den* vokser hastigt frem.

Og saa meget er da ogsaa givet, at de politiske Bevægelser, der vil have Ungdommen med sig, maa være overordentlig aktive og fyldt af offensiv Aand. Det nytter ikke længere at tro paa, at det sociale Milieu automatisk indgiver den nye Generation dens politiske Anskuelser. Det har hidtil været saadan i de Egne af Landet, hvor Socialdemokratiet blev rodfæstet, at en ung Arbejder *selvfølgelig* blev Socialdemokrat — ligesom Gaardmandssønnen i sin Tid blev Venstremand og Guds-ejersønnen Højremand. Men nu er der jo mange »Arbejderpartier«, der foruden at bejle til Arbejderne tillige omfatter Gaardmandssønner og ofte domineres af Guds-ejerskom. Selv Venstre og Konservative hævder jo begge, at det, *de* vil, »egentlig« er den sandeste Arbejderpolitik. Den nye Generation *ved ikke af egen Erfaring*, hvilken praktisk Gerning den ene eller den anden har øvet i Fortiden. Og hvad — naar man selv har en ordentlig Ugeløn, der tillader Motorcykel m. m. — eller man er Kravetøjsmenneske paa et Kontor, kan man godt faa visse Fornemmelser og egentlig synes, at det meget Sammenhold til Højnelse af Arbejdernes Kaar og Kultur o. s. v. vel ikke er saa strengt nødvendigt, naar iøvrigt Sygekasse- og Fagforeningskontingenter bliver betalt (»og gid de ikke var saa Fandens store — —!«) Og er man arbejdsløs, saa *er* jo alle de andre dygtigere end Socialdemokratiet til at skaffe Arbejde. Det gale er bare, at de ikke faar Lov!

Man kalder, man lokker og logrer for Lønarbejderen — fra alle Sider, ja, selv fra dem, der før kun havde Foragt tilovers.

Der kaldes paa lignende Maade paa Ungdommen i Mellemstandsmilieu'et, og der udfoldes megen forskellig Demagogi paa at forklare den unge Landmand, hvad der er Aarsagen til *hans* mørke Fremtidsudsigter, og hvad der for *hans* Skæbne er den undergørende Patentmedicin.

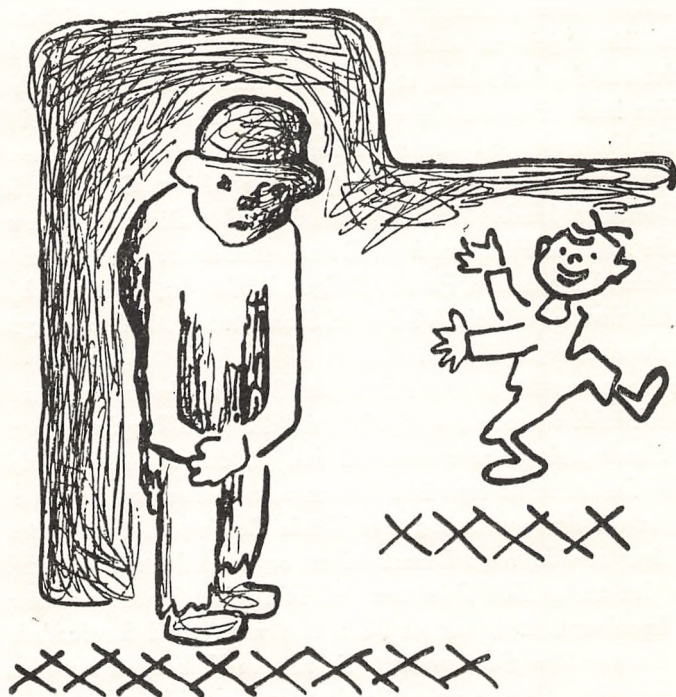
Og endelig arbejder jo de særlige Diktaturtilhængere med den Baggrund, som ligger i alle de autoritære Staters udenrigspolitiske Resultater (eller Postulater) og deres paagaende Propagandatrommeild om egne store og gode Gerninger. Reklamens Kanonade gaar over Grænserne — og møder paa den anden Side Grænsen et Demokrati, der ogsaa er beskedent og sagtmodigt hjemme hos sig selv. Naar et nyt italiensk Børnehjem sættes i Drift eller et »Kraft-durch-Freude«-Skib løber af Stabelen, da lægges der ikke Skjul paa, at disse Vidundere opstaar takket være *Mussolini* og *Hitler*, og det antydes beskedent, at der findes ikke Magen dertil i hele Verden. Samme Position indtager »vor alvise og højt elskede Kammerat Stalin« i Rusland.

Men dansk Folkestyre er beskedent. I vore Skoler fortælles det ikke med Styrke, hvilken rivende folkelig Udvikling Folkestyret har afgivet Grundlag for. Og det sagtmødige Demokrati kunde aldrig finde paa i Landets Biografer at tvangsindlægge selv overmaade *nøgterne* Film om, *hvad* Demokratiet laver: Vuggestuer, Børnehjem, Hospitaler, Skoler, Legepladser, Parker, Boliger, Biblioteker, Alderdomshjem, Aldersrenteboliger, Ungdomslejre, Veje, Viadukter, Storstrøms- m. fl. Broer, Lyntog, Sportspladser, Ungdomsherberger o. s. v., o. s. v.

Og naar saa nogen for at raade Bod paa Sagtmodigheden foreslaar *Samfundsskøler* af demokratisk og socialt *sagligt* Tilsnit, der giver Ungdommen et Grundlag af forelagte Kendsgerninger at dømme ud fra, ja, da staar der et Hyl fra dem, der vel synger Demokratiets teoretiske Lovsange, men som har en saare ringe Fornemmelse af, at der skal ny, kraftig, livsvillende Gerning til. Hertil hører bl. a., at Ungdommen faar at vide, *hvad* Demokrati er, og hvorledes det har udviklet sig — og hvad paa den anden Side Diktaturet indeholder bag Festdekorationerne.

Det var konsekvent, at de samme Folk, som vrænger ad Samfundsskolen, ogsaa modsatte sig den nye Grundlov, modsatte sig at gøre Folkestyret mere handlekraftigt og konkurrencedygtigt. Netop overfor Ungdommen maa Folkestyret vise sig at kunne handle hurtigt, handle med Appel, løse Problemer.

Det kan siges, hvorledes Ungdommen stemte ved *sidste* Valg. Hvor den stiller sig næste Gang kan ikke forudberegnes ifølge en eller anden ufejlbarlig Formel, selv om der ikke er umiddelbar Udsigt til *store* Forskydninger. Men man gør vel i at mærke sig, at Udviklingen ikke automatisk gaar i den ene eller den anden Retning. Dette være sagt til *alle* Slags Fatalister! Der skal *arbejdes* for at vinde Ungdommen, og der skal tages Sigte paa baade Oplysningsarbejde, Propaganda, praktisk Politisk og bærende Ideer.

*Josef Capek: Børne-Drillerier.
(Fra Vachek: Hønestigen. A. O. F.s Bogkreds).*

NORDAHL GRIEG — EN EUROPÆER

AF HARALD ENGBERG

»At tænke er at tvivle« (»Nederlaget«, 1937).
 »Ingen forbrydelse er større end manglen paa tro.«
 (»Ung maa verden endnu være«, 1938).

I en omtale af Thomas Manns sidste henvendelse til Europa (»Achtung Europa«, 1938) begynder Alf Ahlberg, forstanderen for Brunnsvik Folkehøjskole, med at tegne et billede af et forsvundet Europa, tolerancens og liberalismens, et stort aandeligt og økonomisk fællesskab, nu gaaet under i et oppisket folkehav, overskyttet af fanatismens brændinger som et andet sagnland Atlantis. Dette aandsfrihedens Europa er nu opdelt i nogle provinser og sogne, hvor de indfødte danser om krigstrommen og praler af stammens bedrifter. Et blik udover dette provinsielle Europa faar Ahlberg til at udbyde: »Findes der egentlig i vore dage endnu noget Europa? Jeg mener naturligvis et Europa som aandeligt og kulturelt fællesskab? Et saadant har man utvivlsomt engang kunnet tale om som en fuld realitet. At være »en god europæer« var en stolthed og hæder for alle det foregaaende aarhundredes aandelige foregangsmænd. Goethe var maaske den første af disse store kosmopolitter. Shakespeare og Spinoza, en engelskmand og en hollandsk jøde, var hans største lærere. Ibsen læstes og diskuteredes lige saa meget i Berlin, München, Paris og London som i Kristiania, Stockholm og København. Nietzsche var visselig af tysk afstamning, men han siger selv, at han har sine rette læsere ikke i »Europas aandelige lavland« — som han kalder Tyskland — men i København, Paris, Stockholm og Petersburg. Saadan var »de gode Europæere«. Nu er dette Europas sidste store repræsentanter, mænd som Einstein og Thomas Mann landflygtige i en ny verden, Amerika. Men i andre og yngre sind lever stadig stejlt og stædigt paa trods af tidens mudrede strøm en drøm om et Europa, et nyt folkelykkens og folkefrihedens Europa. Maaske skal det aldrig blive fremtidens? Maaske skal det knuses i blod og jern i den soldaterkejsemes æra, vi synes at se ind i. Men saalænge der findes europæere, er Europa endnu ikke fortabt.

En saadan ny europæer er Nordahl Grieg. Hans liv har været en stadig farten om for at tage dette omraade i besiddelse. Hans digtning er vokset ud af en skibskiste, en koffert eller en rygsæk i det nordligste Finmarken, som baggrund har den det brittiske imperiums have, borgerkrig i Kina, i Spanien, og en ny verdens fødsel under hammer og segl.

Joh. Nordahl Brun Grieg er født 1902 i den europæiske by Bergen, ligesom en anden omflakkende europæer, Holberg. Han er søn af en skolebestyrer, og hans bombastiske digterfornavne (Joh. Nordahl Brun, 1745—1816, er en af Norges

første kendte digtere) kunde tyde paa, at der var en god portion »litterær atmosfære« i hans miljø, og baade Nordahl Grieg og broderen Harald Grieg, der nu er direktør for Norsk Gyldendal, har da ogsaa banet sig vej som henholdsvis producent og formidler af litteratur.

Faa danske kendte rimeligvis noget videre til Nordahl Grieg før hans tre store skuespil med social tendens »Vor Ære og vor Magt« (1935). »Men imorgen —« (1936) og »Nederlaget« (1937) — og egentlig med god grund. Indtil udsendelsen af disse tre skuespil var Grieg en ung talentfuld, stærkt lyrisk, norsk digterprofil, men absolut ikke noget europæisk diskussionsemne. Ved afslutningen af de første ungdomsaar siger han under omtalen af Keats i »De unge døde« (1932) nogle ord, der lyder som en selvfølgelig, i hvert tilfælde er som en beskrivelse af hans eget tilfælde: »... det synes at være en evig paradoksal lov, at den første stormende ungdom næsten bestandig udtrykker sig som spæthed. Der kræves maaske forfald i ens indre for at fatte livspragten, som saa bitterlig snart skal dø, en skygge af fordærvelse for at skabe primitivitet«. Præcisere kan man ikke skildre sine fornemmelser under læsningen af hans sidste »trosbekendelse«, romanen »Ung maa Verden endnu være« (1938), sammenlignet med hans ungdomsdigtning.

Griegs type er den heldigere akademiker af den — man kunde næsten sige traditionelt — skriveglad og stipendiebegavede slags, lyrisk og eventyrlysten, men han havde modet til at omsætte sin eventyrtrang i virkelighed. Han blev student 1920, men fulgte saa den ungdommelige udlængsel ved at stikke til søs som letmatros paa en tur rundt om Afrika til Australien og hjem gennem Suez. Oplevelserne her omsattes paa behørig maade, først i nogle »vers fra søen«, »Rundt Kap det gode Haab« (1922) og derefter omskrevet — næsten digt for digt — i romanform i succesbogen »Skibet gaar videre«. Hovedpersonen i denne bog, Benjamin, er imidlertid ikke nogen ægte letmatros, men »skibsmæglersønnen, som vil vide, hvad søen er, før han tager fat.« Det er med andre ord den unge forfatter, der vil »prøve søen« og dens liv, som han har læst om det hos Kipling, Jack London og Joseph Conrad (som Grieg har oversat) — og derfor trods alt oplever det paa samme maade som disse globetrottere. Digtene er en række situationsbilleder af livet paa søen: »Stormnatt« med søsyge og et »sjøsvart skred« af vand over damperen, tropenattens stemning »I Passaten«, arbejdet ombord »Rustbankning«, kammeraterne, »Laien« (skibshunden) eller outsideren »Stavros«, en italiener, ensformigheden paa søen »Lange Dage« og begivenheden, naar land naas: »Brevet«, endelig havnens sjofle glæder »Natt under Land«, et af de kraftigste digte, fordi Grieg allerede her mægter sin specialitet, skildringen af den brunstige erotik i alle dens former, hvor »luften er tyk og slimet av stønnende aandedrag.« — Mødet med denne sømandens svøbe er

handlingen og salgssensationen i romanen, hvor Benjamin maa betale prisen. Disse tegninger af søens liv er klare og formsikre, men usædvanlige er de ikke. Den unge student, der sejler i Kiplings og Johs. V. Jensens fodspor, minder om sine samtidige herhjemme, Tom Kristensen og Seedorff Pedersen, selvom han er en bedre kender af virkeligheden end de. Sølivet er set som en journalist ser, der f. eks. bevæger sig mellem arbejdsløse, for at kunne skrive om dem. Grieg er trods alt turist i mandskabslukaf og dørk. De saakaldte »proletarforfattere« har forlængst erobret dette stof, fordi de har *levet* det. Grieg er iagttageren, der ser, hvorledes »kajenes skumle piker — tjener det daglige brød.« Hans motiv til at jobbe som letmatros er ikke at tjene det daglige brød, men en ungdommelig rejselyst ud af borgerlighedens trædemølle, hvor »de samme luvslitte sjæle gaar til sin daglige dont — og bærer med sig i lommen hele sit livs horisont.« Befriet udraaber han i rejsedigtene: »O, det er trods alt at leve!« Der er studenterungdommens traditionelle litterære oprør i følgende indledningsdigt:

»Og slik skal vi alle begravnes i vanens og hverdagens grav,
men endnu flakker min ungdom mot fremmede havner og hav,
der tordner en storm derute, det gløder av tropernes ild.
Ondt eller godt. Hvad det saa er. Saa er det at være til.«

Ogsaa prosaen er fyldt med ungdommelig lyrik, men ofte er billederne fint tegnede, som naar »... solen gynger paa de smaa sommersjøer, og de leker vel, at de spisser sin mund i en kyss mot luften, den evige gode og glade.« — Dette søliv er malerisk at skue — »pittoresk« ogsaa naar det vender det laadne ud, nogen gennemtrængende social oplevelse af det, noget sigte udover det at skildre, har Grieg i sin ungdomsdigtning saa lidt som Tom Kristensen eller Seedorff. Man møder livets vilkaar med den traditionelle kiplingske helvedeshundeagtige mandfolkelighed, f. eks. fyrbødernes umenneskelige job paa den hede dørk (digtet »Fyrbøtere«): »Vort blotslit blir lønnet med skjeldsord og eder. — Vi skylder vel ingen en takk. — Hvem har saa ret til at håne de gleder — vi finder blandt skjøger og rakk.« Det minder forbausende om tonen i Seedorffs deklamationsdigt »Drivtang«. Til forundring for læserne af Griegs senere sociale dramer, hvor de folk, der maa bære »rigdommens byrde«, behandles med den spidseste ironi, er den største sociale oplevelse for Grieg af 1924 utvivlsomt opdagelsen af »chefens tragedie«: »den grænseløse ensomhet han maa svøpe sig i for at kunne herske over alt og alle og undertiden er det nødvendig at herske« — men chefen »er ogsaa et menneske, som lider og længter, han er som alle de andre ...«

1920—22 var Grieg søfarer i den første ungdoms uendelige verden: »Der

lyner et panorama — av skjønne, skiftende egne — det store spennende drama — kalder os alle vegne — til savn, til sorg og til glæde — gjennom de unge aar. — Vi har blot at holde os rede — og verden er vor — er vor!» — Det er ikke nogen særlig original fornemmelse, de fleste unge af Griegs kategori har kendt den, men en dag falder de til ro og gifter sig med hverdagen alligevel. Grieg holdt sig virkelig stadig rede. Endnu sommeren 1922 var han paa fodtur fra Hamborg til Rom og foraaet 23 fandt ham paa vej til Finmarken ombord paa hospitalsskibet »Viking«. Efter syden har Finmarkens arktiske vildskab øjensynligt bjergtaget ham. Han vender senere paa sin omflakken tilbage til den igen, og gensynet med viddernes isnende øde er oplevelsen i hans digtsamling fra 1929 »Norge i vore Hjerter«. Alligevel fandt han tid til at gennemføre sit studium, filologien. 1925 tog han lektoreksamen i dette fag og modbeviser altsaa for saa vidt den Johs. V. Jensenske paastand, at filologer er folk med musereder i haaret — eller ogsaa forlod han filologien igen i tide.

Men fra september 1923 til sommeren 1924 var Grieg paa Wadham College i Oxford, udstyret med et studielegat. Mødet med dette arnested for den kiplingske imperialisme har utvivlsomt været aldeles afgørende til at forme Griegs indstilling til tilværelsen i denne første periode af hans liv. Blandt de ret spinkle digte om ung kærlighed, der udgør en væsentlig bestanddel af samlingen »Stene i Strømmen« (1925), fæster man sig ved eet, der virkelig har inspireret indhold, »Kapellet i Wadham College«. Her er det sind, der gerne vil tro, og katedral-stilhedens traditionstunge højtid spinder den unge digter ind i sin officielle fromhed, medens takkebønnen for de unge faldne »helte« stiger mod hvælvingerne: »er de i live bak døden, i land som vi ikke kjender? — Min gud, hvis min tro kan hjælpe, da skal mit hjerte tro.« I bogen »De unge døde« genopleves denne imperiets ærværdige college-stemning: »Der er en tone af Hellas over livet i de to engelske søsteruniversiteter (Oxford og Cambridge) ... de (studerne) er beskyttet disse tre aar; de mister maaske for tidlig den vældigste af al skaberdrift: usikkerheden. Men de faar vækst, harmoni, reserver; bagefter kan de klare ødemarken, udposten« I denne atmosfære skriver han sin store afhandling om »Kipling og det engelske Imperium« (paa engelsk. Trykt i tidskriftet Edda, 1927).

Som sin bror Harald blev Nordahl Grieg journalist ved dagbladet »Tidens Tegn«, og fik som dette blads korrespondent under borgerkrigen i Kina lejlighed til at studere sin engelske imperialisme i funktion paa en af udposterne. Hans korrespondancer, som han samlede i bogen »Kinesiske Dage« (1927), adskiller sig maaske ikke meget fra den vanlige slags korrespondentlyrik med aandrige betragtninger over Kinas sjæl, betydningsløse »samtaler« med betydningsfulde personligheder og stilistiske

effekter med østens farvelade. Noget samlende synspunkt skal man lede efter, men det er maaske netop bemærkelsesværdigt, at der ikke tages parti, i hvert fald ikke Englands. Endnu kan ganske vist synet af en brittisk krydser fylde ham med en lyrisk beundring, naar den damper op ad Yangtse, et skib fra de syv have, den engelske flaaes stolthed, fra eventyr i storm og kamp kommer det! Og der er mænd ombord, mænd som enhver vil være stolt over at kende, med ansigter, skarpe og brune af vejret, og øjnene isblaa som vinterhimlen! o. s. v. — Hvad hjælper det saa, at »intet fornuftigt menneske kan være i tvivl. Kineserne har retten til sit eget land?« Kipling sejrer endnu. Men tvivlen er saadet. Der er tydelig ironi i referatet af den verdensberømte journalist-kollega, Putnam Weales udtalelse: »... hvis England vil have noget at sige i Kina — og det vil England — er der bare een udvej. Skyd. Det er mit raad, saa samvittighedsfuldt som jeg kan give det. Skyd, og skyd ikke saa lidt. Giv Kina troen paa den hvide mand tilbage, uden os kan dette land ikke eksistere. Skyd, saa kineserne forstaar det. Jeg elsker Kina; det er derfor, jeg taler saadan ...« »Mænd, kanoner og krigsskibe — slutter Nordahl Grieg — er de rede til at elske Kina?« — Samtidig er det tydeligt, at netop mødet med Borodin, den kolde, fanatiske organisator af den kinesiske kommunisme, Sun Yat Sens russiske raadgiver, er hans stærkeste oplevelse. Han dukker op som ypperstepræsten Kaifas, lederen for de kyniske farisæeres politiske spil mod romerne, i skuespillet »Barrabas« (1927), der direkte er vokset ud af oplevelserne i Kina.

Her som senere i Griegs produktion er »det historiske« kun en gennemsigtig, symbolsk klædedragt for et moderne opgør. Uvilkaarligt trænger de bibelske symboler sig paa for den forfatter, der vil præke — ikke mindst for den, der vil præke *mod* biblen. I digtsamlingen »Stene i Strømmen« havde der allerede været et bibelsk motiv i digtet »Josef«, der staar helt alene og bider sig fast ved sit forsvar af den lille eksistens mod den almægtige skæbnegud, der kan have glæde af at tage den fattiges sidste lam. Josef forsøger resigneret med almuens mentalitet at forstaa det, der er sket med Marie, »men han sang ikke mere« ved sit arbejde. I »Barrabas« har Grieg valgt Kristusskikkelsen contra folkehelten Barrabas til at udtrykke, hvad erfaringerne har lært ham. Handlingen kan, ifølge forfatterens eget forord, foregaa »i Kina idag. I Indien imorgen. I Palæstina for to tusind aar siden.« Efter sin form er det nok et abstrakt problemdrama, men det gløder af den friske oplevelse af fraadende kinesisk »mob« og kolde politiske taktikere. Det er Borodins eksekutivkomité og Kuomintang ministerium, naar den milde, ærværdige Nikodemus ser farisæernes »tynde, fine smil rundt om bordet« og hører ordet »taktik« og i stedet for det stærke, naive hjerte for folkets sag træffer »kulde, kulde, kulde. Kloge, krumme smil.« Men Kaifas svarer ham: »Det er en leders første pligt at være kold Der er to maader at føre et

folk fremover paa: ved kærlighed eller ved had. Mærk Dem: *maalet*, folkets lykke, er det samme. Jesus tror, det er godheden, som vil føre frem. Bed, saa skal dig gives. Vi mener, at denne arbejdshypotese har spillet fallit hver dag og vil fortsætte med at gøre det. Den appellerer i det højeste til individet, men kan tage en mand for sig og sige: vær god. Han vil muligvis være det. Men man kan ikke rejse en talerstol og raabe det ud over tusinder: vær god. Da maa man raabe: Had! Gaa ud og dræb! Og menneskehavet er i flammer i samme øjeblik Kærligheden arbejder med mosaik. Hadet arbejder med masserne.« »Barrabas« er Griegs første opgør med den lidende, vigende menneskeligheds martyrium i historien: den kristne humanisme. Her stiller han teoretisk idealismens evige problem om maal og midler. Skal midlet ligne maalet? Eller kan man afskaffe vold og lidelser ved vold og lidelser? Teoretisk er svaret saa let — og Kina og Jesus har ret. Men livet lærer noget andet. Jesus, det er for Grieg kun bømenes og de gamles ideal, »livets morgen og livets aften. Ja. Men dagen — dagen er ikke med jer« — dagen, det er manddommens kamp og lidenskabernes storm, det er Barrabas. Med aktuelt politisk sigte er det vigende, pacifistisk inficerede, engelske imperialister, mætte af vold og magt, overfor livshungrende, fremtrampende, unge nationalstater. Barrabas er den nationale oprører, ikke af Gandhis Jesustype, men den kæmpende kommunismes. Grieg har sat alt sit senere forfatterskab ind paa at vise, at det *ikke* ogsaa er den aggressive, unge fascismes mennesketype. Jesus eller Barrabas, den pacifistiske eller den kæmpende humanisme, den blodfattige eller den blodige. Og masserne brøler deres: »Giv os Barrabas fri.«

Problemet har optaget Grieg stærkt, det viser det tidligere udkomne kærlighedsdrama »En ung Mands Kærlighed« (udgivet 1927, men blevet til paa en rejse efter overstaaet eksamen til Alperne og Grækenland). Her ligger Barrabasdramaet i svøb i følgende replik: »Alle beundrer vi pøbelen, det er latterligt ikke at være ham, latterligt at være god. Det er ligesom summen af alt, som livet lærer os: Jesus eller Barrabas, hvem af de to? »Giv os Barrabas fri!« Men det var før læren fra Kina! Synspunktet er den unge oxford-æstetikers. Men dette mere intime kærlighedsdrama lærer, at Jesus- og Barrabaslinjen krydses i Griegs eget sind. Igennem dette lyrisk-højspændte dramas patos raser ogsaa den tragisk farvede frugtbare og forøgende livskraft, symboliseret i en ung mands fortvivlede, vilde, erotiske forhold til en fraskilt erfaren kvinde, der udbytter hans ungdom. Som skæbnen selv hænger den fraskilte mands væsen over deres forhold, tungt som et uvejr, indtil lynet slaar ned i en dramatisk effekt, der som ofte i Griegs ungdomsdramaer kan virke søgt eller anstrengt. Men dette uhyre af mand er tegnet som en af disse tornadoer af hensynsløs livskraft, som Grieg hemmeligt beundrer og tager op igen og igen i sine dramaer og den sidste roman. Det er redaktøren i skuespillet »Atlantehavet« (1932), det er skibsrederen i »Vor Ære og

vor Magt«, direktøren i »Men i morgen —«, Rigeault i »Nederlaget« og skibsreder Harboe eller den fandenivoldske vellystning Andersen i »Ung maa Verden endnu være«, det er Barrabas, livets sydende, meningsløse malstrøm. Som en skæbne knuser den unge mands muligheder for at blive »lykkelig«, knuser det blide, lysende, kvindelige — Jesusdrømmen — i den unge kvinde Berits skikkelse. —

Efter et halvt aars ophold i Oxford og et lignende tidsrum ved revieraen kom Grieg igen med »De unge døde« (1932), en samling essays om de tidligt afdøde engelske digtere: Keats, Shelley, Byron, samt en moderne afdeling om de unge lysende talenter, som krigen mejede væk: Rupert, Brooke, Charles Sorley, Wilfred Owen. Som digterportrætter er de meget uskarpe disse afhandlinger, lyrisk svungne som de er, men for Grieg er de svært karakteristiske. Det gælder navnlig omtalen af den brændende ateist Shelley og den litterære oprører Byron, der begge gøres til repræsentanter for den mørkfarvede Griegske lidenskab, der brød igennem med Barrabas. De tre unge soldater markerer, som halvt frafaldne imperialister, den begyndende revision af Kipling-imperialismen. Man forstaar af bogen, at kampen for Grieg er ved at faa et nyt, omend vagt formuleret indhold: »Det var livet, troen paa livet, som maatte erobres for menneskene, saadan at de aldrig mere kunde krænke det ...« og han citerer Owens: »Døden var aldrig vor fjende ... Vi lo, fordi vi vidste, at der skulde komme større, bedre krige, hvor menneskene kæmpede — ikke for flag, men for livets vælde, mod døden, ikke mod mænd ...« og Grieg slutter: »Det er til denne kamp, at skyttegravens tabte mænd, som fra sin smerte skimtede en rigere, retfærdigere, skønnere jord, kalder menneskene.« — Endnu har denne almene livstro ikke fundet sit jordiske hylster. Men den unge æstet er ved at blive profetisk. Han er rede til at modtage troen og forjættelsen.

Hans digtsamling med den skruede titel »Norge i vore Hjerter« (1929) kunde ellers fylde en og anden med bange anelser om hans kurs. Det er med denne digtsamling, at Grieg — i lighed med andre globetrottere — »vender hjem« — opdager Norge. Men ogsaa i sit eget fædreland er denne unge bergenser en turist. Det er fædrelandssangenes og turistplakaternes Norge, han ser. Hele tonen og evnen er blevet stærkere, der er kraftige digte imellem om viddernes vildskab og de eksistenser, der maa friste livet af ødemarkens naade. »Posten skal frem«, eller hymnen til livskraften i hingsten Sikils skikkelse, den vældige elsker (»Sikil«). Men der er ogsaa fælere ting. Velsmurt kantate-poesi og fædrelanderi som »Du sa: Mitt Land«, hvor det patetiske spændes, til det er bombastisk og pinligt. Skulde Grieg som andre søfarere ende som fædrelandsk kantatedigter, hof- og statspoet? Omtalen i det norske Arbeidernes Leksikon (1932) slutter: »Grieg er konservativ og medlem af Fædrelandslaget.« —

Men skuespillet »Atlantehavet« (1932) med sin dirrende nervespænding fra et

moderne dagblads sensationsfabrik viser, at han er midt i den aktuelle debat om tiden. Det er dramaet om, hvorledes den store sensationsædende molok, publikum, fodres med menneskeskæbner. Dette er kravet fra menneskene: »at der skal være død i al daad.« For krisens desperate mennesketype er det ikke det største at leve livet, for »der kræves taalmodighed til det, saadan som kornet og græsset maa være taalmodige«. Dramaet er umiddelbart inspireret af atlantehavsflyverne. En ung journalist har lært i ødemarken, »at hvert menneske er en gave til de andre. Men her er det, som de sidder ved en evig gladiatorkamp, de vil se daad, maaske blod ... Men vi maa holde op med at staa som nytteløse tusinder og juble til det eventyr, som gaar udover at stirre paa den meningsløse styrke, som sejrer eller styrter ned. Hver af os faar prøve et andet eventyr, eventyret indover, mod livet.« — Det er samme ny livstro paa en menneskehed, der kan opleve sit eget liv dybere, renere, stærkere, faa noget ud af hverdagen, forstaa kunsten at *leve*, som klang i slutningen af den samtidige bog »De unge døde«. Men denne tro lider nederlag. Stykkets konflikt er svag og banal. Personifikationen af denne lystro, den unge pige Helle (det er Berit fra »En ung Mands Kærlighed«) kommer til stede i baggrunden lige i rette tid til at høre den unge journalist veksle nogle bemærkninger med en tidligere forbindelse. Som i magasinerne »misforstaaer« hun og gifter sig med en anden. Fortvivlet kaster den unge journalist sig ud i nervernes udvendige sensation, den tidens kræftskade, som han havde bekæmpet, og omkommer paa turen over Atlanterhavet.

Om man vil, kan da Griegs skuespil fra »En ung Mands Kærlighed« over »Barabas« til »Atlanterhavet« læses som en analyse af et *nederlag*. Nederlaget for den vage humanistiske tro paa menneskeandens godhed og finhed. Om arbejdernes moderne formulering af retfærdighedskravet som et *socialt* lighedskrav med *magt* bagved hedder det endnu i »Atlanterhavet« forstaaende, men med æstetikerens afstandtagen: »Paa den side (arbejdersiden) *kræves* der, og det er retfærdigt, men det at tage betyder ikke en værdi i og for sig. Revolutionen den skal komme fra os, vi, som har faaet lov til at blive lykkelige og stærke.« Han vender flere gange tilbage til det af den engelske kritiker Hatzlitts formulerede ord »om en arvesynd i poesien, digteren elsker uretfærdighed, til sit arbejde har han brug for farver, blod, guld«. Naar man ved siden heraf stiller den unge sovjetborgers svar til Leonard Ashley, den engelske Oxford-litterat, der er hovedpersonen i romanen »Ung maa verden endnu være« (1938), kan man bedst maale skredet i Griegs livssyn: »Ved De ... at den dag vil komme, da vi ikke har brug for digtere mere? — — Vi bliver digtere allesammen ... Vi faar saa god tid ... vi kan sidde og studere alle ting, og naar vi bagefter gaar ud, kender vi de nyeste opdagelser om træerne og menneskekroppen og rummeligheden, som kun digterne før kunde udfinde, og vi bliver fulde af glæde.«

I tiden efter opførelsen af »Atlantehavet« opholdt Grieg sig i Rusland nogle aar. Denne tid mellem 1932 og 1935 bliver afgørende for hans seneste forfatterskab, omfattende de tre nævnte skuespil »Vor Ære og vor Magt« (1935). »Men i morgen —« (1936) og »Nederlaget« (1937) samt romanen »Ung maa Verden endnu være« fra 1938, de værker, der som Ibsens i sin tid har slaaet hans navn fast i den *europæiske* bevidsthed. Han nøjedes ikke med æstetiske studier af det russiske teater, det blev ogsaa en skoling i den kommunistiske verdensanskuelse. Medens hans ungdom trods al skepsis havde staaet i Kiplings og det engelske imperiums tegn, er det det røde hammer- og segl-flag i den stride blæst over Kremls skumle murmasser, der er symbolet over hans manddomstid.

Det er saa karakteristisk for den »frisindede« vesteuropæiske indstilling, hvis svagheder ingen stærkere end Grieg har blottet, at modstanden mod ham først rejser sig af skuespillet »Vor Ære og vor Magt« og holdt sig under stigende diskussion under de følgende. Det var nødvendigt, at teaterchefen ligefrem satte sin stilling ind, for at stykket kunde blive opført paa den nationale scene i Bergen. Hvad adskiller da disse sidste skuespil fra de tidligere? Det er egentlig ikke de bærende ideer, heller ikke mennesketyperne. Ogsaa i de sidste skuespil finder man Griegs — og den europæiske kulturs — samvittighedsspørgsmaal i denne skæbnetime: Frelses verden af vold eller ikke-vold? Skal retfærdighed endelig herske eller den raa kamp for livet? — Heller ikke de typer, der bærer Griegs ideer, varierer stort fra værk til værk. Griegs persongalleri i høj grad en række faste typer i stadig nye udgaver, saa man maa forudsætte ganske bestemte erfarings-forbilleder. Som man kan følge variationerne over hans elskede Barrabas-figur, den avlende og ødende livskraft i hans senere stykker, saaledes ogsaa hans fine, lyse lykkedrøm Eva fra »Skibet gaar videre« som Berit i »En ung Mands Kærlighed«, Kvinden i »Barrabas«, den blinde pige Matti i »Men i morgen —«, Helle i »Atlantehavet«, indtil hun ændrer sig radikalt til kammerat Kira i »Ung maa Verden endnu være«, hvor hele hans persongalleri gaar i opløsning og bliver psykologisk problematisk — grænsende til det patologiske. Paa samme maade bliver Jesus lederen af ikke-volds-revolutionen til humanisten Varlin i »Nederlaget« og til Huxley-karikaturen Ashley i »Ung maa Verden endnu være«. Genia, selve den perverterede lidenskab, fra denne roman, finder man ogsaa forstudier til i f. eks. Aimée i »En ung Mands Kærlighed« og især indtil enkeltheder Sylvie Gerard i »Nederlaget« (den perverse nydelse af henrettelser). Moderen i »Men i morgen —«, der terroriserer alle med sin frygtelige godhed og hensynsfuldhed, er ogsaa en modelstudie, der videreføres i Ashleys moder i romanen, der udbytter mand og børn med sin omsorg og sin krigsmoder-hjertesorg. Og saaledes kunde man blive ved.

Det afgørende er derimod ideens og typernes aktuelle sociale anvendelse paa livet

idag — uden forklædning. Man kan nok tale om retfærdighed og revolution, naar det sker abstrakt i bibelsk iklædning som i »Barrabas« — særlig naar det kan opfattes som en *national* revolution, den eneste slags revolutioner, der er stuerene. Men naar retfærdigheden skal ske fyldest paa bekostning af den blomstrende nationale skibsfart under krigen (som i »Vor Ære og vor Magt«), saa har man forbrudt sig mod det, der kaldes god tone, og er gaaet over stregen. Lige saa pinligt et emne er et begreb som strejke, saaledes som den føres mod den nationale sprængstoffabrikation til krigsbrug i »Men i morgen —«. Usmagelig er ogsaa en social analyse af borgerskabets nationale indsats under Pariserkommunen som »Nederlaget« — særlig naar den har direkte adresse til samtidige begivenheder i Spanien, hvor historien gentager sig. Det er det nye i Griegs sidste produktion: retfærdighedskravet har faaet en bestemt social adresse, den abstrakte kamp for det gode, det sande, det skønne er blevet en konkret klassekamp mod udbytning, scenen er (trods eventuelle kulisser): Europa idag.

Ogsaa de sidste tre skuespil er — som de foregaaende — egentlig analysen af et nederlag, titlen paa det sidste af dem kunde være fællestitel for dem alle. De erfaringer, der ligger bag dem — som bag romanen — er de samme: Griegs oplevelse af Europas skæbne idag: permanent krise- eller krigstilstand, sociale omlagringer, aaben borgerkrig, set i lyset af en ny forstaaelse, to livsanskuelsers kamp om verden, eller rettere livsviljens og dødsdriftens livtag om menneskehedens fremtid: kampen mellem socialisme og fascisme. Derfor gaar scener, ideer, personer igen og igen som i den moderne dagspresses reportager. »Vor Ære og vor Magt« har til baggrund internationalismens store nederlag: verdenskrigen. De norske skibsredere, børsjobbere og aktionærer sejrer. Hele deres trafik under krigen, hvor de kynisk sælger krigsmateriale, deres landsmænds liv — og hinanden — for profitten, har rystet og inspireret Grieg til dette drama om finanshajernes internationale. Ikke England, ikke Tyskland lider nederlaget, de, der virkelig taber, er arbejderne, nederlaget falder paa det jævne folk og deres forhaabninger og tro til livet. Endnu har Grieg ikke taget konsekvensen: haardt mod haardt, eller: med ondt skal ondt fordrives, som synes at være hans sidste og enkle livserfaring i det europæiske kaos. Imod disse kapitalister og deres repræsentanter, som Grieg maaske i sine sidste dramaer har en tendens til at karikere for stærkt, saa det svækker virkningen (Thiers i »Nederlaget« f. eks.!) — men iøvrigt har respekt for paa grund af deres vitalitet, staar i slutoptrinnet kun kvindens afmægtige bøn om fred paa det groende livs vegne. Denne naturlige kvindepacifisme paa moderskabets vegne har Grieg allerede i digtet »Kvinden, Døden og Jehova« (»Stene i Strømmen«, 1925), hvor kvinden kalder guds straffedom over verden, fordi hendes moderlykke visner, før den er født — en soldat skal hun føde: »Alt du har haapet og elsket og drømt — blir en av de tusen døde. — Du lengtende daare, dit barn er dømt. — Et voksent lik

skal du føde.« Efter kvindens bøn om fred toner stykket ud i arbejdernes ikke-voldsprotest mod krigen: generalstrejkens fløjte. Men det er en protest, et skingrende nej! Nogen sejrshymne er det ikke. Men bortset fra den svage slutning er stykket maaske Griegs virkningsfuldeste som drama betragtet, frit for overflødig lyrik, ikke saa tynget af ræsonnementer, som nogen af de »store« replikker i »Nederlaget«. Dens hastigt veksellende situationsbilleder bringer filmens teknik i erindring, som Nordahl Grieg i rytme og stil øjensynligt kommer stadig mere i gæld til, samtidig med at han fortsætter den tabte tradition fra det store shakespeareiske drama.

Ogsaa det følgende skuespil »Men i morgen —« skildrer et nederlag paa den sociale front. Arbejderne i en norsk kemisk fabrik protesterer forgæves mod overgangen til krigsproduktion. Den afgørende scene i denne forbindelse er opgøret mellem arbejdernes repræsentant og direktøren. Som saa ofte hos Grieg er denne afgjort den stærkeste personlighed. Oprindelig »forstaaende«, human overfor »sine« arbejdere demonstrerer Grieg ægte marxistisk, hvorledes han stillet overfor valget maa vælge sin egen klasses interesser og dens verden. Med truslen om at lægge byen øde — den lever helt af fabrikken — tvinges arbejderrepræsentanten i knæ. I en følgende scene med sin frue, der i overensstemmelse med god tone i de kredse er optaget med fredsarbejde og barmhertighed overfor de krigsofre, mandens fabrik skal levere, gør direktøren nøgtern op, at det ikke er tider til at være humanist: »Vi hører til i dette samfund. Der er meget i det, som kan fylde os med smerte og gru. Men det er vort.« Med et af disse uventede psykologiske skred i bevidstheden, som Griegs personer lider af, og som ikke altid virker lige overbevisende, taber hustruen i samme nu, denne bekendelse falder, al *agtelse* for manden, men kommer ham pludselig nær og forenes skamløst med ham i en seksuel nydelse af hans hensynsløshed og brutalitet. I dette stykke begynder Griegs opgør med »mellemlandpunkterne«, alle de forvirrede »3die-standpunkter«. Han har her sin første aktuelle pascifistiske studie, samtidig det første angreb paa den »frisindede« vesteuropæiske forfatterstype, som faar det glatte lag i »Ung maa Verden endnu være«. Forfatteren Paul Berner er en »fredshidser«, for hvem fredssagen er en slags impotent, vellystig angstpsykose. Han lever af krigsangsten, pirrer den med sit arbejde og drages mod den store verdenstilintetgørelse, »hvor alt brænder«. Det er efterkrigsaarenes rodløse intellektuelle, der ikke har nogen sag, det er værd at kæmpe for. Og det er sandheden, som Grieg lader ham finde: »Et menneske nu kan bare opnaa een eneste lykke: at vide, hvilken side han skal dø paa.«

Titlen var stykkets truende slutningsord: »Idag kommer de (arbejderne, de slagne) for at hente deres døde. Men i morgen —.« Alligevel er ogsaa det følgende drama, Griegs største og modneste, »Nederlaget«, en — man kunde næsten sige matematisk kølig — analyse af arbejdernes, underklassens evige nederlag og dets aarsager. Grun-

den til, at de smaa og de svage altid ligger under for de dristige og hensynsløse. Det er dramaet om Pariserkommunen og dens undergang, indtil »orden, fred og civilisation har sejret«, d. v. s. reaktionens haandlangere har forvandlet det urolige folk til rolige lig. Men ogsaa her kunde forfatteren have skrevet: handlingen kan foregaa i Spanien idag eller i Paris 1871, saaledes laaner det historiske maleri farver og aktualitet fra den spanske borgerkrig: »De der borte kan svide græsset af med deres granater, men de kan aldrig dræbe jordens evne til at grønnes. — Men de, som kommer efter os, maa have bedre *vaaben*. Næste gang gælder det at sejre, sejre, sejre.« (Spanien!) 1937 var Grieg i Spanien. De umiddelbare indtryk fæstnede han i en række billeder af borgerkrigen, der med rette bærer titlen »Spansk Sommer« (1937). Det er sikkert de mest glødende og stærke kapitler, der er skrevet om det ulykkelige folks kamp. Netop modsætningen mellem det rige og gode land og de brølende dødsbringere, bombeflyvernes slagskygger over sommergult landskab har for Grieg været som akkompagnementet til afgørelsen i Europa: Sejrrig menneskelighed eller død og undertrykkelse. Grieg bruger samme modsætning mellem livets foraar og dødens kanoner i »Nederlaget«, hvis rædsler netop afspilles paa baggrund af naturens evige foraar.

Hovedscenen i »Nederlaget« er som i »Men i morgen —« utvivlsomt mødet mellem overklassens og underklassens repræsentant. Her — i Banque de France's hvidlakerede hovedkontor — og *ihke* paa barrikaden — afgøres revolutionens skæbne. Og underklassemennesket bliver igen den lille. Imellem hænderne paa bankens drevne guvernør bliver den bundhæderlige haandværker, mekanikeren Beslay, et redskab mod sine egne. Hans fejl er netop hans dyder: sparsommeligheden, troen paa sine medmennesker, redeligheden, »almuesindet« kunde man sige. Frygtsomt, imponeret af de hvidmalede kulisser, fyldt af respekt for smaapenge kommer han for at laane en hel million til Kommunen. Halvt skamfuld, han ved jo nok, det er mange penge i en svær tid. Og pengemanden, overklassens værktøj, der lige hemmeligt har ladet *fjenden* tilgaa 100 millioner til at knuse Kommunen for, slaar Beslay ned med argumenter, han ikke behersker, om denne millions betydning for internationalt finansliv, Frankrigs kredit o. s. v. Tilsidst strækker han sig som i sær naade til 600.000 — i kældrene ligger milliarder i guld, som Beslay blot behøvede at beslaglægge, men — som guvernøren kynisk udtrykker det — gælder det at »spærre ham inde i tanken paa smaa beløb«. — Læst saaledes bliver stykket en skeptisk vurdering af smaamandens evne til overblik, til at tænke stort, til at regere og styre sig selv og andre, og vand paa deres mølle, der regner al folkelig politik for umulig, der ikke er ledet fra oven. Kaar, opdragelse og evnerne begrænsning spærre underklassemennesket inde som en høne bag en kridtstreg, gør at han mangler storsyn og dermed dristighed til at handle paa helhedens vegne, til at spille paa historiens store scene — andet end som statist. Hvis det var meningen, vilde

Grieg selv rammes af den fordømmelse, han udtaler over Vesteuropas »frisindede« aandsliv gennem Lebedeffs mund i »Ung maa Verden endnu være«: Vesteuropas forfattere ... er for fejge til at forstaa, at deres desillusion tjener den kæmpemæssige baissemanøvre i troen paa den menneskelige natur, som kapitalisterne nu driver over Europa for at knuse fremskridtet. Disse dristige aander, alle erklærede modstandere af fascismen, har arbejdet for den hver eneste dag. Fra skuffelsen gaar to veje. Den ene til haabet, altsaa ikke opportun at gaa. Den anden til desperationen.« — Personernes tanker svinger i »Nederlaget« mellem glæden over livet, sommeren og lyset og desperationen, undergangen og døden. Til slut sejrer tilsyneladende døden endeligt, idet geværskalverne likviderer de sidste revolutionære op ad muren paa Paris' kirkegaard. Men »Nederlaget« er ikke en desillusioneret mands værk, eller blot endnu en knivskarp analyse af den skeptiske vesteuropæiske aand. Igennem geværskalverne bruser Beethovens niende symfoni, den evige uovervindelige menneskelighed, humanismens storhed, haabet. Dette er ikke nederlaget, men kun eet nederlag — i gaar — ja, og i dag, maaske — men i morgen. »De kan aldrig dræbe jordens evne til at grønnes —«. Vi har tid, ung maa verden endnu være, vi kan endnu taale tusind nederlag, for vi er i pagt med livet. »Vi (de sidste kommunarder) skal fortælle dem om fremtiden, om vor uforsonlige tro.«

Grieg har valgt haabet. Mange har derfor sikkert grebet romanen om Rusland og Spanien »Ung maa Verden endnu være« med den tanke, at efter analysen af nederlaget kom nu *trosbehændelsen*. Antagelig en smuk — men naiv — bibel om den russiske kommunismes velsignelser og den spanske kæmpende, »uforsonlige tro«. Overfladisk set fik man jo ogsaa, hvad man havde ventet. En roman om det kommunistiske samfund, et forsvar for Moskva-processerne, angreb paa Hitlertyskland og den frafaldne socialist Mussolini, som ikke kunde staa for modgangens prøvelser, men gik over, og saa Spaniens budskab om Vesteuropas forræderi. Alligevel var det tydeligt, at flertallet af de anmeldere, der skulde sige noget om denne bog, ikke rigtigt kunde faa nogen af de gængse clicheer til at dække den, udover, at den var et artistisk mesterværk, skrevet med et vejr og en oplagthed, der river læseren med sig fra den ene udkant af Europa til den anden og smider ham af et sted i Middelhavet. Meget logisk forøvrigt, for dette stof er ikke historie, det er Europa idag, og den roman er ikke afsluttet. Ikke engang »kommunistisk propaganda« kunde man raabe efter den, og det modsatte slet ikke. Troende er Grieg nok, men naiv er han ikke. Man kommer til at tænke paa de troende, hvis tro maa være saa stærk, fordi deres tvivl er saa stærk. Sagen er den, at dette problematiske Europa af idag er set af et sind, hvori et lillebillede af hele den fortvivlede verdensdel med alle dens forvirrende livsytringer spejler sig, af en sand europæer, der har tidens skæbne i sig. Kun saaledes kan de stridende enkeltheder i denne bog sammenfattes. Nærmest ind paa livet af den kom den norske kritiker

Olav Storstein med en anmeldelse i *Clarté* (febr. 1939). I den første begejstring skulde anmeldelsen af denne bog om revolutionen, der sejrede, som modsætning til alle nederlagsanalyserne have den fanfareklingende overskrift »Sejren!« — med udraabstegn. Men — da indtrykket havde sat sig, blev udraabstegnet til et spørgsmaalstegn. Og endelig maatte der tilsættes et par »undvigende og pinlige« tankestreger — —. »Ung maa Verden endnu være« er den mest blændende *discussion*, der er ført om Europa idag. Her har Grieg summeret al sin tvivl op og mobiliseret al sin tro, og som i et gammelt moralsk spil om gud og djævelen, trækkes der tov, og afgørelsen er ikke faldet endnu. Men Grieg har valgt den side, han vil kæmpe paa.

Den antitese, Griegs hele livssyn og opfattelse af den europæiske situation hviler paa, er klar nok. Paa den ene side den kæmpende humanisme, det ny kommunistiske samfund, paa den anden den gamle fordærvede vestlige verden: det blide Englands brutale imperialism, det martialske Tysklands staaalromantik, rustningsinteressernes beskidte, flagsmykkede internationale. Og imellem disse to poler, de billige mellemstandpunkter, de skeptiske, som regner det for vulgært og naivt at tage parti og ved deres mangel paa tro tjener det bestaaende. Han fortsætter haardnakket sit gamle mellemværende med Jesus-humanismens ømhed for de tabende — efter at man har hindret dem i at vinde (Spanien): »En humanist er et menneske, som føler uvilje ved uret og som ikke kæmper for det, som er ret.« I »Nederlaget« ydede han denne fint menneskelige, tolerante humanisme i borger Varlins skikkelse fuld respekt. Hans replik om freden er fortsættelsen af kvindens fredsappel i slutningen af »Vor ære og vor Magt«: »Aa, om jeg kunde faa alle mennesker til at skønne, hvad fred er. Det er ikke noget I ejer, det er noget I maa erobre. Barnet, som stolprer over gulvet i sine første skridt, træerne, som grønnes ude paa gaden, din hustru, som puster i mørket ved siden af dig, alt maa du bestandig *tilkæmpe* dig. Det er altid truet; hver dag maa du gøre det ukrænkelig ved kamp for mere menneskeværd. Har du haft en død dag, da har du forraadt alt det, du elsker. *Da er du krigen*. Freden, Beslay, maa være det mest hvileløse i verden. »Men denne tro maa lide nederlaget, for den kan ikke bruge vold: »Vi, som vil fremskridt, kan *aldrig* sejre med vaaben. Det er vor tragedie, og det er vort lysende, fortvivlende haab ... Vi vil gaa splittet til krigen, mellem menneskeværd og mord og vi bliver diletanter til at dræbe. Lad os aldrig glemme: de, som vil krigen af hele deres væsen, *de sejrer!* Jo! Fra barnsben af sigter de hele sin tilværelse — som et bøsseløb — ind paa mordet: de giver deres ungdoms bedste aar for at blive specialister i tilintetgørelse. Hvem kan staa dem imod ... de vil komme til at sejre stort — over en livløs verden, rundt omkring sig og inde i sig Vi maa bare se det klart, at verden staaer overfor valget: skal vort vaaben være vold eller menneskeværd? — *Den som vælger begge*

dele, taber.« Det er vel Nederlagets dybest tragiske replik, en gribende profeti om den kæmpende humanismes nederlag i Spanien, om det fint menneskeliges undergang overfor brutaliteten. I romanen er denne fine humanisme repræsenteret i hovedpersonen, englænderen Leonard Ashley, der karakteristisk nok er kommet til det ny samfund for at studere — gammellussiske haandskrifter. Han er et kultiveret Oxford-produkt, men forsøger ærligt at leve sig ind i kommunismen. En tid lang hjælper hans forbindelse med den emanciperede sovjetkvinde Kira ham paa gled. Men det er og bliver en mesalliance. Han staar fremmed overfor den ny sovjetgeneration, der er »født til et standpunkt« (i stedet for at tvivle om alt), hvis »livsform var *entusiasmen*, et malmbør af tilslutning til det vedtagne. Hvis en tanke ikke var gennemprøvet og autoriseret af partiet, var det som om en afbryder øjeblikkelig blev drejet for i deres underbevidsthed ...« Men her har Lenins revolution *sejret*. Paraden paa den røde plads af de midler, hvorved den har sejret, fylder humanisten med modstridende følelser: »Leonard vilde helst tænke sig kommunismen som en idé, en høj sandhed og retfærdighed; vaabnene havde han skudt til side«. Men »mod denne desperate ødelæggelsesvilje (fascismen), forgiftet i blodet af gamle tanker, var jern godt. Tanks var gode, bombeflyvere var gode, maskingeværer og kanoner, fremforalt var jernmennesker gode. Man kunde ønske det var anderledes; det var ikke anderledes.« Men stillet overfor Moskvaprocesserne, hvor Lebedeff — en af den gamle garde, man tænker paa Radek eller Bukharin — gøres til hovedpersonen, kan Ashleys forfinede nerver og hans vesteuropæiske »oldingetvivl« ikke længere holde til realiteternes pres. Med Lebedeff havde han kunnet komme paa talefod, europæisk orienteret og fint dannet som han var i modsætning til den nye generation, og han en forræder! Han bryder med Kira og redder sig tilbage til Old Englands stille landsteder. Hans skæbne fuldbyrdes med djævelsk ødelæggelseslyst fra forfatterens side i et afmægtigt ægteskab med en skibsrederdatter Nana, der — psykologisk lidet overbevisende — dræber sig selv og deres barn, fordi han som pacifist ikke vil forsvare det! Ved sammenstødet med skibsredermiljøet faar Grieg lejlighed til at skildre nogle af sine »haardkogte« specialiteter: norske kapitalister, skibsredere og børsjobbere i fuld livs-udfoldelse med sultne og fordrukne forfatteroriginaler i kølvandet som hofnarre. Det er nogle af de mest oplagte kapitler: farver, blod og guld. Det er tydeligt, at Grieg egentlig har mere tilovers for disse eksemplarer af pengemænd end for de vage pacifister og humanistiske verdensforbedrere. Med et had, der er næsten fanatisk, driver han sin hovedperson ud i en meningsløs karikatur, bag hvilken man skimter træk af Huxleys hovedperson og talerør i »Vi blindede Trælle« Anthony Beavis. Men hadet er saa afgjort, at man faar mistanke til, at der ligger mere bagved. Hvor meget selvportræt er der i Leonard Ashley? Det synes som om det gælder mere end pacifismen,

og som Grieg fører et dræbende slag mod sin egen fortid, sin engelsk-prægede Oxford-ungdom for endelig at faa bugt med den. Heller ikke Grieg er nogen født proletar. Er den tvivl, han bekæmper, hans egen intellekt? Er derfor kampen saa uforsonlig i drama efter drama? Man læser bogen igen og saa meget bliver dobbelttydigt og modsigende. Hvad lærer man egentlig om det nye Rusland? Man indføres i en kreds af udspionerede udenlandske journalister, halvt sindssyge teknikere og vraggoods fra zartiden, der frister livet som brugbare spioner for G. P. U. i diplomatkredsene. En lille skarpt belyst kreds, i et taagehav af mistænkeliggørelse, angst og usikkerhed, oprevne nerver. Ved et tilfælde faar hovedpersonen kontakt med en bedrestillet sovjetfamilie, præget af nøjsomhed og tæt sammenstuvet i en lille lejlighed, Gorkis ejegode typer, men fyldt af og holdt oppe af en ny enkel tro paa Stalin og partiet. Den emanciperede sovjetkammeratinde Kira, der ejer sit eget legeme i den grad, at hun ikke følger sin mand, da han skal tage en afsidesliggende post, kontrasterer mærkeligt til repræsentanterne for den helt unge generation, Stepan og Tamara, der »som Lenin og Stalin har vist os« holder sammen for hele livet hvis der ikke kommer anden partiparole, fristes man til at tilføje. En mærkelig ny mennesketype, kropslig sund, naiv og — afstumpet. Der er et gustent fattigt graalys over dette samfund, sandelig er det ikke gjort til noget paradys. Og selve bogens budskab: »Ingen forbrydelse er større end mangelen paa tro«, siges af bogens største tvivler, Lebedeff, forræderen. Selvom Grieg paa vulgærmarxistisk maner synes at betragte psykoanalysen som et nyt forsøg fra reaktionens side paa at dysse arbejderne i søvn, benytter han den til forklaringen af denne persons handlemaade og dermed til at give *sin* løsning paa de gaadefulde tilstaaelser. Lebedeff er personlighedsspaltet, med det bedste i sig gløder han for det store sociale eksperiment, men han er en dialektisk kommunist af den gamle skole, der er kommet ud af trit med den ny udvikling, og ikke mindst de ny magthavere. Kampen mod dem fører ham ind i forræderiet. Under processen sejrer det bedste i ham, hans gamle kærlighed til Sovjet, nu kan han med sin tilstaaelse yde det sin sidste hjælp. Psykologisk interessant — er man overbevist? Ellers springer det dobbeltbundede helt ud i den haabefulde titel: »Ung maa Verden endnu være«. Den *maa* være ung, stønner mennesket, og man hører igen Kiras ord ved arskeden med Ashley: »Vil du, at vi skal ende i haabløsheden? Et sted maa tvivlen høre op.« — Paradys eller ikke — tages ogsaa denne drøm om retfærdighed og en menneskeværdig fremtid fra os, hvad har vi saa? Derfor bliver Griegs sidste budskab staaende som et desperat svar til en desperat verden: Vi *maa* tro, at verden endnu er ung, ellers er vi fortabte. Tro paa trods af tusind nederlag. Derfor er hans største fjende skeptikeren — ogsaa i ham selv. —

ELEVFORTEGNELSE FOR ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLE**SOMMERSKOLEN 1938.****a) Pige kursus:**

- *Andersen, Christa Foss, Syerske, Mundelstrup.
- * — Jenny, Husassistent, »Perregaard« pr. Aakirkeby.
- * — Esther, Husassistent, Ingemanns Allé 2, Esbjerg.
- *Larsen, Gerda, Spinderske, Sortebrødre Torv 13, 1., Odense.
- *Lausen, Christine, Husassistent, Sct. Jørgensgade 16, Sønderborg.
- *Madsen, Lilly, Buntmagersyerske, Ved Sønderport 5, 2. tv., Kbhvn. S.
- *Møller, Johanne, Husassistent, Aarø Sund.
- *Nielsen, Kirstine, Husassistent, Hvilsted pr. Odder.
- *Poulsen, Esther, Husassistent, Sdr. Villavej 37, Vejle.
- *Skibsdal, Ruth, Kontorelev, Egilsgade 8, 4., Kbhvn. S.
- *Thomsen, Margrethe, Tekstilarbejderske, Kongensgade 79, Fredericia.

b) Ungdomsleder kursus:

- *Andersen, Villy, Typograf, Vestergade 21, Skanderborg.
- *Hansen, Herman, Bogbinder, Storegade 91, Haderslev.
- *Holm, Inga, Gartnerelev, Statens Forsøgsgaard, Esbjerg.
- *Johansen, Ernst, Medhjælper, Langebæk.
- *Kudsk, Jens, Bybud, Vestergade 58, Haderslev.
- *Lind, Svend, Skotøjsarbejder, Uglevej 5, St. th., Kbhvn. N.
- *Nielsen, Frede Høj, Bud, Stormarksallé 26, 1., Nakskov.
- *Olsen, Aksel, Arbejdsmand, Tinghusvej 3, Fredensborg.

c) Det kooperative Kursus.

- Andersen, Anders, Mælkeriarbejder, Jægersborggade 38, 2., København N.
- *Asmussen, Svend, Kommiss, Kjeldsgaardsvej 44, 4., København Valby.
- Corneliussen, Willy, Arbejdsmand, Revalsgade 14, København.
- *Ditlevsen, Inga, Kontormedhjælper, Marbækvej 4, Esbjerg.
- *Hansen, Oliver, Fiskeriarbejder, Lervig, Færøerne.
- *Henriksen, Poul, Kommiss, Bispeengen 21, 1., København N.
- *Jacobsen, Hans, Kommiss, Sofievej 14, Holbæk.
- *Jensby, Carl, Handelslærling, Teglværks Allé 9, 2., Aalborg.
- *Jensen, Christian, Lærling, Østre Allé 53, Aalborg.
- *Koch, Valdemar, Ekspedient, Finsensgade 72, Esbjerg.
- *Nielsen, Harry, Kasserer, Ørnevej 46, 2., København N.
- *Schandorph, Johannes, Mælkekusk, Marstalsgade 1, København Ø.
- Sørensen, Orla, Kommiss, Mariagervej 110, Randers.
- *Wagner, Kontorassistent, Danstrupvej 12, København Ø.

VINTERSKOLEN 1938—39.

- *Andersen, Jørgen, Arbejdsmand, Vesterbro 39, 1., Odense.
- Eivind, Arbejdsmand, Markedsgade 2, Nykøbing M.
- * — Henning Foss, Arbejdsmand, Mundelstrup.
- Henrik, Tjenestekar, Moseby pr. Horbelev.
- * — Holger, Medhjælper, Banegaardsvej 28, Skanderborg.
- * — Poul, Specialarbejder, Skyttegade 21, 3. tv., København.
- * — Svend, Arbejdsmand, Spedalsø 6, Horsens.
- *Antonsen, Kurt, Bud, Slesvigsgade 21, St., København V.
- Beck, Otto, Arbejdsmand, Dybbølsgade 56, 1. th., København V.
- Birch, Orla, Arbejdsmand, Vesterbrogade 89 A, 4., København V.
- *Bitch, Ejner, Arbejdsmand, Grundtvigs Allé 81, Esbjerg.

- * Bjerring, Rasmus, Skotøjsarbejder, Vestergade 42, Grindsted.
- * Blenstrup, Kresten, Landarbejder, Jennum, Spentrup.
- Bruun, Kaj, Køkkenkarl, Nederste Torp, Humlebæk.
- * Christensen, Edgar, Bud, Polensgade 24, 2. tv., København S.
- * — Herluf, Medhjælper, Borgergade 52, 2., Esbjerg.
- * — Erik, Bagersvend, Taarnborgvej 94, 1., Korsør.
- Max, Arbejdsmand, Møllegade 5, Randers.
- * — Willy, Ekstraarbejder, Spangsbjerg pr. Esbjerg.
- Cramer, Arne, Arbejdsmand, Nygade 20, Horsens.
- Dahl, Vagn, Arbejdsmand, Istedgade 136, 1. tv., København V.
- * Dideriksen, Gerhard, Bagersvend, Nordskov pr. Stenlille.
- * Dünweber, Jens, Arbejdsmand, Sct. Hansgade 15, 1. th., København N.
- Elverlund, Vagn, Bud, Bjeverskovs Allé 47, Hvidovre.
- * Frederiksen, Gunnar, Hospitalsarbejder, Frederikssundsvej 127 C, 2., København Brh.
- Friis, Heinrich, Barbersvend, Villavej 1, Horsens.
- * Gormsen, Jørgen, Maskinarbejder, Teglgaaardsvej 72, Middelfart.
- * Hansen, Gunnar, Bud, Refsnæsgade 41, St. tv., København N.
- Sophus, Parkeringsvagt, Stationsvej 4, Humlebæk.
- Knud, Arbejdsmand, Nøragervej 13, Havehuset, København Vanløse.
- * — Lars Børge, Arbejdsmand, Østervang 12, Roskilde.
- * — Niels Peter, Arbejdsmand, »Sorgenfri«, Højbjergvej, Herløv.
- * — Svend Aage, Specialarbejder, Trondhjemsgade 11, København Ø.
- Hansson, Kaj, Skotøjsarbejder, Nattergalevej 5, St., København N.
- Jacobsen, Harry, Arbejdsmand, Istedgade 117, 3. tv., København V.
- Knud, Murer, Labæk 30, Holbæk.
- * — Peder, Bagersvend, Sommerlystgade 11, 1., Horsens.
- * — Poul, Former, Labæk 30 A, Holbæk.
- * — Viggo, Vulkanisør, Aaboulevarden 49, Horsens.
- Jensen, Aksel, Chauffør, Ole Bullsgade 3, St., København Ø.
- * — Egon Peter, Arbejdsmand, Elmevej 16, Horsens.
- * — Hugo, Bud, Nestors Allé 12, København Valby.
- Knud Skov, Skotøjsarbejder, Brohusgade 14, 4., København K.
- Laurits, Chauffør, Vestergade 17, Vamdrup.
- Oluf, Typograf, Tønnesgade 5, Vejle.
- * Johansen, Knud, Bud, Krusaagade 20, 3. tv., København V.
- Josephsen, Anton, Væver, Munkebjergvej 7, Taarnby.
- Jørgensen, Karl, Arbejdsmand, Strib.
- * Keilstrup, Kristian, Murer, Vestergade 75, 4., Aarhus.
- * Knudsen, Marius, Skrædder, Skanderborggade 3, 2., København Ø.
- * Kortsen, Harry, Landarbejder, Framlev Korsvej pr. Harlev.
- * Kristoffersen, Anker, Stenhugger, Munkegade 46, Aarhus.
- * Larsen, Einar, Arbejdsmand, Ejbygade 5, St., Odense.
- Harry, Arbejdsmand, Taarnborgvej 91, Korsør.
- Svend, Arbejdsmand, Skanderborggade 2, København Ø.
- * Lindgreen, John, Papirarbejder, Box 36 A, Kvarnsveden, Sverige.
- Lundfald, Svend, Tekstilarbejder, Vardevej 9, Vejle.
- Madsen, Helge, Former, Kapellanvej 9, Holbæk.
- * — Niels, Pose- og Æskearbejder, Kochsgade 45, Odense.
- Verner, Jord- og Betonarbejder, Estlandsgade 4, 3. th., København V.
- * Mortensen, Frede, Landarbejder, Gosmer pr. Boulstrup.
- * — Søren, Landarbejder, Sdr. Kongerslev.
- Møller, Henry, Tekstilarbejder, Sdr. Marken 189, Odense.
- Nielsen, Børge, Bud, Høffdingsvej 61, St., København Valby.
- Holger, Arbejdsmand, Rughaven 43, Roskilde.
- Karl, Arbejdsmand, Eskildsgade 66, København V.

- *Nielsen, Knud, Chauffør, Klint pr. Nykøbing Sj.
 * — Kristen, Kedelsmed, Danmarksvej 18 B, Randers.
 * — Lars Peter, Arbejdsmand, Danasvej 11, Vejle.
 — Svend Aage, Snedkersvend, Lærlingehjemmet, Nørre Søgade 11, Kbhvn. K.
 * — Svend Carlo, Skibsværftsarbejder, Dybbølsvej 58, Mezz., København V.
 * — Viggo, Arbejdsmand, Vestergade 37, Vejle.
 — Viktor, Kontormedhjælper, Schacksgade 11, 3. th., København K.
 Neubert, John, Blikkenslager, Bluevangs Allé 9, Islev pr. Brh.
 Olsen, Carl, Arbejdsmand, Hans Orlriksvej 16, 2., København V.
 * — Carlo, Chauffør, Øresundsvej 61, St., København S.
 — Svend, Arbejdsmand, Colbjørnsensgade 30, 1., København V.
 *Pedersen, Carl, Bud, Sandbjerggade 1, St., København N.
 — Chr., Landvæsenselev, Peder Gydesvej 35, Esbjerg.
 — Hjalmar, Bager, Nordby, Samsø.
 — Svend, Bagersvend, Heisesvej 9, 2., Korsør.
 Petersen, Albert, Arbejdsmand, Kaalundsgade 6, 4., København V.
 * — Elo, Medhjælper, Gl. Landevej 32, 2., Roskilde.
 * — Poul, Fabrikarbejder, Wagnersvej 15 B, 5., København V.
 Rasmussen, Aage, Murer, Smedegade 96, Horsens.
 * — Carl, Chauffør, Wagnersvej 16, 1. th., København V.
 — Frits, Arbejdsmand, Marstrandsgade 25, Aarhus.
 — Ejgil, Medhjælper, Nørresøgade 14, Maribo.
 — Kristian, Landbrugsmedhjælper, Bratbjerggaard pr. Brovst.
 Rosenstrøm, Poul, Hotelkarl, Kirke-Stillinge pr. Slagelse.
 Rønneberg, Carl, Fabrikarbejder, Brigadevej 50, 2., København S.
 Schaffer, Gustav, Arbejdsmand, Sankelmarksgade 13, København V.
 Schillings, Franz, Maskinarbejder, Apollovej 25, 2. tv., København Vanløse.
 *Schlunssen, Karl, Medhjælper, Nørregade 41, Vejen.
 *Steffensen, Jørgen, Arbejdsmand, Landskronagade 45, 3. tv., København Ø.
 Svensson, Poul, Arbejdsmand, Ellevang 1, 2. th., København Brh.
 Sørensen, Georg, Bagersvend, H. C. Andersensgade 14, Horsens.
 — Henrik, Medhjælper, Tvilbo pr. Glejbjerg.
 * — Henry, Maskinarbejder, Vrold pr. Skandenborg.
 — Thorkild, Garveriarbejder, Gl. Ribevej 2, Vejle.
 *Thomassen, Aage, Jord- og Betonarbejder, Blaagaardsgade 5, 2., København N.
 Thomsen, Erik, Specialarbejder, Øresundsvej 150, København S.
 * — Poul, Arbejdsmand, Skærbækvej 22, København Valby.
 *Tornberg, Henry, Remisearbejder, Godthaabsvej 236, St., København F.
 Witt, Gunnar, Tagdækker, Skotterupgade 22, 4., København V.

ROSKILDE HØJSKOLE – VINTEREN 1938 – 39

- Akerlund, Niels Aage, Peter Bangsvej 218, St., København.
 *Ahasverus, Poul, Saltholmsvej 4, St. tv., København.
 Alexandersen, Sv. Aage, Nørrevang 13, Esbjerg.
 Andersen, Hans Chr., S/S Øresund, Havnegade 49, København.
 * — Henning, Schleppereggsgade 3, 1. th., København.
 * — John, Frederiksborgvej 176, 1., København.
 * — Leif, Maagevang 85, St., København.
 * — Richard, Øresundsgade 24 C, København.
 *Astrup, Vagn, Liegaard, Uge pr. Tinglev.
 Baes, Bent, Olfert Fischersgade 53, København.
 *Bomholt, Aage, Ewaldsvej 10, Silkeborg.
 Breumlund, Elyn, Taarnegade 9, Struer.
 Broholm, Svend, Øster Voldgade 81, 2., Nyborg.

- *Brøns, Arne, Nürnberggade 20, København.
 *Bukdahl, Gustav, Højdevej 17, Aarhus.
 Christensen, Carl, Øksnebjerg, Sandved.
 — Erik, Skelby pr. Fiskebæk.
 *Clausen, Poul, c/o Frandsen, von Hottenstr. 18, Randers.
 Collin, Jonas, Gr. Schacksvej 3, Svendborg.
 *Conrad, Hugo, Skovvangsvej 216, Aarhus.
 Damsholt, Palle, Højvangen 72, København Søborg.
 Davidsen, Alfred, Elmevej 20, Horsens.
 *Due, Tage, Høver pr. Galten St.
 Duelund, Viggo, Valkyriegade 30, 2., København.
 Eriksen, Max, Classenske Boliger Y 9, København F.
 *Fievé, Verner, Valdemarsgade 6, 2., Esbjerg.
 Flink, Holger, Vesselsgade 14, St., København.
 Hansen, Børge G., Nansensgade 38, 4., København.
 — Børge Leo, Sjællandsgade 43, 2. th., København.
 — Fritze, Stjernevej 3, 1., Randers.
 — Henry, Jernbanegade 14, Sandvig.
 — Kaj, Thorupsgade 16, 4., København.
 — Karl, Ringstedvej, Mørkøv.
 — Konrad, Lindevej 28, Rønne.
 — Otto, Mellemtoftevej 5, 2. th., Valby.
 *Hedemann, Svend, Roskilde Højskole, Roskilde.
 *Hinge, Aage, Nordbyvej, Viby.
 *Hoffmann, Poul H. J., Nyvangsvej 95, Randers.
 *Ipsen, Svend, Almegade 11, Rønne.
 *Jensen, Ditlev, Trustrup pr. Grenaa.
 Jensen, Egon, Sølvgade 9, St., København.
 * — Emil, Mozartsvej 3, 1., København.
 * — Erik, Kirkegade 17, Roskilde.
 * — Hans Chr., Skjernvej 33, Holstebro.
 — Harald, c/o Banevogter H. T. Jensen, Kroghave pr. Taastrup.
 * — Jørgen, Hækkevej 12, Hørsholm.
 * — Martin, V. Allé 11, Hobro.
 — Richard, Dr. Louisevej 18, Grenaa.
 * — Svend, Skjoldborgvej, Skovly, Løgstør.
 — Valdemar, Guldborgvej 16, 1., København.
 * — Walter, Bak, Øresundsgade 24 B, København.
 Johansen, Erling, Nørrestrandsgade 24, o. G., Horsens.
 *Jørgensen, Erling, Valkendorffsgade 11, 1., København.
 — Jens, Holmbladsgade 50, 2., København.
 — Karl, Nejt Mark pr. Tylstrup St.
 *Kari, Leo W., Frøslevvej 4, 1., Rødovre pr. Valby.
 *Kirkegaard, Lauritz, Orehoved.
 Kristensen, Hans Peter, Holsteinborgvej 13, 1., København.
 Langkow, Erik, Hortensiavej 38 A, H. F. »Strandvænge«, Strandlodsvej 13, København.
 Larsen, Einar, Jægersborggade 15, St., København.
 * — Gerhardt I., Ny Skovnæs, Maribo.
 * — Karl, Hallandsgade 6 B, 4., København.
 Laursen, Henry, c/o Frank, St. Hansgade 30, 1., København.
 Lauring, Christian, Nattergalevej 88, 1., København.
 Lehmann, Otto, Hvidovrevej 67, Klampenborg.
 Linde, Walter, Jernesvej 64, Esbjerg.
 *Madsen, Bruno, Gl. Landevej 23, Roskilde.
 — Johannes, Frankerup pr. Værsløv.

- Mikkelsen, Poul, Thingvalla Allé 4, 1., København.
 Munk-Nielsen, Orla, Borups Allé 226, St. th., Brønshøj.
 Nielsen, Anker, Dickensallé 13, København.
 * — Berg William, Sverigesgade 16, 2., Aalborg.
 — Børge Hougaard, Korfuvej 5, St., København.
 — Christian Vraa, Hellebæk.
 — Elvin, Ndr. Fasanvej 14 B, 1, th., København.
 * — Evald, Bennebo pr. Mørkøv St.
 * — Frode Svane, Søpassagen 15, 1. tv., København.
 — Henry, Frederiksstadsgade 1, 4., København.
 — Poul, Ndr. Fasanvej 18, 3. tv., København.
 — Richard, Peter Fabersgade 24, 4. th., København.
 — Willy, Nygaardsvej 125, 5., Esbjerg.
 Nørvald, Henry, Gl. Kokhave, Graasten.
 Olsen, Bernhard, Frederiksborggade 48, 4. th., København.
 — Kaj, Rødbyvej 134, Nakskov.
 Osmark, Tage, Nattergalevej 32, København.
 *Pedersen, Aksel Knudsen, Løngangsgade 24, Hillerød.
 — Arne Lygaard, Fælledvej 11 C, 3., København.
 — Erik, Jømsborgvej 11, Hellerup.
 Petersen, Gunnar Torp, Bagsværdvej 265, Bagsværd.
 — Jens, Molbecksvej 9, St., København.
 * — Thorvald, Løngangsgade 24, Hillerød.
 — Hans P., Ingerslevsgade 148, 1. tv., København.
 * — Heinrich, Stucksallé 6, Tønder.
 * — Kaj, Reberbanen 5, Ebeltoft.
 * — Karl, Østrigsgade 24, St., København.
 Petroski, Stanislav, Vestensborg pr. Nykøbing F.
 Pheiffer, Carlo, Godthaabsgade 16, Nr. Sundby.
 Pihl, Svend Aage, Ballumgade 6, København.
 Poulsen, Aage, Priorgade 7, St., Aalborg.
 — Gunnar, Nørrebrogade 74, Randers.
 * — Villy, Vigerslevvej 11, St. th., København.
 — Villy Sander, Stadionsvej 4, Horsens.
 *Rasmussen, Filip, Øresundsgade 27 B, København.
 — Harry, Grubbemøllevej 15, Svendborg.
 * — Max, Bernstorffsvej 22, Viby J.
 *Rosendahl-Rasmussen, Rupert, Rønde.
 Sobieski, Albert, Griffenfeldtsgade 23, 3., København.
 Sund, Emil, Østerbrogade 30, Løgstør.
 *Sørensen, Aage Bach, Tjelevej 8, Randers.
 * — Einar, Vestergade 24, Holstebro.
 — Hans Otto, V. Allé 12 B, Holstebro.
 — Heinrich, Uhrskovsvej 3, Vejle.
 * — Heinrich, Fredens Torv 10, Aarhus.
 — Leo, Amagergade 1 B, 1., København.
 Toft, Johannes, Gørding St.
 Tønning, Carlo, Dytmarsken 4, 1., Randers.
 Uhrskov-Hansen, Villy, Birkevej 15, Horsens.
 Wennerberg, Helge, Struensgade 39, 1., København.
 Wodskou, Martin, Aalykkevej 21, 1., København.

* Medlem af Elevforeningen.

Ølstue-Snak.

Typer fra Retsscenen.

Tegninger af Josef Capek. (Wachek: Hønsstigen. A.O.F.s Bogkreds).

ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLE - VINTEREN 1938—39

Antallet af Elever paa Vinterskolen holder sig overordentlig konstant Aar efter Aar. Det har i Vinter været 101 for November, 101 for December, 102 for Januar, 99 for Februar og 97 for Marts, hvilket giver et Gennemsnit paa 100 pr. Md. Da der altid rejser nogle Stykker i Periodens Forløb, og der kommer enkelte nye efter Nytaar, bliver Tallet paa de Personer, der har besøgt Skolen som Elever i Vinterens Løb lidt højere; for 1938—39 ialt 105, — omtrent som i en lang Række tidligere Aar: I 1931—32 var det saaledes 104, 34—35 103 og 37—38 105. I April Maaned i Aar var her 78 Elever.

Paa en Række andre Omraader har der derimod fundet Forskydninger Sted. Dette gælder, som tidligere nævnt, Understøttelsesforholdene, hvor Arbejdsløshedsunderstøttelsen efterhaanden næsten helt har afløst eller maaske rettere afskaffet alle andre Understøttelser og Betalingsformer. I 1932—33 havde saaledes 61 af vore Vinterelever Amtsunderstøttelse; to Aar efter i 34—35 var Tallet dalet til 38, i 36—37 til 24 og i afvigte Vinter til 4. De fire var unge Landmænd, der ikke havde Arbejdsløshedsunderstøttelse, og som selv var i Stand til at betale en Del af Skolepengene. Overgangen fra Amtsunderstøttelsen og det delvis selvbetalte Højskoleophold til Arbejdsløshedsunderstøttelsen er dog ikke saa brat, som Tallene ovenfor synes at vise; de fleste af de 61 fra 32—33 havde en Arbejdsløshedsunderstøttelse som Supplement til Amtets. Men det kan alligevel ikke benægtes, at det forsørgelsesmæssige er blevet stærkere betonet for hvert nyt Aar, medens det Antal unge, der kan og vil og tør forlade Arbejdet for at tage paa Højskole med en Amtsunderstøttelse som Supplement til egne opsparede Midler, er gaaet slemt tilbage.

Andre Forskydninger er mindre forstemmende og maaske nok saa interessante. De ufaglærte Elevers Antal er gaaet frem fra 21 i 1931—32 til 58 i 38—39, medens til Gengæld de faglærtes er dalet fra 68 til 33. Aarsagerne ligger vel baade i en voksende Beskæftigelse for Haandværkernes Vedkommende og i, at de ufaglærte er den sidste Gruppe, der er kommet med i den almindelige sociale Opstigning, som Fagforeningerne har medført. Deri ligger Tilskyndelsen til at tage paa Højskole, altsaa fra en Omstilling i Gruppen som Helhed, medens den sideløbende og omfattende Ungdomsarbejdsløshed, der krampagtigt binder nogle til Arbejdet, er bestemmende for, hvem af de unge, Højskolerne vil faa som Elever. Dette gælder naturligvis ikke Landarbejderne, naar de ellers vil tage tilbage til Landet; men ogsaa de kommer med i stigende Grad. I 1931—32 havde vi endnu ikke en eneste, men Aaret efter var her 3, i 35—36 10 og i 38—39 11.

Omtrent tilsvarende Forskydninger har fundet Sted, naar naar man ser paa

Forældrenes Livsstilling. Haandværkerhjemmenes Antal er i de omtalte 8 Aar faldet jævnt fra 45 til 30, medens de ufaglærtes Gruppe er steget fra 26 til 40. Fra Husmandshjem kom 4 i 1931—32 og 7 i 1938—39. To mindre Grupper holder sig derimod konstant paa omkring en halv Snes. Den ene er Tjenestemændenes, den anden de ugifte Kvinders og Enkernes. Hvor mange, der nøjagtigt er i hver af de to sidstnævnte, faar vi aldrig at vide, for endnu i Dag foretrækker de fleste at skrive Enke, selv om deres Moder er ugift. Men det ser ud, som om paafaldende mange unge fra saadanne Hjem rammes af Arbejdsløshed og derved bliver Højskoleelever.

Selv om Hovedformaalet med Højskolens Arbejde er Elevernes aandelige Udvikling, og Foredragene og Studiekredsene derfor maa siges at rumme det centrale i Undervisningen, vil Timefordelingen fra i Vinter dog tydeligt understrege, at Størstedelen af Skoletiden gaar med Undervisning i de mere elementære Skolefag. Dansk og Regning optog tilsammen 1025 Timer, Engelsk og Tysk 575 Timer, Bogføring 130, Gymnastik 190, Sang 90, medens Foredragene og Studiekredsene tilsammen optog 475 Timer. Af nye Studiekredsbøger, som er blevet benyttet for første Gang i Vinter, kan nævnes Claus Eskildsen: Dansk Grænselære og Nordmanden Harald Schelderups lille letforstaaelige og meget menneskelige Bog: Nevrose og Opdragelse. Johs. Bjerres Bog: Biologi for Hvermand blev benyttet i to Kredse i Vinterens Løb.

I Januar Maaned havde vi Besøg af en Udsending fra Siams Undervisningsministerium, Boonchuey Sombhongse fra Bangkok. Vi fik ham til at holde et Foredrag om Siam, og det fængede, fordi han gjorde det levende og navnlig med langt større Oprigtighed, end man plejer at møde hos Asiater, naar de taler om deres eget Land. Da han sluttede efter en Times Forløb, haglede Spørgsmaalene ned over ham, og et Par efterfølgende Timer maatte sløjfes, før Spørgelysten stilledes af.

Til Solhvervsfesten, som blev overordentlig vellykket, havde vi genoplivet et Skuespil af Bergstedt, som vi har opført en Gang før, nemlig »Fanden i Gammelby«. Det er paa mange Maader et vanskeligt Stykke at spille; men Michael Andersen og Hans Rohr, der overtog Posten som Vinterlærer efter James Kjestrup, havde arbejdet saa ihærdigt med Indstuderingen, at det gik fint. Det er ogsaa en dejlig Idé at lade de gamle og forbenede i Stykket tale paa opstyltede Vers, medens de unge bruger et frejdigt Prosaslang.

Til Fastelavnsfesten havde Bestyrelsen bevilget Penge til en ny Scene. Efter 9 Aars Brug en 3—4 Gange om Aaret var den gamle ude af Stand til at tjene os længere. Vi havde denne Gang bestemt os for et amerikansk Stykke, »Landevejens Riddere«, en Bearbejdelse ved K. Høgh-Nissen af Maxwell Andersens: Outside Lookin' in. Billeder af nogle mærkelige raa og forslagne, knusende ligeglade og alligevel følsomme og paa deres Vis idealistiske Mennesketyper, der tumler rundt

Esbjerg.

Kaffe paa Plænen en Foraarsdag.

Esbjerg.

Lejrkokkenes Parade.

paa Amerikas Landeveje uden andet Formaal end at bevare Livet paa Trods af et Samfund, de ikke begriber og ikke kan komme i Kontakt med. Det blev godt spillet, og Michael Andersen og Hans Rohr fejrede hver sin Triumf. M. A. som Instruktør og Rohr i Hovedrollen som Overvagabonden Oklahoma, der besidder en helt sagnagtig fysisk Styrke, som han bruger, naar han spiller Bold med 7—8 uregerlige og kværulerende Kammerater paa en Gang. Det nye Scenegulv frelste os fra at se hele Banden forsvinde under Gulvet i et Bjerg af splintrede Brædder. — »Argus« blev læst op, Bjerre svang Taktstokken over sine Sangere, Engberg causerede over Livets Besynderligheder, og Dansen, der sluttede Festen, varede til langt ud paa Natten.

En Influenza-Epidemi, der paa de værste Dage fik op imod 20 Mand til at holde Sengen paa en Gang, og som var baade langstrakt og forstyrrende for Undervisningen, havde nær væltet hele Fastelavnsfesten for os. Men efter et Par Udsættelser gik det altsaa alligevel.

Da vi sluttede af den 26. April, var der endnu omkring 70 Elever paa Skolen. Ikke saa faa var heldige at faa Arbejde, for en stor Del hos deres gamle Arbejdsgivere, i Løbet af April. Forhaabentlig hører vi om endnu mange andre, naar vi samles til Elevmøde 24—25. Juni.

Esbjerg.

Marts-Sol.

ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLES ELEVFORENING

Bestyrelsen afholdt Møde den 6. Juli 1938 og gennemgik de returnerede Postopkrævninger. Det vedtoges at udsende en Skrivelse, ledsaget af et Indbetalingskort, til nogle af de paagældende Medlemmer med Anmodning om at indsende Kontingentet. Til de Medlemmer, der indbetaler deres Kontingentrestance, sendes Aarskriftet. Af 117 returnerede Opkrævninger tilsendes 47 denne Skrivelse.

Der behandlede Ansøgninger om Understøttelser fra Sommerskolens Elever. Det vedtoges at bevilge 440 Kr. til Understøttelser og desuden 30 Kr. til eventuelle senere Ansøgninger. Det overlodes til Kassereren at fordele dette Beløb.

Bestyrelsen afholdt Møde den 6. December 1938, og Formanden aflagde Beretning fra Redaktionsmødet for Aarskriftet. Omkostningerne til Papir og Trykning var steget, men dette vilde dog ikke forhøje Prisen pr. Stk.

Vore Ønsker angaaende Indholdet af Aarskriftet var i det væsentligste blevet imødekommet. — Der var forhandlet med Roskilde Elevforening om at anskaffe et nyt Emblem, men denne Sag blev henlagt.

Det vedtoges at afholde en Agitationsaften paa Højskolen for at interessere de nye Elever for Elevforeningen. Til at medvirke ved Underholdningen opfordredes følgende Medlemmer: Fru og Hr. Urhøj, Karl M. Hansen, Frk. Alice Nielsen, M. P. Jensen, Michael Andersen og Formanden, Hans Holm, der skulde holde Tale om Elevforeningen. Kassereren meddelte, at vi havde en Del Aarskrifter af ældre Aargang til Raadighed. Det vedtoges at uddele disse Skrifter til det nuværende Elevhold. — Foruden ovennævnte Agitationsaften, der forløb paa bedste Maade, har Elevforeningen deltaget i de traditionelle Fester paa Skolen ved Jul, Fastelavn og Afslutningstider, og da Elevholdet rejste, modtog Elevforeningen et stort Antal Indmeldelser, som vi haaber maa blive forøget ved Elevmødet i Sommer. Enhver forhenværende Elev er hjertelig velkommen til Elevmødet, og Bestyrelsen haaber, at den Nyordning, vi prøvede sidste Aar, ved at afholde Mødet *Lørdag Eftermiddag og Søndag*, saa at man kan klare det som en almindelig Week-end, maa betyde stor Tilslutning.

Vel mødt ved Aarsmødet i Sommer!

Eders *M. P. Jensen*,
Sekretær.

*Esbjerg.
Lærerboligen en Vinterdag.*

REGNSKAB FOR ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLES ELEVFORENING

	Indtægt	Udgift
Kassebeholdning fra forrige Aar	1021,14	
Kontingent	1712,00	
Refunderet Porto	262,90	
Solgt Emblemer	8,50	
Indvundne Renter	21,58	
	3026,12	
Elevskrift		918,75
Understøttelse		450,00
Elevmødet		77,74
Forsendelsesudgifter		406,38
Annoncer		66,85
Andre Udgifter		105,87
Kassebeholdning at overføre		1000,53
	Balance	3026,12 3026,12

Esbjerg, den 2. Juni 1939.

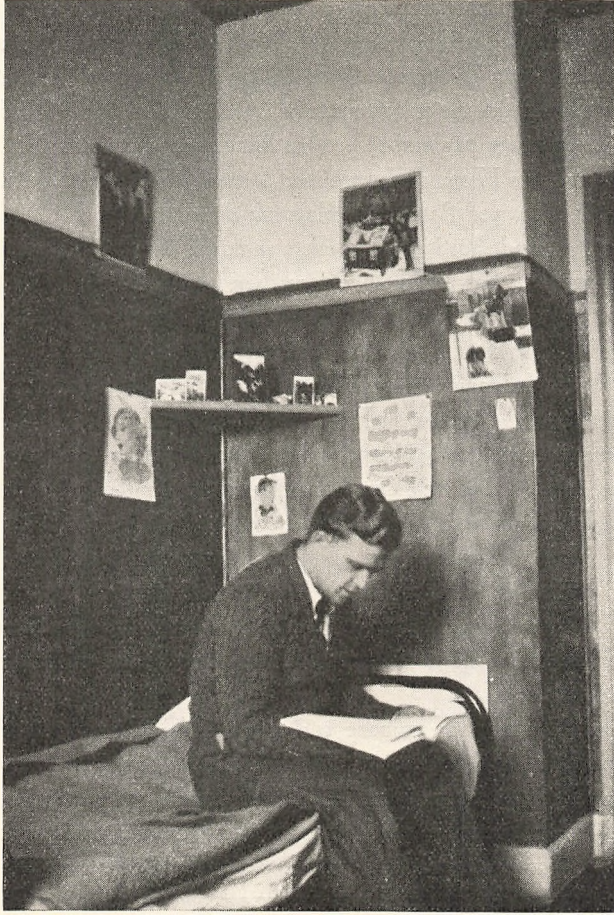
Michael Andersen.

Husk: Elevmødet afholdes Lørdag den 24. og Søndag den 25. Juni.

Esbjerg.

Musikkorpset.

Roskilde.

Selvstudium.

ROSKILDE HØJSKOLE – VINTEREN 1938-39

AF HJ. GAMMELGAARD

Denne Vinters Oplysningsvirksomhed begyndte med Mørkelægning! Himmelev Kommune hørte ind under det berømte Roskilde-Eksperiment i November 1938. I tre Nætter maatte ingen Lysstraale slippe ud fra Bygningerne. Takket være Elevernes Hjælp blev Forarbejderne udført præcist, med et Minimum af Udgifter og uden Forstyrrelse i det egentlige Skolearbejde. Den lidt dystre Optakt til Vinteren blev taget med godt Humør. Mens Hærens Flyvere med korte Mellemrum drønedes hen over vore Hoveder, hyggede vi os ved Sang og Oplæsning om det fælles Kaffebord. De mange fremmede Gemytter fandt hurtigere end ellers sammen, og over Indledningsugens traditionelle Inddelingsprøver og orienterende Foredrag lagde der sig en vis Spænding, der dannede en næsten symbolsk Indledning til en Vinter, hvor »den europæiske Situation« var en næsten altid mærkbar Baggrund for Samvær og Arbejde.

De sidste Aars Nedgang i *Arbejdsløsheden* — betydelig især for de yngre Aargangens Vedkommende — sætter sit Præg paa Tilgangen af Elever. I nogle Byer, der tidligere har leveret et betydeligt Kontingent, er nu næsten al den unge Arbejdskraft optaget — for en stor Del ved Særforanstaltninger. Samtidig bevirker de bedrede Arbejdsmuligheder, at mangen ung Mand lettere tager Risikoen ved en Vinters Skoleophold. Dette viser sig bl. a. ved øget Tilgang af faglærte Arbejdere. En anden ikke helt belejlig Virkning er den, at der hele Vinteren igennem har været Bud efter Elever. Allerede i den første Maaned maatte 3 Elever forlade Skolen for at genoptage Virksomheden hos deres tidligere Mestre. I nogle Tilfælde lykkedes det dog at opnaa en Udsættelse.

Som Helhed kan man da mindre end nogensinde tale om, at Skoleholdet var præget af langvarig Arbejdsløsheds psykiske Virkninger. Det var et vaagent og livligt Hold; ved Bordet førtes ivrige Samtaler. Luften kunde være ladet med Sprængstof. Det kunde gælde Urafstemning eller kompetent Forsamling, Storpolitik, Kunst, Livsanskuelse o. s. v. Ogsaa almindelig Munterhed og Livsglæde giver sig snaksomt Udtryk. Men samtidig var det et Hold, der var opsat paa at komme i Gang med Skolearbejdet.

Som Skolens yngste Lærer havde cand. mag. Ib Koch Olsen i Aar erstattet Thomas Sandø Iversen, i hvis Fag han i det væsentlige gik ind. Fru Margrethe Eriksen overtog Biblioteket, der tidligere var ledet af Fru Selma Kristensen.

I Skolens ordinære *Foredragstimer* gennemgik Frode Kristensen moderne Verdenspolitik, hvorunder han hyppigt behandlede Dagens aktuelle Spørgsmaal (Czechoslovakiet, Sydøsteuropa, Memel o. s. v.), Kaj Bundvad sociale og økonomiske Problemer,

Erhvervspolitik, Beskæftigelses- og Lønforhold, Arbejdsret, Organisationerne, Socialpolitik m. m., Jens Eriksen Arbejderbevægelsens og Socialismens Historie, Ib Koch Olsen Danmarks Kultur- og Litteraturhistorie samt André Malraux og Nordahl Grieg; selv holdt jeg Foredrag om Roskildeegnens Arkæologi og Historie samt om Nationaløkonomiens Teori og endelig — i Formiddagstimer — om Psykologi.

Studiekredsarbejdet: Frode Kristensen udgav lige før Jul sin Bog om Sverige og ledede med den som Grundbog en Studiekreds i Nordens Problemer. Andre Studiekredse arbejdede med moderne dansk Litteratur (Grundbog Bomholts »Moderne Skribenter«), Verdenshistorie (2 Kredse over van Loons »Menneskehedens Historie«), Danmarks Historie fra 1848 (Grundbog Kjeld Windings »Danmarks politiske Historie«, udgivet af A. O. F. i 1938), Kulturen for Folket (A. O. F.s Materialesamling af dette Navn), Raastoffer og Politik (diverse Bøger fra Bibl.), Biologi (2 Kredse med Johs. Bjerres Bog som Grundlag), Anatomi, De politiske Partier (Grundbog, Baastrop og Jack Westergaards »Danmarks Politik«), Selvforsyning og Verdenspolitik (Frode Kristensens Bog), Arbejdsret (Knud V. Jensens Bog), Nationaløkonomi (Silverstolpes »Nationaløkonomi for alle«) og Danmarks Erhvervsliv (A. O. F.s Materialesamling). Samtlige Elever fik i større Grupper Undervisning i Sundhedslære, Fagforeningskundskab, Statistik og Stilhistorie.

Ofte har — blandt andet i disse Oversigter — Studiekredsens pædagogiske Fordele været fremhævet, særlig paa Baggrund af den ældre Højskoles Forkærlighed for Foredraget og den offentlige Skoles Lektuelæsning, den, der tynges af Eksamenskravets Dødvægt og ofte udartede til livløst Terperi. Men ogsaa Studiekredsarbejdet rummer Vanskeligheder og Farer. Det kan udarte til golde og resultatløse Diskussioner, til politiske Kandestøberier; det kan forme sig omkring mere eller mindre vellykkede Enkeltpræstationer, hvor Hovedparten af Deltagerne forholder sig passive eller endog uinteresserede. Særlig vanskeligt er naturligvis Arbejdet, hvor Kredsen er meget uensartet; der kan være et Svælg mellem Deltagerens Forudsætninger, der paa Forhaand næsten dømmer Studiekredsen som saadan til Fiasko. Det bliver da Lederen, der maa danne Centrum og i Samtale- og Foredragsform gennemgaa Stoffet, saa at der bliver »noget for hver«. For at modvirke Passiviteten hos Deltagerne vil det ofte vise sig nyttigt at anvende Referatskrivning, Udarbejdelse af Dispositioner over det Stof, som skal gennemgaaes, skriftlig Besvarelse af Spørgsmaal i Tilknytning til Stoffet, Referater af Timens Forløb, med Plads til Notater vedrørende Gennemgangen og til Litteraturhenvisninger. Jo mere Kredsen kan sættes i Forbindelse med Skolens Bibliotek, des bedre. Netop af den offentlige Skole kan vi maaske her lære Undervisningsformer; thi ogsaa her eksperimenteres der i vore Dage, maaske under Indflydelse fra den »frie Skole«. Her tænkes f. Eks. paa de Planer til Emneundervisning, der har faaet Plads i

Betænkningen vedrørende den praktiske Mellemskole. Eller paa Arbejdsbogformen, som Frode Kristensen i Vinter har anvendt i en Studiekreds over Raastoffer og Politik. Der benyttes ingen Grundbog, men Eleverne samler selv Materiale fra den nærmere anviste Litteratur og fører det ind i en Art Samlermappe sammen med Kortskitser, grafiske Fremstillinger, Tabeller o. s. v. Naturligvis maa Skolen sørge for et righoldigt og velordnet Materiale af Avisudklip m. m. til dette Brug. Jo mere uvante Deltagerne er med Studiekredsarbejdet, des mere maa Referatøvelse og Læsning anvendes, og des mere konkret bør Undervisningen lægges an.

I et Fag som Historie vil rigelig Anvendelse af Billedmateriale og om muligt Gennemgang af samtidige Tekster vise sig frugtbar. Og hvorfor ikke benytte Tidens egen Musik (fra gode Grammofonplader) til yderligere at fuldstændiggøre Billedet af en Periodes Kultur?

Som alt, hvad der lever, befinder Studiekredsarbejdet sig stadig paa Eksperimentets Stadium. Det er ikke nok at stille Deltagerne op paa Startstedet og affyre en knaldende Appel om Selvarbejde — de maa i højeste Grad vejledes og trænes, inden Løbet begynder. Og selve Undervisningsformens Variabilitet og Røghed paa Muligheder vidner jo bedst om dens Værdi.

Roskilde.

En Time i det frie.

Opdragelse til Forstaaelse og rigtig Værdsættelse af god *Kunst* maa i vor Tid med dens store Fritids- og Ferieproblemer siges at høre til Højskolens vigtigste Opgaver. Ofte ser man Ungdommen, ogsaa Arbejderklassens, nøjes med, ja dyrke de tarveligste Surrogater for Kunst. Af Hjemmene vil man foreløbig ikke kunne vente nogen Indsats paa dette Omraade, og den offentlige Skole er først nu ved famlende at nærme sig det. Det maa desuden erindres, at man maa være yderst varsom med at fremkalde »æstetiske« Fornemmelser og Domme hos Børn og Unge tidligere, end deres naturlige Behov gør det ønskeligt. Sindets fulde Modtagelighed for Værdierne i Kunsten udvikles som Regel først i den Alder, hvor Højskolens Døre aabnes for Ungdommen.

Paa dette Felt har Roskilde Højskole i Forstander C. M. Savery nu paa fjerde Aar en Lærer, hvis Betydning næppe kan overvurderes. Ved sit Spil forstaar han at trylle og fængsle Elevernes Sind paa en Maade, som kun de færreste af dem har oplevet før, og ved at placere Musikens Hovedværker i deres historiske Kultursammenhæng aabner han ny Perspektiver for Elevernes Fantasi. Enhver, der har fulgt Saverys Undervisning for Ungdommen, vil indse, hvilken uhyre opdragende Betydning, intellektuelt og følelsesmæssigt, *Musikken* og *Musikhistorien* rummer.

Med et andet af Kunstens Omraader, *Maleriet*, kom vi i Aar i Berøring paa

Roskilde.

Fra Fastelavnsfesten.

særlig Maade. Vi modtog et Tilbud fra Komiteen for den nordiske Vandrestilling om at faa dens Billeder anbragt paa Skolen. Tilbudet blev modtaget med Tak, og den 6. Marts blev Billederne ophængt under Ledelse af Magister Harald Rue, Maleren Sikker Hansen, Lektor Jacobæus og Forfatteren Harald Herdal. I 3 Uger havde Eleverne Lejlighed til — i alle Skolens Lokaler — at studere Udstillingens Vidnesbyrd om svensk, norsk og dansk Malerkunsts Udvikling i de sidste 60 Aar. I Løbet af den første Uge taarnede Modsætningerne sig op. Somme fnyste over Olaf Rudes Landskab med flyvende Foraar og farende Skyer og med knaldende, dristige Farver — andre tilbad det. En Del begejstredes over Kraften og Linieføringen i Midelfarts »Den røde Plads i Moskva« — andre forargedes over dets utilslørede Propagandisme (som ukunstnerisk). »Hvorfor Pøkker skal Storsteins unge Mænd have trekantet Næse?« spurgtes der. Man fandt Farverne i Karl Isaksons Kvindefigur oprørende og opstillede haarrejsende Hypoteser om Meningene med de geometriske Figurer i Willemsens store Portræt af Wanscher. Hvorfor skal et Portræt ikke ligne i fotografisk Forstand? Lignende Spørgsmaal svirrede om én. Kun om Folmer Bentzens frejdige Arbejdsdreg syntes der at lyde samstemmende Lovtaler.

Efter en Uges Forløb holdt Professor Axel Jørgensen et langt, improviseret og gnistrende Foredrag om Billedernes kunstneriske Indhold, om Farvernes Spil, Atmosfærens Betydning, og først og fremmest om Linierne i Maleriet, Kunstnerens og Motivets æstetiske Rytme. For en og anden begyndte en ny Opfattelse, en ny Vurdering at dæmre, om Farvernes Melodi, om det menneskelige Indhold i Billedet. Forvandlede ikke Harald Giersings berømte »Varietéensemble« fra en Samling stive, ensartede, grelle Dukker til fem Individualiteter, særprægede Typer, hver paa sit Stade af Kunstens Udvikling — staaende i Projektørernes skarpe Lys? Endnu en Uge senere holdt Harald Rue et klart Foredrag om Billedernes sociale Baggrund og Indhold med Arbejderbevægelsens Fremmarsch som Grundmotiv. Eleverne skrev deres Tanker om Billederne ned efterhaanden (Afskrifter herefter blev tilstillet Komiteen), og man konstaterede med Glæde den frie Maade, hvorpaa hver enkelt stillede sig til, hvad han havde hørt og set. Interessant var det ogsaa i den følgende Tid at iagttage, hvorledes Erfaringerne fra Kunststuderingen overførtes til andre Kulturomraader. Med Sorg maatte vi tage Afsked med Billederne den 27. Marts, men med Glæde, og maaske med mere trænede og friske Øjne, gensaa vi Mogens Lorentzens Fresker, der havde været dækket med Maskinpapir for at give de andre Værker en ensartet Baggrund. Kort Tid efter holdt Skoleinspektør Olsen, Roskilde, et Foredrag om »Ismerne i Malerkunsten«, ledsaget af farvede Lysbilleder fra Statens Museum for Kunst, og da Eleverne umiddelbart efter paa en Udflugt til København gæstede dette Museum, tør man nok sige, at de mødte med de bedst mulige Forudsætninger for at »se« noget ogsaa

der. Ved et andet Foredrag — af Borgerrepræsentant Otto V. Nielsen — om Børns Tegninger foranstaltedes en omfattende Udstilling af saadanne Tegninger fra en københavnsk Kommuneskole.

Det har i det hele været et Kunstaar i Aar. Skolen var bidt af en gal Maler. Allerede faa Uger efter Kursusets Begyndelse foranstaltedes en Udstilling af »Højskolens Talenter«, og en Konkurrence om den bedste Hest — alt under Iagttagelse af storslaaede og højtidelige Former. Ved Skolens Fester gav det sig Udslag, først og fremmest i Fastelavngildets overdaadige Udsmykning. I Gymnastiksalen havde Poul Ahasverus' og Werner Fievés Pensel fremtryllet et indiansk Helvede og en dito Himmel med mange Motiver fra Skolens dejlige Liv og Fester, saavel som fra Dr. Victor Madsens Skildringer af præglaciale Plante- og Dyreformer.

Ogsaa *Museumsbesøgene* under de to andre Udflugter til København, som vi gennemførte med Støtte af Arbejdsløshedsfonden, søgte vi efter bedste Evne at forberede i selve Undervisningen. De gjaldt i begge Tilfælde Nationalmuseet, særlig dettes forhistoriske og historiske Afdelinger. Efter Museet besaa vi Rigsdagen, resp. Københavns Raadhus, og efter at den medbragte Aftensmad var indtaget i Studiegaarden, gjaldt Besøget et af *Teatrene*. I Aar havde Eleverne Lejlighed til at se: »Han sidder ved Smeltediglen«, »Den store Galskab«, »Derfor skilles vi« og »Anna Sophie Hedvig«, Skuespil, der er virkelig egnede til at sætte unge Sind i Bevægelse, ogsaa i Kraft af deres Islæt af stærkt aktuelle Problemer. Mod Skoleaarets Slutning viste et af Roskildes Biografteatre os den Velvilje at rulle Frank Capras »Du kan ikke tage det med dig« for Eleverne. Der var Jubel i Bio, og næppe mange af Tilskuerne tog Johs. V. Jensens Betænkkelighed ved dens amerikaniserede Tendens alt for højtideligt.

Som i tidligere Vintre har en Række fremmede *Foredragsholdere* i Aftentimer behandlet Emner, der ligger noget uden for vor almindelige Foredragsplan og derfor supplerer denne godt. Der var først og fremmest Dr. phil. Victor Madsens 4 Foredrag om Jordens (og dens Plante- og Dyreverdens) Tilblivelse og Udvikling. Det er jo Baggrunden for saa meget af det andet, vi paa Skolen arbejder med. Dr. Madsen forstaar hurtigt at vinde Ungdommen for sig og sit Emne og hilses ved hvert nyt Besøg med Jubel. Jeg har i det foregaaende omtalt de 4 Foredrag om Maler- og Tegnekunst. Af andre Emner skal jeg nævne: Skoletanker (Folketingsmand Th. Hauberg), Huslig Værnepligt (Folketingsmedlem Nina Andersen), Svendeliv for 50 Aar siden (Borgmester P. Hedebo), Solidarisk Lønpolitik (Sekretær Einar Nielsen), Kampen for Arbejdernes Liv og Sundhed (Formand A. V. Bech), Albanien og dets Folk (Referendor L. Ranft), Fynsk og jydsk Folkekarakter (Bibliotekskonsulent Jørgen Banke), Landbygninger før og nu (Professor L. Hansen Larsen), Lægmanden og Tiden (Forfatteren Harald Bergstedt). Eleverne havde desuden i Kur-

susets tre sidste Dage Lejlighed til at høre Foredrag af Direktør Johannes Sperling om Folke-Ferie, af Folketingsmand Chr. Christiansen om Universitetet og Arbejderne og af Direktør E. Dreyer om Arbejderbeskyttelse. Desuden har Eleverne selv dannet Diskussionsaftener, hvor forskellige Emner som Nationalitetskampen i Sønderjylland, Land og By, politiske Alliancer m. m. er blevet behandlet.

Tre Dage før Skolens Slutning havde saa mange Elever sagt Farvel, at der kunde skaffes Plads til Murerforbundets Kursus, 34 Mand ialt. De bidrog deres til at sætte Stemningen op i de sidste Dage og ved Afslutningsfesten den 27. April, hvor bl. a. Savery, Alberto Bracony og »Copenhagen Harmonists« bidrog til Underholdningen.

Faa Dage efter indkvarteredes 14 Mand af det ekstrairnkaldte Mandskab paa Skolen. Ligesom Mørkelægningen dannede Indledningen til Vinterskolen, var den militære Indkvartering Optakten til Sommeren. Den europæiske Situation sætter atter sit direkte Mærke paa Skolen.

*

*

*

Arkitekt Ulrik Plesners Flidspræmie blev i Aar tildelt Tekstilarbejder Ditlev Jensen fra Grenaa.

*

Formænd for Skolens Elevraad var før og efter Jul henholdsvis Typograf Aage Bomholt fra Silkeborg og ovennævnte Ditlev Jensen.

*

Skolen har som sædvanlig modtaget en Del Bøger som Gave, bl. a. fra Nationalbankdirektør Bramsnæs, flere Fagforbund, Statens statistiske Departement, det finske og det czekoslovakiske Gesandtskab o. fl. Elev Erling Johansen skænkede os en smuk Samling Flintskaar.

*

I Fjor saa det ud til, at Københavnerne var ved at uddø paa Roskilde Højskole. Men i Aar var deres Antal næsten fordoblet. Det kan naturligvis mærkes.

*

Skolen havde om Aftenen den 4. Marts Besøg af 60—70 gamle Elever fra København. Ved den vellykkede Fest sang og reciterede Frøken Ditte Kristensen overordentlig smukt danske og norske Sange, medens Underholdningen ellers besørgedes af gamle og nuværende Elever; mange gensaa med Fryd vor gamle Dirigent og Anfører i alskens Løjer, »Svejk« (Richard Pedersen fra Nykøbing M.).

*

Efter 14 Dages Rengørings- og Istandsættelsespause indledede Dansk Tømrerforbund den 14. Maj Sommerens korte Kursus.

ROSKILDE HØJSKOLES ELEVFORENING

»Tanken gaar en Tid tilbage,
Skolen leves om igen.
Disse glade Skoledage
drøftet bli'r af Ven med Ven«.

Dette Citat fra *Knud Damgaards* Sang, der synges ved Roskilde Højskoles Aarsmøder, er netop som et Vindpust fra den Atmosfære, der hersker blandt Deltagerne i vore Aarsmøder. Og netop i Aar maa det forekomme alle os, der har været paa Roskilde Højskole, at det vilde være interessant — som i »gamle Dage« — at drøfte Begivenhederne, som de har udviklet sig herhjemme og ude i Verden i Tidens Løb.

Lad der blive stort *Fremmøde* af Kammerater, repræsenterende alle Vinterholdene, og lad os dermed give et eklatant Bevis for, at vi har bevaret Interessen for og Kontakten med Roskilde Højskole og vore Kam-

merater. — Hidtil har det sidste Vinterholds Kammerater domineret Aarsmøderne, og det skal ogsaa fremdeles være saaledes, at disse møder op i et stort Antal; men det vilde dog være glædeligt, om flere og flere af »Veteranerne« atter tog Del i dette aarlige Samvær, saaledes som det var Tilfældet i Fjor. Det vilde være kærkomment for de Paagældende, men ogsaa for de mange Kammerater, der har gjort det til en Tradition at deltage i Aarsmødet, samt for Skolens Forstander og Lærere, der altid føler det som en Stimulans at hilse paa en gammel Elev.

Og hvad bydes der saa paa i Aar?

Paa mange Kammeraters Opfordringer lægger vi særlig Vægt paa det kammeratlige Samvær. Vi har ogsaa fundet det naturligt, at Skolens tidligere Lærer, *Otto Jensen*, der indvalgte i Folketinget af Socialdemokratiet i Holbækkredsen den 3. April i Aar, taler ved Eftermiddagsmødet om Søndagen. Ved den afsluttende Sammenkomst Søndag Aften er der Lejlighed til for Elever fra tidligere Aar at stifte nærmere Bekendtskab med Skolens nye Lærer, *Ib Koch Olsen*, der netop har det rette Haandelag, naar det gælder at skabe en rigtig »Højskoleaften«, saadan som vi alle sætter Pris paa

den. »Smeltediglen«s traditionelle Sommerudgave udkommer ogsaa, og vi beder eventuelle Bidragydere om at indsende Stof til Formanden en Uges Tid forinden.

Generalforsamlingen skal denne Gang beskæftige sig med Spørgsmaal af vital Betydning for Elevforeningen.

Gør saa Alvor af at deltage i Aarsmødet den 1. og 2. Juli! *Paa Gensyn!*

Indbydelse til Elevmøde

Lørdag den 1. Juli og Søndag den 2. Juli 1939

PROGRAM:

Lørdag: Kl. 14,30: Kaffebord. Kl. 15: Udflugt i Omegnen. Kl. 18: Aftensmad. Kl. 20: Sammenkomst. — Eventuelt Diskussion. Kaffebord.

Søndag: Kl. 8: Morgenmad. Kl. 10: *Generalforsamling*. Kl. 12: Middagsmad. Kl. 15: Kaffebord. Kl. 15,30: Tale af Skolens tidligere Lærer, Folketingsmand *Otto Jensen*. Kl. 17,30: Aftensmad. Kl. 19: *Kammeratligt Samvær*. Tale af Forstander *Hjalmar Gammelgaard*. — Underholdning ved Højskolelærer *Ib Koch Olsen*. Kaffebord. »Smeltediglen«.

Afslutning med Baal ved Fjorden.

Deltagerpris for Lørdag-Søndag er Kr. 3,—, hvilket dækker Indkvartering, Kost m. m. For Søndag alene er Prisen Kr. 2,—. De Medlemmer, der skal overnatte paa Skolen, meddeler dette forinden pr. Brevkort til Elevforeningens Kasserer: Fru *Karen Gammelgaard*, *Roskilde Højskole*, *Roskilde*, senest den 25. Juni.

Forslag til Generalforsamlingen indsendes inden den 25. Juni til Formanden: Assistent *Børge Christensen*, *Tyttebærvej 1*, *København F.*

Bestyrelsen.

VINTERENS SAMMENKOMST

Under Indtrykket af den tilstundende Vaar kørte 60 tidligere Elever Lørdag den 4. Marts i Aar præcis Kl. 18,45 af Sted fra Raadhuspladsen i København til Vinter-Sammenkomsten paa Roskilde Højskole. Atmosfæren var præget af humørfyldt og kammeratlig Stemning. Fra vore Læber lød de gamle Højskolesange, og hos alle Deltagerne følte en glædesstraalende Længsel efter at gense vor gamle Skole, Lærerne og iøvrigt opfriske »hine begivenhedsrige Dage«. Der var Foraar i Luften, det var

meget mildt, og fra den stjerneklare Himmel kastede Fuldmaanen sit Skær ned over Markerne og Roskilde Fjord. Ved Ankomsten til Højskolen udnyttede mange den første halve Time med at promenerer i den vidunderlige Aften og nyde den friske Luft ude fra Fjorden.

De mange tidligere og nuværende Elever fandt hurtigt hinanden, og ved Sammenkomsten i Foredragssalen konstateredes det straks, at den ægte, naturlige Højskolestemning herskede hos alle. Til Indledning resumerede Forstander *Hj. Gammelgaard* i causerende Form Livet paa Højskolen. Foreteelser som Kaffeklubbernes Idyl og denne Vinters karakteristiske »Indianerhyl« skildredes med en exceptionel Entusiasme. Til Forsamlingens udelte Fornøjelse underholdt Frk. *Ditte Christensen* os derefter med sin inciterende Sang og Recitation af svensk, norsk og dansk Lyrik.

Efter det obligate »Fælles Kaffebord« med »Ø. K.«s magisk virkende Raffinementer og Delikatesser gav de veloplagte Vinterelever deres Besyv med og stimulerede denne Festivitas i høj Grad. En af Koryfæerne plagierede Forstander Gammelgaard saa veritabelt, at et større Forum af tidligere Elever burde have overværet det. Det var med en absolut Præcision, Kammeraten plagierede Forstanderens karakteristiske Manéer og Gestikulationer, f. Eks. ved at føre den ene Haand igennem de store, krøllede, graa Lokker, medens den anden Haand omhyggeligt fører Cigaren ud i en Vinkel af stærkt varierende Format. Kammeraten satsede eminent — saa naturligt og ægte, som om det virkelig var Gammelgaard — over aktuelle Begivenheder. Bl. a. var Skolens ene Hest død, hvilket naturligvis influerede paa Statistikken (!). Iøvrigt var Hesten død samme Dag som den hellige Pave i Rom. Den nye Hest skulde derfor udtages og navngives samtidig og analog med de mystiske Former, hvorunder den nye Pave vælges i Konklavet. — Derefter sang et ved Begivenheden oprettet »Hesteavlforeningens Sangkor«, og særlig Lykke gjorde Sangen: »Vi Heste avler ...«

Skolens nye Lærer, Ib Koch Olsen, traadte nu frem som Hartvig Frisch i en Attitude med en forbavsende Effekt. I dette Plagiat satsede Koch Olsen over »Kvæg-Skæg-Pest over Europa« samt over Hesteavlens Indflydelse paa Kulturudviklingen og redegjorde for Højskolens nye Hest og dens Stamtavle. Alle karakteristiske Petitesser plagieredes, og særlig god var Stemmen. — Aftenens Avis var redigeret ved »Strop«. — »Svejk« fra 1933—34, alias Ric. Petersen fra Nykøbing Mors — deltog ogsaa og bidrog med Harmonikaunderholdning og — som han selv sagde det — »med de Midler, der staar til min Raadighed«. »Svejk« er nu charmerende, naar han — selv nynnende med paa Melodien og Fodslaget sat lovligt haardt i Gulvet til Takt — sidder og slider med sin Harmonika, medens han ogsaa faar Tid til omsorgsfuldt at sende sit flegmatiske jydsk Smil ned til os.

Elevforeningens Formand redegjorde derefter for Foreningens Formaal og Arbejde og rettede en kraftig Appel til Vintereleverne om at indmelde sig samt iøvrigt deltage i Sommerens Elevmøde.

Forstanderen udtrykte til Slut sin Glæde over Aftenens heldige Forløb og over Samværet med de mange tidligere Elever.

Under Hjemkørslen til Hovedstaden aftalte mange af Deltagerne at træffes igen ved Elevmødet den 1. og 2. Juli.

Børge Christensen.

ROSKILDE HØJSKOLES ELEVFORENINGENS REGNSKAB

FRA 1. APRIL 1938 TIL 31. MARTS 1939

INDTÆGTER		UDGIFTER	
Kassebeholdning fra forrige Aar	458,83	Elevskrifter	866,25
Kontingenter	1318,10	Porto, Tryksager, Fragt etc.	357,44
Solgt Emblemer	13,70	Rejsegodtgørelser	43,35
Indkommet v. Sommerfesten	239,50	Udgifter v. Sommerfesten	239,50
— v. Vinterfesten	137,90	— v. Vinterfesten	150,90
Solgt gl. Elevskrifter	2,80	Emblemer	10,05
Porto fra forrige Aar	5,60	Overført til Byggefond	254,00
		Kassebeholdning pr. 31.-3.-39	254,94
	Kr. ... 2472,43		Kr. ... 2472,43

Undertegnede har Dags Dato revideret Regnskabet og fundet det i Overensstemmelse med Bøger og Bilag. Kassebeholdning og Bankbog er os forevist og i Orden.

Roskilde Højskole, den 5. Maj 1939.

Kr. Kristensen,
Revisor.

E. Boye Hansen,
Revisor.

Byggefond:	
Indgaaet Kontingenter	520,00
Overført fra forrige Aar	254,00
Forskellige Gaver	145,08
Renter pr. 30. September 1938	6,95
	Kr. ... 926,03

Ovenstaaende Opgørelse konstateret rigtig den 5. Maj 1939.

E. Boye Hansen,
Revisor.

Kr. Kristensen,
Revisor.

